

U S T A V

**SOCIJALISTIČKE REPUBLIKE
BOSNE I HERCEGOVINE**

SA

USTAVNIM AMANDMANIMA I USTAVNIM ZAKONIMA

Sarajevo, 1969. godine

Priredili:

Nedžmudin Alagić

Pavle Bogdanić

Dobroslav Ivanišević

Izdavač: Novinska ustanova »Službeni list SR BiH«

Za izdavača: glavni i odgovorni urednik Fadil Salihagić

Štampa: NIP »Oslobođenje«, Sarajevo

Za štampariju: Nijaz Peštović

UVODNA NAPOMENA

1. *Ustavni sistem SR BiH obuhvata Ustav SR BiH od 1963. godine (Službeni list »SR BiH«, broj 13/63), Ustavni zakon o ukidanju srezova (»Službeni list SR BiH« broj 14/66), Ustavne amandmane iz 1967. godine (»Službeni list SR BiH« broj 13/67) i Ustavne amandmane iz 1969. godine (»Službeni list SR BiH« broj 5/69).*

Ustav SR BiH od 1963. godine posljedica je usaglašavanja ustavnog sistema SR BiH sa krupnim društveno-ekonomskim i društveno-političkim promjenama koje su izvršene u Jugoslaviji, a koje su kodifikovane u Ustavu SFRJ od 1963. godine.

Odredbe Ustava SR BiH mijenjane su prvi put ustavnim zakonom, a zatim ustavnim amandmanima, koji su sastavni dio Ustava. Mijenjanje Ustava amandmanima predstavlja novinu u našoj ustavnoj praksi i ima preimućstvo u tome, što prvobitni tekst Ustava ostaje nepromijenjen, iako se pojedine njegove odredbe mijenjaju, ukidaju ili dopunjuju.

Ustav kao najviši zakon SR BiH odražava postojeće društveno-ekonomske odnose i politički sistem, a osim toga je i putokaz za dalji razvoj SR BiH, kao posebne društveno-političke i državne zajednice. Izmjene Ustava koje su izvršene u posljednje vrijeme posljedica su razvoja društveno-ekonomskih odnosa i političkog sistema koje naši narodi izgrađuju na osnovu vlastitog iskustva i one obezbjeđuju najprogresivniji put daljeg razvoja društvenih odnosa.

2. *U 1966. godini Ustavnim zakonom o ukidanju srezova (»Službeni list SR BiH« broj 14/66) ukinuti su srezovi i prestale da važe ustavne odredbe koje se odnose na srez, sresku skupštinu, sreske odbornike, sreske organe, sreske propise i statut sreza. Ovim izmjenama obuhvaćen je znatan broj odredaba, neke su brisane u cjelini (članovi 119. do 127), a neke samo djelimično. Tako je ovim ustavnim*

zakonom izvršeno preko 70 izmjena u pojedinim odredbama Ustava.

Ukidanje srezova bila je nužna mjera u cilju daljeg razvoja komunalnog sistema i jačanja opštine kao osnovne društveno-političke zajednice. Srez, kao međustепенica između Republike i opštine, kočio je dalji razvoj opštine, a osim toga onemogućavao je neposrednije povezivanje Republike sa osnovnom bazom našeg društveno-političkog sistema.

3. Ustavnim amandmanima I do V iz 1967. godine (»Službeni list SR BiH« broj 13/67) regulisani su: način izbora poslanika u Vijeće naroda Savezne skupštine, ponovan izbor članova vijeća Republičke skupštine u isto vijeće, postupak predlaganja i organi koji podnose predlog za imenovanje odnosno izbor i razrješenje republičkih funkcionera, sudija određenih sudova i republičkog javnog tužioca kao i ovlašćenje Republike u oblasti državne bezbjednosti. U vezi sa ovim amandmanima brisane su odnosno izmijenjene odgovarajuće odredbe Ustava.

Izmjene Ustava SR BiH koje su izvršene navedenim ustavnim amandmanima, predstavljaju usklađivanje njegovih odredaba sa odgovarajućim izmjenama Ustava Jugoslavije, koje je usvojila Savezna skupština 20. aprila 1967. godine.

4. Najznačajnije izmjene Ustava izvršene su ustavnim amandmanima VI do XVIII. Ove izmjene odnose se naročito na: sastav Skupštine, način izbora poslanika, djelokrug vijeća Skupštine, pravo zakonodavne inicijative, način izbora predsjednika i potpredsjednika Skupštine, stalne odbore Republičkog vijeća koji su prestali biti ustavna kategorija, proširenje samoupravnih prava radnih ljudi u radnim organizacijama, ulogu Republike u odbrani zemlje, sudove (u pogledu vrsta sudova i pitanja koja ne bi trebalo regulisati Ustavom), položaj grada koji ima više opština, mogućnost osnivanja međuopštinskih vijeća i osnovnu fizionomiju ovih vijeća, mogućnost da opštine formiraju više vijeća radnih zajednica, kao i na ovlašćenje Izvršnom

vijeću da za vrijeme ratnog stanja donosi uredbe sa zakonskom snagom.

Ustavni amandmani, koje je donijela Skupština SR BiH 6. februara 1969. godine predstavljaju značajan doprinos usavršavanju društveno-ekonomskog i političkog sistema SR BiH u skladu sa principima samoupravnog socijalizma.

5. Navedene izmjene Ustava SR BiH otežale su u praksi njegovu primjenu, pa je bilo nužno da se u jednoj ediciji srede svi ustavni dokumenti, koji bi omogućili lakšu primjenu Ustava u praksi.

Pored teksta Ustava SR BiH od 1963. godine zbirka sadrži još i sljedeće ustavne dokumente:

a) Ustavni zakon o sprovođenju Ustava Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine (»Službeni list SR BiH« broj 1/63);

b) Ustavni zakon o ukidanju srezova (»Službeni list SR BiH« broj 14/66);

c) Ustavni amandman I-V (»Službeni list SR BiH« broj 13/67);

d) Ustavni amandmani VI-XVIII (»Službeni list SR BiH« broj 5/69).

6. Da bi bilo uočljivo koje odredbe Ustava su izmijenjene, dopunjene odnosno prestale da važe u tekstu Ustava SR BiH od 1963. godine posebno je označeno:

*- sve izmjene izvršene Ustavnim zakonom o ukidanju srezova štampane su masnim slovima i pored izmijenjenog teksta stavljen je znak * (zvjezdica);*

- uz izmjene izvršene Ustavnim amandmanima iz 1967. i 1969. godine date su posebne napomene, s tim da su odredbe Ustava koje su zamijenjene novim tekstovima štampane takođe masnim slovima.

Na osnovu člana 44. tačka 5. Ustavnog zakona o osnovama društvenog i političkog uređenja Narodne Republike Bosne i Hercegovine i republičkim organima vlasti,

Narodna skupština NRBiH na zajedničkoj sjednici Republičkog vijeća i Vijeća proizvođača održanoj 10. aprila 1963. godine donosi

O D L U K U**

O PROGLAŠENJU USTAVA SOCIJALISTIČKE REPUBLIKE BOSNE I HERCEGOVINE

Proglašava se Ustav Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine, usvojen od Republičkog vijeća na sjednici održanoj 10. aprila 1963. godine i od Vijeća proizvođača na sjednici održanoj 10. aprila 1963. godine.

N A R O D N A S K U P Š T I N A N R B i H

NS broj 182
10. aprila 1963. godine
"S a r a j e v o

Predsjednik
Narodne skupštine NRBiH,
Đuro Pucar, s. r.

** Odluka o proglašenju Ustava Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine objavljena je u »Službenom listu SRBiH« broj 14/63

Polazeći od činjenice da je radni narod Bosne i Hercegovine zajedno sa ostalim radnim narodom Jugoslavije uspjesima postignutim u svom socijalističkom razvitku ostvario takve društvene i političke promjene kojima je prevaziđen postojeći Ustav,

a u težnji da se, u okviru jedinstvene jugoslovenske ustavnosti, učvrste postignute tekovine i obezbijede uslovi daljeg nesmetanog razvitka socijalističkih i demokratskih odnosa među ljudima kao i drugi uslovi njihovog blagostanja i slobode,

Narodna skupština Narodne Republike Bosne i Hercegovine, kao najviše predstavničko tijelo radnog naroda Bosne i Hercegovine, u skladu s načelima Ustava Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, donosi

U S T A V* SOCIJALISTIČKE REPUBLIKE BOSNE I HERCEGOVINE**

OSNOVNA NAČELA

I

U toku revolucionarne borbe radničke klase i radnog naroda Jugoslavije s Komunističkom partijom na čelu, u narodnooslobodilačkom ratu i socijalističkoj revoluciji radni narod Bosne i Hercegovine zajedno sa ostalim narodima Jugoslavije srušio je kapitalistički poredak socijalne eksploatacije i nacionalnog ugnjetavanja, uspostavio revolucionarnu, narodnu, demokratsku vlast i u okviru Federativne Narodne Republike Jugoslavije stvorio Narodnu Republiku Bosnu i Hercegovinu.

Povezani u svojoj prošlosti zajedničkim životom, stremljenjima i borbom za slobodu i socijalni progres, Srbi,

*** Ustav SRBiH objavljen je u »Službenom listu SRBiH« broj 14/63.

Muslimani i Hrvati, savlađujući nastojanja tuđinskih sila i domaćih reakcionarnih snaga, našli su se prvi put slobodni, ravnopravni i zbratimljeni u svojoj Republici, koja je postala politički i društveni oblik, kako njihove čvrste povezanosti i međusobne ravnopravnosti, tako i ravnopravnosti sa ostalim narodima Jugoslavije s kojima su na osnovu prava na samoopredjeljenje, uključujući i pravo na otcjepljenje, stupili dobrovoljno u zajedničku državu - Federativnu Narodnu Republiku Jugoslaviju i time obezbijedili punu ravnopravnost i uslove za svestrani nacionalni razvitak, za materijalni i kulturni napredak, za svestrani socijalistički preobražaj. Tako je narod Bosne i Hercegovine prvi put u svojoj istoriji postao odlučujući činilac i subjekt cjelokupnog razvitka i društvenog progresa i svojim naporima, a u zajednici sa ostalim narodima Jugoslavije, postigao velike uspjehe u svom materijalnom i kulturnom razvoju.

Ostvareni uspon i razvitak Bosne i Hercegovine rezultat je socijalističkog razvitka Jugoslavije uopšte, a posebno bratstva, jedinstva i ravnopravnosti naroda kao jedne od najvećih tekovina socijalističke revolucije, što i dalje ostaje trajna garancija sveukupnog socijalističkog napretka i jedno od osnovnih načela ovog ustava.

Radni narod Bosne i Hercegovine, na osnovu Ustava Jugoslavije i ovog ustava, obezbjeđuje i ostvaruje sva svoja suverena prava u Socijalističkoj Republici Bosni i Hercegovini, osim onih prava koja su u zajedničkom interesu radnih ljudi i naroda Jugoslavije utvrđena kao prava i dužnosti federacije i koja se ostvaruju u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji.

II

Društveno uređenje u Socijalističkoj Republici Bosni i Hercegovini temelji se na načelima jedinstvenog socijalističkog sistema u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji utvrđenim u Ustavu Jugoslavije, zasnovanim na odnosima među ljudima kao slobodnim i

ravnopravnim proizvođačima i stvaraocima, čiji rad služi isključivo zadovoljavanju njihovih ličnih i zajedničkih potreba i stvara široke mogućnosti za slobodan i svestran razvitak materijalnih snaga i demokratskih i humanih odnosa.

Neprikosnovenu osnovu takvog položaja i uloge čovjeka čini:

društvena svojina sredstava za proizvodnju koja isključuje povratak bilo kog sistema eksploatacije čovjeka od strane čovjeka i koja, ukidanjem otuđenosti čovjeka od sredstava za proizvodnju i drugih uslova rada, obezbjeđuje uslove za samoupravljanje radnih ljudi u proizvodnji i raspodjeli proizvoda rada, kao i za društveno usmjeravanje privrednog razvitka;

oslobađanje rada kao prevazilaženje istorijski uslovljenih društveno-ekonomskih nejednakosti i zavisnosti ljudi u radu koje se obezbjeđuje ukidanjem najamnih odnosa, samoupravljanjem radnih ljudi, svestranim razvitkom proizvodnih snaga, smanjivanjem društveno potrebnog radnog vremena, razvijanjem nauke, kulture i tehnike, i stalnim proširivanjem obrazovanja;

pravo čovjeka kao pojedinca i člana radne zajednice, da uživa plodove svoga rada i materijalnog napretka društvene zajednice prema načelu: »Svako prema sposobnostima - svakome prema njegovom radu«, uz obavezu da obezbjeđuje razvitak materijalne osnove vlastitog i društvenog rada i da doprinosi zadovoljavanju drugih društvenih potreba;

samoupravljanje radnih ljudi u radnoj organizaciji; slobodno udruživanje radnih ljudi, radnih i drugih organizacija i društveno-političkih zajednica radi zadovoljavanja zajedničkih potreba i interesa; samoupravljanje u opštini i drugim društveno-političkim zajednicama radi što neposrednijeg učestvovanja građana u usmjeravanju društvenog razvitka, u vršenju vlasti i u odlučivanju o drugim društvenim poslovima;

demokratski politički odnosi, koji omogućuju čovjeku da ostvaruje svoje interese, pravo samoupravljanja i druga

prava i uzajamne odnose, da razvija svoju ličnost neposrednom aktivnošću u društvenom životu, a naročito u organima samoupravljanja, društveno-političkim organizacijama i udruženjima, koje sam stvara i preko kojih utiče na razvijanje društvene svijesti i na proširivanje uslova za svoju aktivnost i za ostvarivanje svojih interesa i prava;

jednakost prava, dužnosti i odgovornosti ljudi, u skladu s jedinstvenom ustavnošću i zakonitošću;

solidarnost i saradnja radnih ljudi i radnih organizacija, njihova zainteresovanost i slobodna inicijativa u razvijanju proizvodnje i drugih društvenih i ličnih djelatnosti u korist čovjeka i njegove društvene zajednice;

ekonomska i socijalna sigurnost čovjeka.

Društveno-ekonomski i politički sistem proizilazi iz ovakvog položaja čovjeka i služi njemu i njegovoj ulozi u društvu.

Svaki oblik upravljanja proizvodnjom i drugim društvenim djelatnostima i svaki oblik raspodjele koji - u vidu birokratske samovolje i privilegija zasnovanih na monopolističkom položaju, ili u vidu privatno-vlasničke sebičnosti i partikularizma - izopačava društvene odnose zasnovane na ovakvom položaju čovjeka, suprotan je pojedinačnim i opštim interesima čovjeka i društveno-ekonomskom i političkom sistemu utvrđenom u ovom ustavu.

III

Sredstva za proizvodnju u društvenoj svojini, kao zajednička neotuđiva osnova društvenog rada, služe zadovoljavanju ličnih i zajedničkih potreba i interesa radnih ljudi i razvitku materijalne osnove društvene zajednice i socijalističkih društvenih odnosa. Sredstvima za proizvodnju u društvenoj svojini upravljaju neposredno radni ljudi koji rade tim sredstvima, u vlastitom interesu i u interesu društvene zajednice, odgovorni jedni drugima i društvenoj zajednici.

Polazeći od toga da niko nema pravo svojine na društvena sredstva za proizvodnju, niko - ni društveno-politička zajednica ni radna organizacija ni pojedini radni čovjek - ne može ni po kojem pravnosvojinskom osnovu prisvajati proizvod društvenog rada, ni upravljati i raspolagati društvenim sredstvima za proizvodnju i rad, niti samovoljno određivati uslove raspodjele.

Rad čovjeka je jedini osnov prisvajanja proizvoda društvenog rada i osnov upravljanja društvenim sredstvima.

Društveni proizvod služi obnavljanju i proširivanju materijalne osnove društvenog rada, kao i neposrednom zadovoljavanju ličnih i zajedničkih potreba radnih ljudi saglasno načelu raspodjele prema radu.

Dio društvenog proizvoda namijenjen obnavljanju i proširivanju materijalne osnove društvenog rada zajednička je osnova društvene reprodukcije, koju na osnovu samoupravljanja ostvaruju radni ljudi u radnim organizacijama, u međusobnoj saradnji tih organizacija i u društveno-političkim zajednicama.

Jedinstvenim sistemom raspodjele obezbjeđuje se da radne organizacije koriste sredstva za reprodukciju srazmjerno svom udjelu u njihovom stvaranju i u zavisnosti od svoje mogućnosti da ih najefikasnije koriste u okviru društvene podjele rada utvrđene društvenim planovima.

Radi ostvarivanja pojedinačnih i zajedničkih interesa radnih ljudi i samoupravljanja, podsticanja njihove inicijative, stvaranja što povoljnijih uslova za razvitak proizvodnih snaga, ujednačavanja uslova rada, ostvarivanja raspodjele prema radu i razvitka socijalističkih odnosa, društvena zajednica planiranjem usmjerava i usklađuje razvitak privrede i materijalne osnove drugih društvenih djelatnosti. Planiranje vrše radni ljudi u radnim organizacijama kao nosioci proizvodnje i društvenog rada, i društveno-političke zajednice u vršenju svojih društveno-ekonomskih funkcija.

Društvenim planom usklađuju se osnovni odnosi u proizvodnji i raspodjeli. U okviru tih odnosa i jedinstvenog privrednog sistema radni ljudi u radnim organizacijama i dru-

štveno-političkim zajednicama samostalno planiraju i razvijaju materijalnu osnovu svoje djelatnosti.

Radi ujednačavanja materijalnih uslova društvenog života i rada radnih ljudi, radi što skladnijeg razvoja privrede kao cjeline, društvena zajednica u opštem interesu posvećuje posebnu pažnju bržem razvitku proizvodnih snaga u privredno nedovoljno razvijenim područjima i u tu svrhu obezbjeđuje sredstva i preuzima druge mjere.

Društvena svojina sredstava za proizvodnju je osnova vlastitim radom stečene lične svojine koja služi zadovoljavanju ličnih potreba i interesa čovjeka.

U cilju razvijanja socijalističkih odnosa u poljoprivredi i unapređivanja poljoprivredne proizvodnje obezbjeđuju se uslovi za razvitak proizvodnje na osnovu društvenih sredstava i društvenog rada, kao i za udruživanje zemljoradnika i njihovu saradnju s radnim organizacijama, na načelu dobrovoljnosti.

Uživajući ustavom utvrđeno pravo svojine na obradivo zemljište, zemljoradnici imaju pravo i obavezu da iskorišćavaju to zemljište radi unapređivanja poljoprivredne proizvodnje u vlastitom interesu i u interesu društvene zajednice.

IV

Sve oblike upravljanja, uključujući i političku vlast, stvaraju radnička klasa i cio radni narod za sebe u cilju organizovanja društva kao slobodne zajednice proizvođača, i to obezbjeđuju:

ostvarivanjem društvenog samoupravljanja kao osnove društveno-političkog sistema;

odlučivanjem građana o svim društvenim poslovima neposredno ili preko delegata koje oni biraju u predstavnička tijela društveno-političkih zajednica i u druge organe društvenog samoupravljanja;

uspostavljanjem i razvijanjem ravnopravnih i demokratskih odnosa među građanima, ostvarivanjem ljudskih i građanskih sloboda i prava u skladu s jačanjem solidarnosti,

ispunjavanjem društvenih dužnosti građana i materijalnim i društvenim razvitkom socijalističke zajednice;

ličnom odgovornošću svih nosilaca javnih funkcija, a posebno nosilaca funkcija vlasti, i odgovornošću političko-izvršnih i upravnih organa predstavničkom tijelu društveno-političke zajednice i javnosti;

sudskom kontrolom ustavnosti i zakonitosti; društvenim nadzorom nad radom državnih organa, organa društvenog samoupravljanja i organizacija koje vrše poslove od javnog interesa;

društveno-političkom aktivnošću socijalističkih snaga organizovanih u društveno-političkim organizacijama.

Funkcije vlasti utvrđene ustavom povjeravaju se predstavničkim tijelima društveno-političkih zajednica kao teritorijalnim organima društvenog samoupravljanja. Predstavnička tijela su konstituisane i smjenjive u opštini izabrane delegacije svih građana, a posebno radnih ljudi u radnim zajednicama.

Osim funkcije vlasti i opštih poslova društvenog samoupravljanja koje vrše preko predstavničkih tijela i njima odgovornih organa, građani odlučuju o društvenim poslovima u radnim i drugim samoupravnim organizacijama i putem oblika neposrednog odlučivanja, a svoje druge zajedničke interese ostvaruju i u društveno-političkim organizacijama i udruženjima, koje sami osnivaju.

U socijalističkim društvenim odnosima i uslovima društvenog samoupravljanja radni ljudi se dobrovoljno udružuju u sindikate radi što neposrednije saradnje u ostvarivanju i razvijanju socijalističkih društvenih odnosa i društvenog samoupravljanja u usklađivanju svojih pojedinačnih i zajedničkih interesa sa opštim interesima, u ostvarivanju načela raspodjele prema radu i u osposobljavanju radnika za rad i upravljanje, kao i radi preduzimanja inicijative i mjera za zaštitu svojih prava i interesa i radi poboljšavanja svojih životnih i radnih uslova, razvijanja solidarnosti, usklađivanja mišljenja i međusobnih odnosa i rješavanja drugih pitanja od zajedničkog interesa.

Neposredno i preko svojih društveno-političkih organizacija i udruženja građani su pokretači društvenih aktivnosti, vrše javnu kontrolu nad radom organa vlasti i drugih nosilaca javnih funkcija, stvaraju norme međusobnih odnosa i pružaju podršku državnim organima, organima društvenog samoupravljanja i organizacijama koje vrše poslove od javnog interesa.

Radi ostvarivanja samoupravljanja i drugih prava građana obezbjeđuje se javnost u radu državnih organa, organa društvenog samoupravljanja, organizacija i nosilaca javnih funkcija, i stvaraju se uslovi da građanin bude svestrano obaviješten i osposobljen za vršenje društvenih poslova.

Načelom ograničenja ponovnog izbora i postavljenja na određene funkcije obezbjeđuje se smjenjivost nosilaca funkcija vlasti i drugih određenih javnih funkcija, radi što šireg učešća građana u vršenju javnih funkcija i učvršćivanja i razvijanja demokratskih odnosa u društvu.

V

Socijalistički savez radnog naroda, stvoren u narodno-oslobodilačkom ratu i socijalističkoj revoluciji kao dobrovoljni demokratski savez građana, najširi je oslonac društveno-političke aktivnosti i društvenog samoupravljanja radnog naroda.

U Socijalističkom savezu radnog naroda građani:

raspravljaju društveno-politička pitanja iz svih oblasti društvenog života, usklađuju mišljenja i donose političke zaključke u pogledu rješavanja tih pitanja, usmjeravanja društvenog razvitka i jačanja samoupravljanja, ostvarivanja prava i interesa čovjeka i građanina i unapređivanja socijalističkih i demokratskih odnosa;

iznose svoja mišljenja i ocjene u pogledu rada državnih organa, organa društvenog samoupravljanja, organizacija i nosilaca javnih funkcija, i vrše društvenu kontrolu nad njihovim radom, naročito u pogledu obezbjeđivanja javnosti i odgovornosti u njihovom radu;

bore se za ostvarivanje i zaštitu svih oblika društveno-političkog života koji podstiču socijalistički i demokratski razvitak; pokreću političku inicijativu u svim oblastima društvenog života; obezbjeđuju što potpunije ostvarivanje svojih izbornih i drugih prava;

stvaraju uslove za svestrano učestvovanje omladine i njenih organizacija u društvenom i političkom životu;

bore se, polazeći od principa ravnopravnosti i jednakosti žene i muškarca, za što šire i potpunije učešće žene u ekonomskom, društvenom i političkom životu;

bore se za humane odnose među ljudima, za razvijanje socijalističke svijesti i normi socijalističkog života kao i za otklanjanje pojava koje sputavaju razvitak socijalističkih i demokratskih društvenih odnosa ili im na drugi način nanose štetu.

VI

Savez komunista, pokretač i organizator narodno-oslobodilačke borbe i socijalističke revolucije, nužnošću istorijskog razvitka, postao je organizovana rukovodeća snaga radničke klase i radnog naroda u izgrađivanju socijalizma i u ostvarivanju solidarnosti radnih ljudi i bratstva i jedinstva naroda.

Savez komunista svojim usmjeravajućim idejnim i političkim radom u uslovima socijalističke demokratije i društvenog samoupravljanja osnovni je pokretač političke aktivnosti radi zaštite i daljeg razvitka tekovina socijalističke revolucije i socijalističkih društvenih odnosa, a posebno radi jačanja socijalističke društvene i demokratske svijesti ljudi.

VII

Društveno-politički odnosi i oblici, utvrđeni ustavom usmjereni su ka proširivanju uslova za dalji razvitak socijalističkog društva, za prevazilaženje njegovih protivrječnosti, i za takav društveni napredak, koji će, na osnovu svestrane

razvijenosti proizvodnih snaga, visoke proizvodnosti rada i obilja proizvoda i svestranog razvitka čovjeka kao slobodne ličnosti, omogućiti razvijanje takvih društvenih odnosa u kojima će se ostvarivati načelo komunizma: »Svako prema sposobnostima - svakome prema potrebama«.

U tom cilju svi državni organi, organi društvenog samoupravljanja, organizacije i građani neposredno pozvani su da cjelokupnom svojom djelatnošću:

proširuju i jačaju materijalnu osnovu društva i života pojedinaca razvijanjem proizvodnih snaga, podizanjem proizvodnosti rada i stalnim unapređivanjem socijalističkih društvenih odnosa;

stvaraju uslove u kojima će se prevazilaziti društveno-ekonomske razlike između umnog i fizičkog rada i u kojima će ljudski rad postajati sve punije ispoljavanje stvaralaštva i ljudske ličnosti;

proširuju i razvijaju sve oblike društvenog samoupravljanja i socijalističkog demokratizma, naročito u oblastima u kojima preovladavaju funkcije političke vlasti, ograničavaju prinudu i stvaraju uslove za njeno otklanjanje i izgrađuju među ljudima odnose zasnovane na svijesti o zajedničkim interesima i na slobodnoj djelatnosti čovjeka;

doprinose ostvarivanju ljudskih sloboda i prava, humanizovanju društvene sredine i ljudske ličnosti, jačanju solidarnosti i čovječnosti među ljudima i poštovanju ljudskog dostojanstva.

VIII

Izražavajući osnovna načela socijalističkog društva i njegovog napretka ovaj dio Ustava je i osnova tumačenja Ustava i zakona kao i djelovanja svih i svakoga.

GLAVA I

UVODNE ODREDBE

Član 1.

Socijalistička Republika Bosna i Hercegovina je državna socijalistička demokratska zajednica naroda Bosne i Hercegovine zasnovana na vlasti radnog naroda i samoupravljanju.

Socijalistička Republika Bosna i Hercegovina je u sastavu Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije.

Član 2.

Teritoriju Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine sačinjavaju područja sadašnjih opština utvrđenih republičkim zakonom.

Granice Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine mogu se mijenjati odlukom Skupštine Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine samo u skladu sa izraženom voljom stanovništva odgovarajućeg područja i opštim interesima Republike, a na osnovu sporazuma sa susjednom republikom.

Član 3.

Društveno-ekonomsko uređenje utvrđeno Ustavom Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije osnova je društveno-ekonomskog uređenja Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine i ostvaruje se i neposredno primjenjuje na njenoj teritoriji.

Odredbe Ustava Jugoslavije o slobodama, pravima i dužnostima čovjeka i građanina neposredno se primjenjuju u Republici.

Slobode i prava čovjeka i građanina kao i pravo samo-

upravljanja radnih i drugih samoupravnih organizacija i društveno-političkih zajednica, utvrđeni Ustavom Jugoslavije i ovim ustavom, nepovredivi su i uživaju sudsku zaštitu.

Član 4.

Neotuđivo je pravo i dužnost naroda Bosne i Hercegovine da štiti i brani nezavisnost i teritorijalnu cjelokupnost Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije.

Odbrana zemlje je pravo i dužnost građana, radnih i drugih organizacija, kao i Republike, **sreza*** i opštine.

Za pripremanje i organizovanje odbrane zemlje, za organizovanje civilne zaštite i predvojničke obuke i za izvršavanje drugih zadataka u oblasti narodne odbrane odgovorni su Republika, **srezovi*** i opštine u skladu sa ustavom i zakonom.¹⁾

Član 5.

Za građane Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine postoji republičko državljanstvo.

Svaki državljanin Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine istovremeno je i jugoslovenski državljanin.

Državljanima drugih republika Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije imaju na teritoriji Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine ista prava i dužnosti kao i njeni državljani.

Član 6.

Odluke, isprave i drugi akti izdati od državnih organa i ovlašćenih organizacija u drugim republikama Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije imaju u Socijalističkoj Republici Bosni i Hercegovini istu važnost kao i u republici u kojoj su izdati.

* Riječi i odredbe štampane kurzivom i označene zvjezdicom brisane su na osnovu Ustavnog zakona o ukidanju srezova.

¹⁾ Odredbe ovog člana dopunjene su Amandmanom XII.

Član 7.

Grb Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine predstavlja polje okruženo s lijeve strane grančicama bjelogorice, a s desne strane grančicama crnogorice, koje su dolje povezane trakom. Između vrhova grančica nalazi se petokraka zvijezda. U polju iznad trake su dva fabrička dimnjaka, a u podnožju leže dva snopa žita. U pozadini se ocrtava silueta grada Jajca.

Član 8.

Zastava Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine je crvene boje, odnos širine i dužine zastave je jedan prema dva. Na gornjem uglu zastave do koplja nalaze se zlatnom (žutom) bojom oivičene boje zastave Jugoslavije, sa crvenom petokrakom zvijezdom na sredini, koje zapremaju jednu četvrtinu širine odnosno dužine zastave. Zvijezda ima pravilan petokraki oblik i zlatnu (žutu) ivicu. Gornji krak zvijezde ulazi do polovine plave boje, tako da donji kraci zvijezde dobivaju odgovarajuće mjesto u crvenoj boji.

Član 9.

Glavni grad Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine je Sarajevo.

GLAVA II

DRUŠTVENO I POLITIČKO UREĐENJE

I. DRUŠTVENO-EKONOMSKO UREĐENJE

Član 10.

Osnovu društveno-ekonomskog uređenja čine slobodan

udružen rad sredstvima za proizvodnju u društvenoj svojini i samoupravljanje radnih ljudi u proizvodnji i raspodjeli društvenog proizvoda u radnoj organizaciji i društvenoj zajednici.

Jedino rad i rezultati rada određuju materijalni i društveni položaj čovjeka.

Niko ne može, neposredno ili posredno sticati materijalne i druge koristi eksploatacijom tuđeg rada.

Član 11.

Sredstva za proizvodnju i druga sredstva društvenog rada, rudna i druga prirodna bogatstva društvena su svojina.

Raspolaganje pojedinim sredstvima za proizvodnju i drugim stvarima u društvenoj svojini i druga prava na ta sredstva i stvari određuju se zakonom u skladu sa njihovom prirodom i namjenom.

Član 12.

Radni ljudi ostvaruju samoupravljanje u radnoj organizaciji na način određen ustavom i zakonom kao i statutom radne organizacije.

Ostvarujući samoupravljanje, radni ljudi u društveno-političkim zajednicama odlučuju o usmjeravanju privrednog i društvenog razvitka, o raspodjeli društvenog proizvoda i o drugim pitanjima od zajedničkog interesa.

Radni ljudi ostvaruju samoupravljanje u jedinstvenom društveno-ekonomskom sistemu u skladu sa ustavom, zakonima i statutom, i odgovorni su za svoj rad.

Protivustavan je svaki akt kojim se nanosi povreda pravu samoupravljanja radnih ljudi.

Član 13.

Radi obezbjeđivanja jedinstvenog društveno-ekonomskog položaja radnih ljudi, zakonom i statutom utvrđuju se prava samoupravljanja radnih ljudi koji rade u dr-

žavnim organima, društveno-političkim organizacijama i udruženjima, u skladu s prirodom djelatnosti tih organa i organizacija.

Radni ljudi koji ličnim radom samostalno vrše kulturnu, profesionalnu ili drugu sličnu djelatnost imaju u načelu isti društveno-ekonomski položaj i u osnovi ista prava i obaveze kao i radni ljudi u radnim organizacijama.

Radni ljudi koji vrše ovakve djelatnosti mogu udruživati svoj rad i obrazovati privremene ili trajnije radne zajednice, koje imaju u osnovi isti položaj kao i radne organizacije, i u kojima radni ljudi imaju u osnovi ista prava i dužnosti kao i radni ljudi u radnim organizacijama.

Zakonom se utvrđuju uslovi pod kojima ovi radni ljudi i njihove zajednice ostvaruju svoja prava i ispunjavaju obaveze, kao i uslovi pod kojima oni u vršenju svoje djelatnosti mogu koristiti društvena sredstva i upravljati njima.

Član 14.

Proizvod društvenog rada ostvaren u radnim organizacijama, kao osnova društvene reprodukcije i zadovoljavanja društvenih potreba i ličnih i zajedničkih potreba radnih ljudi, raspoređuje se u okviru jedinstvenog sistema raspodjele i na osnovu jedinstvenih uslova i mjerila, kojima se obezbjeđuje društvena reprodukcija, raspodjela prema radu i društveno samoupravljanje.

Radna organizacija – pošto obezbijedi sredstva kojima obnavlja vrijednost sredstava utrošnih u radu i po izdvajanju dijela ostvarene vrijednosti proizvoda radi ujednačavanja uslova rada i sticanja dohotka – raspoređuje dohodak radne organizacije na dio koji služi proširivanju materijalne osnove rada i na dio za zadovoljavanje ličnih i zajedničkih potreba radnih ljudi.

Radnoj organizaciji obezbjeđuje se za proširivanje materijalne osnove njenog rada dio ostvarene vrijednosti proizvoda srazmjerno njenom udjelu u stvaranju sredstava za društvenu reprodukciju, a u neprivrednim djelatnostima saglasno zadacima radne organizacije i društvenim potreba-

ma. Za zadovoljavanje ličnih i zajedničkih potreba radnih ljudi radnoj organizaciji pripada dio ostvarene vrijednosti proizvoda srazmjerno proizvodnosti rada radnih ljudi i zavisno od poslovnog uspjeha radne organizacije, a u neprivrednim djelatnostima – srazmjerno rezultatima rada u zadovoljavanju društvenih potreba.

Sredstva radne organizacije namijenjena obnavljanju i proširivanju materijalne osnove rada, kao zajednička sredstva društvene reprodukcije, služe proširivanju materijalne osnove radne organizacije i društvene zajednice kao cjeline.

Radna organizacija raspolaže ovim sredstvima u skladu s jedinstvenim načelima korišćenja sredstava društvene reprodukcije utvrđenim saveznim zakonom i uslovima i mjerilima određenim propisima kojima se obezbjeđuje usklađivanje privrednog razvitka i ostvarivanje drugih odnosa predviđenih društvenim planovima.

Radnoj organizaciji obezbjeđuje se da za proširivanje materijalne osnove svoga rada, pored sredstava koja je stvorila svojim radom, pod jednakim uslovima koristi i druga društvena sredstva u skladu s jedinstvenim načelima kreditnog sistema.

Član 15.

Svakom radnom čovjeku u radnoj organizaciji pripada, saglasno načelu raspodjele prema radu, lični dohodak prema rezultatima njegovog rada i rada radne jedinice i radne organizacije kao cjeline.

Član 16.

Radna organizacija osniva se radi zadovoljavanja određenih potreba društvene zajednice i građana, prema uslovima koje određuje zakon.

Radnu organizaciju mogu osnovati, saglasno zakonu, društveno-političke zajednice, mjesne zajednice, radne i druge organizacije i građani.

Radna organizacija se osniva kao preduzeće ili druga privredna organizacija za djelatnost u oblasti privrede, ili kao ustanova ili druga organizacija za djelatnost u oblasti obrazovanja, nauke, kulture, zaštite zdravlja, socijalne zaštite ili drugih društvenih službi.

Radne organizacije, bez obzira na to ko ih je osnovao, imaju isti položaj.

Zakonom se mogu propisivati uslovi za spajanje radnih organizacija, kao i za osamostaljivanje ili izdvajanje njihovih pojedinih dijelova.

Član 17.

Radna organizacija je samostalna i samoupravna organizacija.

Radna organizacija ima svojstvo pravnog lica i nosilac je određenih prava u pogledu sredstava u društvenoj svojini kojima upravlja. Radnoj organizaciji ne mogu se ta prava oduzeti, niti se ona mogu ograničiti, osim ako to zahtijeva opšti interes utvrđen saveznim zakonom i u postupku propisanom tim zakonom, i uz odgovarajuću naknadu.

Radna organizacija dužna je očuvati nesmanjenu vrijednost društvenih sredstava kojima upravlja.

Radna organizacija odgovara za svoje obaveze društvenim sredstvima kojima upravlja.

Član 18.

Na osnovu zakona mogu se propisivati opšti uslovi za vršenje određenih djelatnosti radnih organizacija od posebnog društvenog interesa.

Radne organizacije koje obavljaju djelatnost od posebnog interesa za društvenu zajednicu i za zadovoljavanje svakodnevnih potreba građana dužne su osigurati trajno i nesmetano obavljanje djelatnosti odnosno pružanje usluga.

Zakonom se mogu utvrditi uslovi za osnivanje određenih vrsta ustanova i opšta načela o njihovoj organizaciji i

poslovanju, a mogu se utvrditi i načela o pravima i dužnostima osnivača i o odnosima ustanova sa osnivačem.

Statutom opštine i drugim propisima opštinske skupštine, mogu se u skladu sa zakonom, odrediti opšti uslovi, područje i predmet poslovanja radnih organizacija u oblasti komunalnih poslova, posebna prava i dužnosti opštine i njenih organa, način usklađivanja cijena za njihove proizvode i usluge s mogućnostima potrošača, kao i međusobna prava i obaveze opštine i radnih organizacija s tim da takve radne organizacije imaju u osnovi isti položaj kao i druge radne organizacije.

Član 19.

Radi organizovanja i podsticanja društvenog rada i saradnje radnih ljudi koji rade svojim sredstvima rada u oblasti poljoprivrede i u drugim oblastima privrede, radi povezivanja tih djelatnosti s društvenom privredom i proširivanja socijalističkih društvenih odnosa u tim oblastima, osnivaju se zadruge kao radne organizacije. Članstvo u zadrugama je dobrovoljno.

Zakonom se može propisati obaveza udruživanja zemljoradnika koji rade svojim sredstvima rada ili njihove saradnje sa određenom radnom organizacijom radi izvođenja melioracionih radova, boljeg korišćenja meliorisanog zemljišta, iskorišćavanja voda i odbrane od voda, zaštite zemljišta od erozije i uređenja bujica, ili kad to zahtijeva poseban društveni interes u oblasti gajenja i iskorišćavanja šuma ili unapređivanja poljoprivredne proizvodnje na određenim zemljištima.

Član 20.

Privredna organizacija može, pod uslovima i u postupku koji su predviđeni saveznim zakonom, biti ukinuta ako nije u mogućnosti da obnavlja sredstva za proizvodnju i druga sredstva rada ili da ispunjava druge zakonom određene obaveze.

Privredna organizacija može, pod uslovima i u postupku koji su predviđeni saveznim zakonom, biti privremeno stavljena pod prinudnu upravu ako je svojim poslovanjem teško oštetila društvene interese.

Ustanova može, pod u slovima i u postupku predviđenim zakonom, biti ukinuta ako više ne ispunjava uslove određene zakonom ili ako nema uslova za vršenje njene djelatnosti.

Član 21.

Radi ostvarivanja racionalne podjele rada i poslovanja u pitanjima od zajedničkog interesa, radne organizacije mogu se udruživati u poslovna udruženja.

Radne organizacije mogu se udruživati i radi unapređivanja proizvodnje ili drugih svojih djelatnosti, međusobne saradnje i razmatranja i rješavanja drugih pitanja od zajedničkog interesa.

Upravljanje udruženjima radnih organizacija zasniva se na načelima samoupravljanja radnih ljudi u udruženim radnim organizacijama.

Radne organizacije mogu ujedinjavati svoja sredstva radi unapređivanja i razvijanja svoje djelatnosti i zaključivati druge sporazume o zajedničkoj djelatnosti i poslovanju.

Zabranjeno je udruživanje ili spajanje radnih organizacija i svaka druga djelatnost organizacije ili državnog organa koja je upravljena na sprečavanje ili ograničavanje slobodne razmjene dobara i usluga radi sticanja materijalnih i drugih preimućstava koja se ne zasnivaju na njihovom radu, ili kojom se narušavaju socijalistički ekonomski odnosi ili stvaraju drugi neravnopravni odnosi u poslovanju ili se nanosi šteta opštim interesima utvrđenim saveznim zakonom.

Član 22.

Građani mogu ličnim radom, u granicama i pod uslovima koje zakon odredi, vršiti poljoprivrednu, zanatsku i drugu uslužnu ili sličnu djelatnost radi sticanja dohotka.

Zakonom se određuje u kojim granicama i pod kojim uslovima građani mogu imati pravo svojine na sredstva rada i na poslovne prostorije za vršenje poljoprivredne, zanatske i druge uslužne ili slične djelatnosti ličnim radom.

Zabranjeno je zapošljavanje tuđe radne snage radi sticanja dohotka.

U oblasti poljoprivredne proizvodnje, zanatstva i drugih uslužnih ili sličnih djelatnosti koje građani vrše svojim sredstvima rada, može se dozvoliti, u granicama i pod uslovima koje zakon odredi, upotreba dopunskog rada drugih lica.

Član 23.

Društvena zajednica obezbjeđuje materijalne i druge uslove za osnivanje i razvitak poljoprivrednih radnih organizacija na osnovu društvene svojine zemlje i društvenog rada, kao i za saradnju zemljoradnika sa zadružnim i drugim radnim organizacijama.

Zemljoradnicima se zajemčuje pravo svojine na obradivo poljoprivredno zemljište u najvećoj površini od 10 hektara po domaćinstvu.

Zakonom se određuje u kojim granicama i pod kojim uslovima zemljoradnici mogu imati pravo svojine na drugo zemljište, kao i u kojim granicama i pod kojim uslovima ostali građani mogu imati pravo svojine na poljoprivredno i drugo zemljište.

Pravo svojine na šume i šumsko zemljište uređuje se zakonom.

Član 24.

Zemlja je dobro od opšteg interesa.

Svako zemljište mora se iskorišćavati u skladu sa zakonom predviđenim opštim uslovima kojima se obezbjeđuje racionalno iskorišćavanje zemljišta i drugi opšti interesi.

Šume i šumsko zemljište uživaju posebnu zaštitu određenu zakonom. U gospodarenju šumama moraju se primje-

njivati mjere kojima se obezbjeđuje održavanje i obnova šuma.

Član 25.

Građanima se zajemčuje pravo svojine na predmete koji služe ličnoj potrošnji, upotrebi ili zadovoljavanju njihovih kulturnih i drugih ličnih potreba.

Građani mogu imati, u granicama određenim saveznim zakonom, pravo svojine na stambene zgrade i stanove za zadovoljavanje ličnih i porodičnih potreba, kao i za vršenje djelatnosti ličnim radom u skladu s pravom građana zajemčenim ustavom i sa uslovima koje određuje zakon.

Zakonom se određuju uslovi pod kojima udruženja građana i društveno-političke organizacije mogu imati pravo svojine na nepokretnosti i druge stvari koje služe ostvarivanju zajedničkih interesa njihovih članova i zadataka organizacije, kao i uslovi pod kojima oni mogu raspolagati društvenim sredstvima koja služe istom cilju.

Nepokretnosti na koje građani i pravna lica imaju pravo svojine mogu se, uz pravičnu naknadu, eksproprisati ili se to pravo može ograničiti ako to zahtijeva opšti interes utvrđen na osnovu saveznog zakona.

Pravo svojine na predmete od posebnog kulturnog značaja može se na osnovu zakona ograničiti ako to zahtijeva opšti interes.

Član 26.

Radi obezbjeđivanja uslova za što povoljniji privredni i društveni razvitak, ujednačavanja opštih uslova za rad i sticanje dohotka, utvrđivanja opštih mjerila za raspodjelu društvenog proizvoda, ostvarivanja načela raspodjele prema radu i razvitka socijalističkih društvenih odnosa, društveno-političke zajednice, u okviru svojih prava i dužnosti, preduzimaju mjere za ostvarivanje jedinstvenog privrednog sistema, planiraju razvoj privrede i materijalne osnove drugih djelatnosti i u tu svrhu donose društvene planove.

Radi ostvarivanja odnosa utvrđenih društvenim planovima društveno-političke zajednice donose propise i druge opšte akte, obrazuju društvene fondove i društvene rezerve i preduzimaju ekonomske i druge mjere.

Član 27.

Sredstva društvene reprodukcije ostvarena na teritoriji društveno-političkih zajednica, kao zajednička sredstva društvene reprodukcije, koriste se u tim zajednicama srazmjerno udjelu radnih ljudi u njihovom stvaranju. Ova sredstva se koriste u skladu s jedinstvenim načelima korišćenja sredstava društvene reprodukcije i sa uslovima i mjerilima određenim propisima kojima se obezbjeđuje usklađivanje privrednog razvitka i ostvarivanje drugih odnosa predviđenih društvenim planovima.

Za razvitak materijalne osnove društveno-političkih zajednica služe i druga društvena sredstva u skladu s jedinstvenim načelima kreditnog sistema.

Društveno-političkim zajednicama pripadaju iz ličnih dohodaka, kao i iz drugih izvora koje utvrđuje savezni zakon, u skladu s načelom raspodjele prema radu, sredstva za podmirivanje društvenih potreba na njihovoj teritoriji, i one samostalno utvrđuju ta sredstva i raspolažu njima.

Član 28.

U cilju svestranog razvitka pojedinih područja, društveno-političke zajednice, u okviru svojih prava i dužnosti, mogu donositi regionalne planove društveno-ekonomskog razvitka.

Gradovi i druga naselja kao i područja s posebnom namjenom uređuju se i izgrađuju u skladu sa urbanističkim i regionalnim prostornim planom koji moraju biti u skladu s planovima privrednog i društvenog razvoja.

Član 29.

Društveno-političke zajednice mogu osnivati fondove za dugoročnije plansko finansiranje razvitka i unapređenja privrede i drugih društvenih djelatnosti u okviru svojih prava i dužnosti, kao i za obezbjeđenje društvenih rezervi.

Izvori sredstava fondova društveno-političkih zajednica i način njihovog poslovanja određuju se aktom o osnivanju fonda.

Fondovi društveno-političkih zajednica ostvaruju međusobnu saradnju na poslovnoj osnovi, a mogu i udruživati sredstva, ako je to od interesa za uspješnije izvršavanje zadataka postavljenih društvenim planovima.

Član 30.

Za zakonitost i pravilnost svog poslovanja, za vršenje svoje djelatnosti u skladu s društvenim planovima društveno-političkih zajednica, kao i za saglasnost svog poslovanja sa opštim društvenim interesima radne organizacije su odgovorne društvenoj zajednici.

Radne organizacije su dužne da organizuju unutrašnju kontrolu svog finansijskog i materijalnog poslovanja.

Nadzor u pogledu zakonitosti poslovanja radnih organizacija vrše zakonom određeni državni organi.

2. OSNOVI DRUŠTVENO-POLITIČKOG SISTEMA

Član 31.

Radni narod je jedini nosilac vlasti i upravljanja društvenim poslovima.

Građani ostvaruju samoupravljanje neposredno na zborovima birača, putem referenduma ili drugih oblika neposrednog odlučivanja u radnoj organizaciji, opštini i drugim društveno-političkim zajednicama i preko svojih delegata koje biraju u organe upravljanja radnih i drugih samouprav-

nih organizacija i u predstavnička tijela društveno-političkih zajednica.

Niko ne može vršiti javna ovlaštenja ako mu ona nisu, saglasno ustavu, povjerena od građana ili organa koje oni biraju.

Član 32.

Društveno-političke zajednice su opštine, **srezovi*** i Republika.²⁾

Samoupravljanje građana u opštini je politička osnova jedinstvenog društveno-političkog sistema.

U opštini se stvaraju i ostvaruju oblici društvenog samoupravljanja iz kojih proizilaze organi koji vrše funkciju vlasti.

Jedinstvo društveno-političkog sistema obezbjeđuje se ostvarivanjem prava i dužnosti svih društveno-političkih zajednica i njihovim međusobnim odnosima utvrđenim ustavom i zakonom.

Društveno-političke zajednice imaju svojstvo pravnog lica.

Član 33.

Funkcije vlasti i upravljanje društvenim poslovima vrše predstavnička tijela, kao opšti organi društvenog samoupravljanja društveno-političkih zajednica, i njima odgovorni organi.

Sudsku funkciju vrše sudovi kao samostalni organi društvene zajednice.

Zaštita ustavnosti povjerava se Ustavnom sudu.

²⁾ Odredba stava 1. ovog člana dopunjena je Amandmanom XIV.

Član 34.

Predstavničko tijelo društveno-političke zajednice je skupština koju sačinjavaju delegati građana i radnih ljudi u radnim zajednicama.

Skupština je najviši organ vlasti i organ društvenog samoupravljanja u okviru prava i dužnosti društveno-političke zajednice.

Skupština utvrđuje politiku i odlučuje o drugim osnovnim pitanjima od značaja za politički, privredni i kulturni život i društveni razvitak, donosi propise, društveni plan i budžet i druge opšte akte, utvrđuje osnove organizacije i ovlašćenja svojih organa, bira javne funkcionere, pretresa stanje i opšte probleme pravosuđa i vrši budžetsku kontrolu, kontrolu nad radom političko-izvršnih i upravnih organa i društveni nadzor.

Skupština može zajedno s predstavnicima društveno-političkih organizacija i udruženja, kao opšti sabor, pretresati pitanja od opšteg interesa za društveno-političku zajednicu.

Član 35.

Opštinske odbornike biraju neposredno građani odnosno radni ljudi u radnim organizacijama.

Sreski odbornici i* republički poslanici biraju se po načelu delegacije opštine kao osnovne zajednice građana i radnih ljudi.

Neposredni izbori za članove predstavničkih tijela društveno-političkih zajednica vrše se na osnovu opšteg i jednakog izbornog prava.

Birači mogu opozvati odbornika odnosno poslanika koga su izabrali.

Izbor i opoziv svih predstavničkih tijela vrši se tajnim glasanjem.

Član 36.

Članovi skupštine biraju se na četiri godine.³⁾

Svake dvije godine bira se polovina članova svakog vijeća skupštine.³⁾

Mandat članova skupštine može biti produžen samo odlukom Republičke skupštine u slučajevima koji su predviđeni Ustavom.

Član 37.

Niko ne može dvaput uzastopno biti član istog vijeća iste skupštine, niti član Izvršnog vijeća.⁴⁾

Niko ne može istovremeno biti član Republičke skupštine i Savezne skupštine izuzev članova Republičkog vijeća koji su delegirani u Vijeće naroda Savezne skupštine.⁴⁾

Niko ne može biti istovremeno član više od jednog vijeća iste skupštine.⁴⁾

Član Republičkog vijeća delegiran u Vijeće naroda može biti biran i za naredni period od četiri godine za republičkog poslanika, ali u ovom periodu ne može biti delegiran u Vijeće naroda.⁴⁾

Pojedini članovi Izvršnog vijeća mogu, po postupku utvrđenom Ustavom, biti uzastopno birani za tu funkciju još za jedan period od četiri godine.

Opštinski odbornik koji je izabran za sreskog odbornika može uzastopno biti biran još za jedan period od četiri godine za opštinskog odbornika, ali za taj period ne može biti biran za sreskog odbornika.*

Član skupštine ne može istovremeno biti imenovani funkcioner ili službenik državnog organa koji njoj odgovara. Nespojive su funkcije sudije i člana skupštine koja bira sudiju.

³⁾ Odredbe st. 1. i 2. ovog član a zamijenjene su Amandmanom X.

⁴⁾ Odredbe st. 1, 2, 3. i 4. ovog člana zamijenjene su Amandmanom X.

Član 38.

U društveno-političkoj zajednici Ustavom, zakonom i statutom obrazuju se kolegijalni političko-izvršni organi skupštine.

Političko-izvršni organi staraju se o ostvarivanju politike i o izvršavanju zakona, društvenih planova i drugih akata skupštine, daju predloge za utvrđivanje politike skupštine i za donošenje njenih akata, donose propise za koje su ovlašćeni, utvrđuju opšte smjernice za rad organa uprave i vrše druge političko-izvršne poslove.

Političko-izvršni organi vrše upravne poslove samo kad je to predviđeno zakonom ili na zakonu zasnovanom propisu.

Političko-izvršne organe bira i razrješava skupština.

Političko-izvršni organi za svoj rad odgovaraju skupštini koja ih je izabrala.

Član 39.

Skupština društveno-političke zajednice na osnovu Ustava, zakona i statuta obrazuje organe uprave.

Organi uprave sprovode društvene planove, izvršavaju zakone i druge akte skupština, sprovode utvrđenu politiku, prate stanje u određenoj oblasti, organizuju i vrše određene službe, rješavaju u upravnim stvarima, vrše upravni nadzor i druge upravne djelatnosti, pripremaju akte i vrše druge stručne poslove za predstavnička tijela i njihove političko-izvršne organe.

Organi uprave saraduju s drugim organima uprave, radnim i drugim organizacijama u pitanjima od zajedničkog interesa i obezbjeđuju uzajamno obavještanje u radu i svojim radom omogućuju efikasno ostvarivanje prava i interesa građana i organizacija.

Organi uprave samostalni su u okviru svojih zakonskih ovlašćenja i za svoj rad odgovaraju skupštini i njenim poli-

tičko-izvršnim organima.

Član 40.

Skupštine, njihovi političko-izvršni organi i organi uprave više svoje poslove na osnovu i u okviru u stave i zakona.

Svaki državni organ, organizacija ili pojedinac, koji ima javno ovlašćenje, vrši svoje funkcije samo u granicama ovlašćenja koja određuju ustav i zakon.

Državni organi imaju prema radnim i drugim samoupravnim organizacijama samo prava određena ustavom i zakonom.

Član 41.

Međusobni odnosi organa raznih društveno-političkih zajednica zasnivaju se na pravima i dužnostima utvrđenim na osnovu ustava.

Zakonom se mogu, u skladu s pravima i dužnostima Republike, utvrđivati prava i dužnosti republičkih i **sreskih*** organa uprave prema **sreskim i*** opštinskim organima uprave u pogledu kontrole izvršavanja republičkih propisa.

Član 42.

Skupština obrazuje komisiju koja pretresa pitanja u vezi sa izborom i imenovanjem članova skupštinskih tijela i drugih funkcionera i podnosi skupštini predloge. Ova komisija pretresa i opšta pitanja kadrovske politike.

Komisiju sačinjavaju članovi skupštine i predstavnici društveno-političkih organizacija.

Član 43.

Nosilac javne ili druge društvene funkcije lično je odgovoran za njeno vršenje.

Zakonom se utvrđuju vrste i uslovi odgovornosti svih nosilaca javnih i drugih društvenih funkcija.

Nosilac javne funkcije ima pravo da podnese ostavku na svoju funkciju i da je obrazloži.

Republički sekretari i drugi funkcioneri koje zakon odredi ne mogu biti na ovoj funkciji duže od četiri godine, niti se na takvu funkciju mogu ponovo imenovati za naredni period od četiri godine.

Pojedini od ovih funkcionera mogu, po posebnom postupku utvrđenom Ustavom, biti uzastopno imenovani na jednu od ovih funkcija najduže još na četiri godine.

Zakonom se može uvoditi načelo ponovnog izbora odnosno ponovnog imenovanja poslije određenog vremena i za druge nosioce javnih funkcija.

Član 44.

Rad državnih organa, organa društvenog samoupravljanja i organizacija koje vrše poslove od javnog interesa javan je, i oni su dužni obavještavati javnost o svom radu.

Način obezbjeđivanja javnosti određuje se zakonom i statutom. Zakonom se određuje koji podaci se moraju čuvati kao tajna ili se ne mogu objavljivati.

Radi obezbjeđivanja javnosti i društvene odgovornosti u radu državnih organa, organa društvenog samoupravljanja, organizacija koje vrše poslove od javnog interesa i društveno-političkih zajednica, predstavničko tijelo u vršenju društvenog nadzora pretresa opšta pitanja u vezi s raspolaganjem društvenim sredstvima i raspodjelom dohotka, kao i s načinom izvršavanja prava i dužnosti tih organa i organizacija.

Predstavnička tijela vrše društveni nadzor u saradnji sa organima samoupravljanja i utiču na razvijanje odgovornosti i socijalističkih normi u samoupravljanju, poslovanju i raspolaganju društvenim sredstvima.

Organi društvenog nadzora mogu državnim organima i

organizacijama davati preporuke i mišljenja. Ove preporuke odnosno mišljenja dužni su da razmotre funkcioneri koji rukovode državnim organom odnosno najviši organi upravljanja organizacije i da o svom stavu obavijeste organ društvenog nadzora.

Društvenim nadzorom ne mogu se ograničavati ustavom i zakonom utvrđena prava organa, organizacija i građana, niti nanositi povreda njihovim pravima i na zakonu zasnovanim interesima.

Član 45.

Organi javnog reda i bezbjednosti dužni su da pružaju pomoć građanima, radnim i drugim organizacijama kad su ugrožena njihova prava, život ili imovina. Ovi organi mogu da u vršenju službe primjenjuju samo one mjere prinude predviđene zakonom kojima se uz nanošenje najmanje štete pravima građana postiže izvršenje službene dužnosti.

Građani, radne i druge organizacije dužni su da pomažu organima javnog reda i bezbjednosti u borbi protiv krivičnih djela i društvene nediscipline i moraju se pridržavati naređenja organa javnog reda i bezbjednosti koja oni izdaju u okviru svojih ovlašćenja.

Član 46.

Skupština društveno-političke zajednice može raspisati referendum radi prethodnog izjašnjanja građana o pojedinim pitanjima iz svoje nadležnosti, ili radi potvrđivanja propisa i drugih opštih akata.

Zakonom i statutom opštine može se propisati obavezan referendum o određenim pitanjima.

Odluka donesena referendumom obavezna je.

O referendumu se donosi zakon.

3. PROSVJETA, NAUKA I KULTURA

Član 47.

Republika, opštine i **srezovi**,* kao i radne i druge organizacije, u skladu sa zakonom, obezbjeđuju uslove za razvitak prosvjete, nauke i kulture u interesu ostvarivanja prava i potreba čovjeka i jačanja materijalnih i duhovnih snaga društvene zajednice.

Član 48.

Građani imaju, pod jednakim uslovima utvrđenim zakonom, pravo da stiču potrebna znanja i spremu u svim vrstama škola i u drugim ustanovama za obrazovanje.

Radi obezbjeđenja uslova za ostvarivanje prava građana na obrazovanje i vaspitanje i omogućavanja građana da prema svojim sposobnostima i sklonostima postignu opšte i stručno obrazovanje i usavršavanje, opštine, **srezovi*** i Republika kao i radne organizacije dužni su da, u skladu sa materijalnim mogućnostima i utvrđenim potrebama, osnivaju i razvijaju škole kao i druge ustanove i oblike za obrazovanje i da osiguravaju materijalna sredstva za njihovo osnivanje i rad.

Član 49.

Cilj obrazovanja i vaspitanja je razvijanje socijalističke društvene svijesti, stvaranje radnih navika i osposobljavanje za rad, priprema za aktivno učestvovanje u društvenom životu, a posebno u društvenom samoupravljanju, upoznavanje dostignuća na raznim područjima naučnog, tehničkog i kulturnog stvaralaštva, razvijanje bratstva, jedinstva i ravnopravnosti naroda Jugoslavije, unapređivanje međunarodne solidarnosti radnih ljudi, usvajanje naučnog pogleda na svijet i socijalističkog humanizma u odnosima među ljudima, unapređivanje zdravlja fizičkim vaspitanjem, formiranje

slobodne svestrane ličnosti sa intelektualnim, moralnim i radnim osobinama građana socijalističke zajednice.

Član 50.

Obavezno je osnovno školovanje građana u trajanju od osam godina, koje se vrši, po pravilu, od navršene sedme do petnaeste godine života. Zakonom se može predvidjeti obavezno školovanje i u dužem trajanju.

Društvena zajednica, a posebno opština, obezbjeđuje materijalne i druge uslove za osnivanje i rad škola i drugih ustanova za obrazovanje građana i za unapređivanje njihovih djelatnosti.

Roditelji i staratelji su dužni obezbijediti da djeca dorasla za školu redovno pohađaju osnovnu školu.

Prava i obaveze građana u ostvarivanju osnovnog školovanja određuju se zakonom.

Član 51.

Društvena zajednica stara se o vaspitanju i stručnom obrazovanju djece i lica koja su spriječena u fizičkom i psihičkom razvitku.

Član 52.

Nastava u školama i drugim ustanovama za obrazovanje i vaspitanje izvodi se prema nastavnim planovima i programima koje donose zakonom određeni organi.

Obrazovanje i vaspitanje zasnivaju se na naučnim principima i na progresivnim tekovinama istorije i kulture naroda Jugoslavije i drugih naroda, a na idejnim osnovama i u humanističkom duhu socijalizma.

Obrazovanje i vaspitanje građana ostvaruje se u jedinstvenom sistemu obrazovanja i vaspitanja koji se utvrđuje zakonom.

Član 53.

Nastavu u školama i drugim ustanovama za obrazovanje i vaspitanje izvode lica koja ispunjavaju zakonom određene uslove.

U ostvarivanju ciljeva obrazovanja i vaspitanja i u izvođenju nastave nastavnici su samostalni, a dužni su da svoj rad zasnivaju na tekovinama nauke.

Organi društvenog upravljanja pomažu nastavnicima u ostvarivanju ciljeva obrazovanja i vaspitanja.

Radi razvijanja ličnosti učenika i odgovornosti za svoj razvitak kao i radi postizavanja što bržeg uspjeha u obrazovanju i vaspitanju, učenici sudjeluju u raznim oblicima rada i života škole.

Roditelji odnosno staratelji učenika imaju pravo i dužnost da sarađuju sa školom u svim pitanjima obrazovanja i vaspitanja djece.

Član 54.

Pripadnicima naroda Jugoslavije kao i pripadnicima pojedinih narodnosti – nacionalnih manjina koji žive na teritoriji Republike obezbjeđuje se, pod uslovima određenim republičkim zakonom, pravo na nastavu na njihovom jeziku.⁵⁾

Član 55.

Škole i druge ustanove za obrazovanje i vaspitanje mogu se udruživati radi rješavanja zajedničkih pitanja i međusobne pomoći.

Fakulteti i druge visokoškolske ustanove mogu se organizovati u univerzitete kao zajednice fakulteta i visokoškolskih ustanova.

⁵⁾ Odredba ovog člana dopunjena je Amandmanom XVI.

Član 56.

Društvena zajednica obezbjeđuje uslove za unapređivanje nauke i naučno-istraživačkog rada.

U cilju razvoja naučne misli i stvaralaškog rada, Republika, **srezovi*** i opštine kao i radne i druge organizacije organizuju naučno-istraživački rad i obezbjeđuju materijalne i druge uslove za unapređivanje ovog rada i za primjenu nauke u praksi.

Član 57.

Društvena zajednica obezbjeđuje uslove za unapređivanje i razvitak umjetničke i drugih kulturnih djelatnosti, kao i za zadovoljavanje kulturnih i umjetničkih potreba građana i brine se da kultura i umjetnost postanu pristupačne svim građanima.

Član 58.

Naučno i umjetničko stvaranje je slobodno.

Naučne ustanove i naučni radnici dužni su da, pod uslovima utvrđenim zakonom, učine dostupnim rezultate svoga naučnog rada i da omoguće njihovo korišćenje i primjenu.

Stvaraoci naučnih i umjetničkih djela kao i naučnih otkrića i tehničkih izuma imaju moralna i materijalna prava na svoja ostvarenja, u skladu sa saveznim zakonom.

Član 59.

Narodnosti – nacionalne manjine koje žive na teritoriji Republike uživaju pravo i zaštitu svog kulturnog razvitka i slobodu upotrebe svog jezika.⁶⁾

⁶⁾ Odredba ovog člana dopunjena je Amandmanom XVI.

Član 60.

Spomenici kulture i umjetnosti, arhivska građa, starine od posebnog kulturnog i historijskog značaja, prirodne rijetkosti i ljepote i ostale tvorevine narodnog duha i života, pod posebnom su zaštitom koja se određuje zakonom.

Građani i radne i druge organizacije dužni su da se brinu o čuvanju i zaštiti spomenika kulture i umjetosti, arhivske građe, starina, prirodnih rijetkosti i ljepota.

Društvena zajednica stara se da spomenici kulture i umjetnosti, arhivska građa, starine, prirodne rijetkosti i ljepote budu dostupni svakome i može, u okviru zakona, određivati najnužnija ograničenja.

Član 61.

Društvena zajednica, naročito opštine, mjesne zajednice i radne organizacije, stvaraju uslove za razvoj fizičke kulture, kao i za odmor i razonodu građana i pružaju podršku inicijativi građana i njihovih udruženja u ovim oblastima.

Član 62.

Radi što šireg obavještanja javnosti o zbivanjima i pojavama iz svih oblasti života, društvena zajednica stvara povoljne uslove za razvitak odgovarajućih djelatnosti i pomaže osnivanje organizacija koje se bave objavljivanjem i širenjem informacija.

Izvori informacija su, pod istim uslovima, pristupačni svim organima, organizacijama i licima koja se bave objavljivanjem i širenjem informacija.

4. ZDRAVSTVENA I SOCIJALNA ZAŠTITA

Član 63.

Radi ostvarivanja osnovnih uslova za svestran razvitak ljudske ličnosti, radnih i stvaralačkih sposobnosti radnog čovjeka, za razvitak privrednih snaga zemlje i osiguranje zdravlja građana, društvena zajednica se stara o zdravstvenoj zaštiti građana.

Svako ima pravo na zaštitu zdravlja.

Društvena zajednica obezbjeđuje uslove za osnivanje zdravstvenih ustanova i za unapređivanje zdravstvene zaštite građana.

Zdravstvenu zaštitu neposredno sprovode zdravstvene ustanove i zdravstveni radnici.

U organizovanju zdravstvene službe i obezbjeđenju zdravstvene zaštite sudjeluju i radne i druge organizacije kao i građani.

Član 64.

Svaka zdravstvena ustanova dužna je da, u okviru svog djelokruga i raspoloživog kapaciteta, pruža medicinsku pomoć građanima.

Svaki zdravstveni radnik i svaka zdravstvena ustanova moraju građaninu pružiti hitnu medicinsku pomoć (prva pomoć).

Pri pružanju medicinske pomoći zdravstveni radnici dužni su da čuvaju profesionalnu tajnu.

Zdravstveni radnici su u svom stručnom radu samostalni.

Član 65.

Za obezbjeđenje i sprovođenje zdravstvene zaštite koriste se sredstva iz fondova zdravstvenog osiguranja, kao i sredstva koja u tu svrhu izdvajaju društveno-političke zajednice, radne organizacije i građani.

Opština je dužna da obezbijedi i organizuje preventivnu zdravstvenu službu.

Član 66.

Radnici se obavezno osiguravaju na osnovu načela uzajamnosti i solidarnosti u okviru jedinstvenog sistema socijalnog osiguranja utvrđenog saveznim zakonom.

Na osnovu obaveznog socijalnog osiguranja radnicima su obezbijeđeni zdravstvena zaštita i druga prava za slučaj bolesti, smanjenja ili gubitka radne sposobnosti i starosti.

Zdravstvena zaštita i prava za slučaj smrti osiguranika, kao i druga prava na osnovu socijalnog osiguranja, obezbjeđuju se, pod uslovima koje odredi zakon, i članovima porodice radnika.

Zakonom se i za ostale građane uvodi osiguranje radi obezbjeđivanja zdravstvene zaštite i drugih prava na osnovu socijalnog osiguranja.

Zakonom se utvrđuje u kojim slučajevima građani koji nisu osigurani imaju pravo na zaštitu zdravlja iz društvenih sredstava.

Član 67.

Građani su dužni brinuti se za očuvanje i unapređivanje svoga zdravlja, zdravlja djece i omladine kao i zdravlja i zdravstvenih uslova okoline u kojoj žive i rade i izvršavati mjere zdravstvene zaštite određene u zakonima i drugim propisima.

Član 68.

Radnim ljudima se higijenskim, tehničkim i drugim mjerama obezbjeđuje zaštita života i zdravlja pri radu.

Društveno-političke zajednice, radne i druge organizacije dužne su obezbijediti i sprovesti higijensku, tehničku i drugu zaštitu pri radu.

Član 69.

Radi obezbjeđenja socijalne zaštite, a naročito radi socijalne rehabilitacije, društvena zajednica organizuje i unapređuje socijalne službe i socijalne ustanove. U obezbjeđenju i organizovanju socijalne zaštite sudjeluju i radne i druge organizacije, mjesne zajednice i građani.

Vojnim invalidima obezbjeđuju se osposobljavanje za rad, invalidska prava i drugi oblici zaštite.

O građanima koji zbog zdravstvenih, socijalnih ili drugih razloga nisu u stanju da se brinu o sebi i podmiruju svoje neophodne potrebe vodi se posebna briga.

Društvena zajednica stvara uslove za osposobljavanje građana koji nisu potpuno sposobni za rad kao i uslove za njihovo odgovarajuće zaposlenje.

Društvena zajednica pruža posebnu zaštitu majkama, djeci i omladini, a naročito se stara o zdravstvenom razvoju i socijalnom položaju, o vaspitanju i obrazovanju, kao i o profesionalnom osposobljavanju djece i omladine.

Pod posebnom zaštitom društvene zajednice su maloljetnici o kojima se roditelji ne staraju i druga lica koja nisu u mogućnosti da se sama brinu o sebi, svojim pravima i zaštiti svojih interesa.

Građanima koji su nesposobni za rad, a nemaju sredstava potrebnih za izdržavanje, društvena zajednica pruža pomoć.

Socijalna zaštita finansira se iz društvenih fondova i drugih sredstava društveno-političkih zajednica, kao i iz sredstava radnih organizacija i građana.

Član 70.

Društvena zajednica, a posebno opštine i mjesne zajednice, staraju se o radnom čovjeku i njegovoj porodici organizovanjem odgovarajućih službi radi obezbjeđivanja što povoljnijih uslova života.

Radi pružanja pomoći zaposlenim roditeljima u vaspitanju njihove djece, opštine, mjesne zajednice, radne i druge

organizacije brinu se za osnivanje i rad ustanova za djecu i za razvijanje drugih oblika zaštite djece.

GLAVA III

SAMOUPRAVLJANJE U RADNOJ ORGANIZACIJI

Član 71.

Samoupravljanje u radnoj organizaciji obuhvata naročito pravo i dužnost radnih ljudi da:

1) upravljaju radnom organizacijom neposredno ili preko organa upravljanja koje sami biraju;

2) organizuju proizvodnju ili drugu djelatnost, staraju se o razvoju radne organizacije i utvrđuju planove i programe rada i razvoja;

3) odlučuju o razmjeni proizvoda i usluga i o drugim pitanjima poslovanja radne organizacije;

4) odlučuju o upotrebi društvenih sredstava i o raspolaganju njima i koriste ih ekonomski cjelishodno radi postizanja najvećeg efekta za radnu organizaciju i društvenu zajednicu;

5) raspoređuju dohodak radne organizacije i obezbjeđuju razvoj materijalne osnove svog rada; raspodjeljuju dohodak na radne ljude; ispunjavaju obaveze radne organizacije prema društvenoj zajednici;

6) odlučuju o stupanju radnih ljudi u radnu organizaciju, o prestanku njihovog rada i o drugim međusobnim radnim odnosima; određuju radno vrijeme u radnoj organizaciji u skladu sa opštim uslovima rada; uređuju druga pitanja od zajedničkog interesa; obezbjeđuju unutrašnju kontrolu i javnost rada;

7) uređuju i unapređuju uslove svog rada; organizuju zaštitu na radu i odmor, obezbjeđuju uslove za svoje obrazovanje i podizanje ličnog i društvenog standarda;

8) odlučuju o izdvajanju dijela radne organizacije u posebnu organizaciju i o spajanju i udruživanju radne organizacije s drugim radnim organizacijama.

Član 72.

Radni ljudi koji rade u radnoj organizaciji uspostavljaju, kao članovi radne organizacije, međusobne radne odnose i ravnopravni su u samoupravljanju.

Organizacija rada i upravljanje u radnoj organizaciji treba da omoguće da radni ljudi na svakom stupnju i u svim dijelovima radnog procesa, koji predstavlja cjelinu, što neposrednije odlučuju o pitanjima rada, o uređivanju međusobnih odnosa, raspodjeli dohotka i drugim pitanjima svog ekonomskog položaja, obezbjeđujući istovremeno najpovoljnije uslove za rad i poslovanje radne organizacije kao cjeline.

Član 73.⁷⁾

Ostvarujući u radnoj organizaciji samoupravljanje, radni ljudi povjeravaju, u skladu sa ustavom, zakonom i statutom, određene funkcije upravljanja organima radne organizacije: radničkom savjetu, upravnom odboru i direktoru odnosno drugim odgovarajućim organima upravljanja.

Zakonom i statutom mogu se ustanoviti j posebni nadzorni, stručni i drugi organi upravljanja radne organizacije.

Zakonom se mogu za pojedine vrste radnih organizacija predvidjeti i drugi nazivi za određene organe upravljanja u skladu sa zadacima, karakterom i društvenom ulogom pojedinih vrsta radnih organizacija (oblast nauke, školstva i sl.).

U radnim organizacijama koje imaju pogone i druge radne jedinice obrazuju se organi upravljanja u tim

⁷⁾ Odredbe ovog člana zamijenje su Amandmanom XI.

jedinicama na način određen statutom radne organizacije.

Član 74.

Radni ljudi na zborovima u radnoj organizaciji predlažu kandidate za članove predstavničkih tijela i vrše poslove upravljanja predviđene zakonom i statutom.

Član 75.

U radnoj organizaciji koja vrši djelatnost od posebnog društvenog interesa zainteresovani građani i predstavnici zainteresovanih organizacija i društvene zajednice učestvuju, u skladu sa zakonom, u upravljanju određenim poslovima kao članovi organa upravljanja radne organizacije ili na drugi način određen zakonom i statutom.

U ovoj radnoj organizaciji odlučuju o organizaciji rada i raspodjeli dohotka samo članovi radne zajednice odnosno organi upravljanja koje oni biraju. Zakonom se mogu odrediti opšti uslovi i mjerila u pogledu raspodjele dohotka i predvidjeti saglasnost određenog organa upravljanja te radne organizacije, druge organizacije ili državnog organa na pojedine akte raspodjele dohotka ili akte odlučivanja o radnom procesu koji su od posebnog društvenog interesa.

U upravljanju školama i drugim ustanovama za vaspitanje i obrazovanje sudjeluju i učenici određenog uzrasta odnosno studenti preko svojih predstavnika.

Zakonom i statutom zadruge ili druge radne organizacije može se predvidjeti da radni ljudi koji rade svojim sredstvima rada i trajno privredno saraduju s radnom organizacijom, učestvuju u upravljanju radnom organizacijom u poslovima u kojima saraduju.

Član 76.

Radna zajednica ostvaruje samoupravljanje u radnoj organizaciji neposredno putem zborova radnih ljudi, refer-

enduma i drugih oblika neposrednog odlučivanja u radnoj organizaciji.

Zakonom i statutom radne organizacije određuje se u kojim se slučajevima u radnoj organizaciji odlučuje na zborovima radnih ljudi, referendumom i drugim oblicima neposrednog odlučivanja.

Odluka radne zajednice kod neposrednog odlučivanja obavezna je za organe upravljanja.

Član 77.

U radnoj organizaciji svaki član radne zajednice ima pravo da bira i da bude biran u organe upravljanja radne organizacije.

Članovi radne zajednice biraju svoje predstavnike tajnim glasanjem.

Član 78.

Radnički savjet odnosno odgovarajući organ upravljanja donosi statut i druge opšte akte, utvrđuje planove i programe rada i razvoja i završni račun radne organizacije, odlučuje o raspolaganju sredstvima kojima upravlja radna organizacija, o ujedinjavanju ovih sredstava i zaključivanju drugih sporazuma o zajedničkoj djelatnosti i poslovanju s drugim radnim organizacijama; odlučuje o udruživanju radne organizacije i o osamostaljivanju radnih jedinica i o drugim opštim pitanjima.

Član 79.

Članove radničkog savjeta biraju radni ljudi neposredno.

Članovi radničkog savjeta biraju se na dvije godine.⁸⁾

⁸⁾ Odredbe st. 2, 3. i 4. ovog člana zamijenjene su Amandmanom XI.

Niko ne može biti biran dvaput uzastopno za člana radničkog savjeta.⁸⁾

Svake godine bira se polovina članova radničkog savjeta.⁸⁾

Radna zajednica s manjim brojem članova neposredno vrši i funkciju radničkog savjeta.

Član 80.⁹⁾

Upravni odbor odlučuje o poslovanju radne organizacije; stara se o izvršenju odluka radničkog savjeta odnosno njemu odgovarajućeg organa upravljanja i odluka koje je radna zajednica neposredno donijela; stara se o izvršenju planova i programa rada i razvoja radne organizacije i o njenom pravilnom poslovanju; odlučuje o raspolaganju društvenim sredstvima kojima organizacija upravlja u okviru ovlašćenja utvrđenih statutom radne organizacije i vrši i druge poslove koji su mu stavljeni u djelokrug zakonom ili statutom radne organizacije.

Član 81.¹⁰⁾

Članove upravnog odbora bira radnički savjet ili radna zajednica iz reda članova radne zajednice.

Članovi upravnog odbora biraju se na godinu dana.

Niko ne može biti više od dvaput uzastopno biran za člana upravnog odbora.

Zakonom odnosno statutom može se odrediti da radna zajednica s manjim brojem članova neposredno vrši i funkciju upravnog odbora.

⁹⁾ Odredbe ovog člana zamijenjene su Amandmanom XI.

¹⁰⁾ Odredbe ovog člana zamijenjene su Amandmanom XI.

Član 82.¹¹⁾

Direktor radne organizacije rukovodi poslovanjem radne organizacije; izvršava odluke radničkog savjeta i drugih organa upravljanja i zastupa organizaciju. Direktor je samostalan u radu i lično je odgovoran radnoj zajednici i organima upravljanja radne organizacije, a za zakonitost rada radne organizacije i za ispunjavanje zakonom određenih obaveza odgovoran je i društvenoj zajednici.

Direktor ima pravo i dužnost da zadrži od izvršenja odluku radne zajednice, organa upravljanja radne organizacije ili radne jedinice, za koju smatra da je u suprotnosti sa zakonom ili propisom donesenim na osnovu zakona. O tome je dužan da obavijesti nadležnog organa opštine.

Direktor radne organizacije ima pravo i dužnost da upozori organe upravljanja radne organizacije kad smatra da je njihova odluka očito štetna za radnu organizaciju ili da je suprotna odredbama statuta radne organizacije, i da zahtijeva da takvu odluku ponovo razmotre.

Član 83.¹²⁾

Direktora radne organizacije imenuje na osnovu javnog konkursa radnički savjet, na predlog konkursne komisije, prema uslovima i po postupku koje određuje zakon. Konkursna komisija sastavljena je od zakonom određenog broja predstavnika radne organizacije i opštine, odnosno druge društveno-političke zajednice.

Zakonom se može odrediti drukčiji način imenovanja direktora radne organizacije koja vrši djelatnost od posebnog društvenog interesa.

¹¹⁾ Odredbe ovog člana zamijenjene su Amandmanom XI.

¹²⁾ Odredbe ovog člana zamijenjene su Amandmanom XI.

Direktor radne organizacije imenuje se na vrijeme određeno zakonom i može po istom postupku biti ponovo imenovan.

Zakonom se određuje pod kojim uslovima radnički savjet odnosno drugi nadležan organ može razriješiti direktora i prije vremena na koje je imenovan.

Član 84.

Organi upravljanja radne organizacije odgovaraju za svoj rad radnoj zajednici kao i društvenoj zajednici.

Na način i pod uslovima određenim zakonom, radni ljudi mogu opozvati članove organa upravljanja radne organizacije i prije isteka vremena na koje su izabrani. Pod istim uslovima mogu društveno-političke zajednice, zainteresovani građani i organizacije opozvati svoje predstavnike u organima upravljanja radne organizacije.

Član 85.

Radna organizacija donosi, u skladu sa ustavom i zakonom, statut i druge opšte akte kojima se uređuju odnosi u radnoj organizaciji.

Statutom se utvrđuje unutrašnja organizacija, pitanja o kojima neposredno odlučuju članovi radne zajednice, kao i način i oblici ovog odlučivanja, djelokrug i odgovornost organa upravljanja, položaj radnih jedinica i prava i dužnosti radnih ljudi u upravljanju tim jedinicama, radni i drugi unutrašnji odnosi, način poslovanja, kao i druga pitanja od značaja za samoupravljanje u radnoj organizaciji i njeno poslovanje. Statutom se može predvidjeti i određena poslovna samostalnost pojedinih dijelova radne organizacije.

Statutom radne organizacije utvrđuju se takvi oblici rada organa upravljanja koji omogućuju svakom članu radne zajednice da bude upoznat sa svim važnijim pitanjima, kao i da može učestvovati u donošenju odluka koje su od značaja

za uspješno poslovanje radne organizacije. Statutom se utvrđuje i način ostvarivanja prava radnih ljudi na podnošenje prigovora, žalbi i predstavki protiv odluka organa upravljanja radne organizacije kojima se rješava o njihovim pravima i obavezama.

Statut radne organizacije, prije konačnog usvajanja, podnosi se na razmatranje opštinskoj skupštini. Zakonom se može propisati da se statut određenih radnih organizacija podnosi na razmatranje Republičkoj skupštini **odnosno sreskoj skupštini.***

Zakonom se može utvrditi obaveza donošenja pojedinih opštih akata radne organizacije i postupak za donošenje statuta i drugih opštih akata, i mogu se predvidjeti određena ovlašćenja nadležnog organa društveno-političke zajednice u pogledu davanja potvrde ili saglasnosti na statut ili druge opšte akte u cjelini ili na pojedine njihove dijelove.

Član 86.

Radi otklanjanja i rješavanja određenih kolektivnih sporova između radnih ljudi u pojedinim dijelovima radne organizacije i radne organizacije, i između radnih ljudi u radnoj organizaciji i organa društveno-političke zajednice, obrazuju se na osnovu zakona arbitraže.

Član 87.

Fondovima društveno-političkih zajednica i drugim društvenim fondovima, kojima se osiguravaju sredstva za stalno finansiranje razvoja i unapređivanja privrede i ostalih društvenih potreba, upravljaju predstavnici društveno-političke zajednice i zainteresovanih radnih i drugih samoupravnih organizacija.

Organi upravljanja fondova i način njihovog izbora određuju se zakonom odnosno odlukom društveno-političke zajednice.

Član 88.

Poslovima od zajedničkog interesa u oblasti upravljanja stambenim zgradama i u drugim oblastima društvenog života građani upravljaju neposredno ili preko organa koje sami biraju i koji su im odgovorni za rad.

GLAVA IV

SAMOUPRAVLJANJE U OPŠTINI I SREZU*

A) O P Š T I N A

1. PRAVA I DUŽNOSTI OPŠTINE

Član 89.

U opštini kao osnovnoj društveno-političkoj zajednici: obezbjeđuju se materijalni i drugi uslovi za rad ljudi i razvitak proizvodnih snaga; usmjerava se i usklađuje razvitak privrede i društvenih službi; utvrđuju se i raspoređuju sredstva za potrebe opštine; stvaraju se uslovi za zadovoljavanje materijalnih, socijalnih, kulturnih i drugih zajedničkih potreba građana; usklađuju se pojedinačni i zajednički interesi sa opštim interesima;

ostvaruje se što neposrednije društveno samoupravljanje; organizuju se organi vlasti; društveno samoupravljanje i društvene službe od zajedničkog interesa; priprema se i organizuje narodna odbrana na području opštine; obezbjeđuju se uslovi za ostvarivanje sloboda i prava građana; uređuju se odnosi od neposrednog interesa za građane u opštini; određuju se opšti uslovi za vršenje djelatnosti komunalnih i sličnih organizacija; štite se zakonitost i sigurnost ljudi i imovine; obezbjeđuje se javni red i mir; vrši se društveni nadzor;

ostvaruju se i druge funkcije društvene zajednice, osim onih koje su ustavom utvrđene kao prava i dužnosti **sreza**,* Republike ili federacije.

Član 90.

Opština se obrazuje za područje jednog ili više naseljenih mjesta koja su povezana zajedničkim interesima građana i na kome postoje uslovi za materijalni i društveni razvitak, za ostvarivanje samoupravljanja građana i za vršenje ustavom i zakonom određenih ostalih funkcija opštine.

Područje opštine utvrđuje se i mijenja republičkim zakonom.

Republičkim zakonom se utvrđuje koja naseljena mjesta ulaze u sastav opštine.

Obrazovanje i ukidanje opštine, kao i promjene u području opštine, mogu se vršiti samo po prethodno pribavljenom mišljenju zborova birača i opštinskih i **sreskih*** skupština zainteresovanih opština i srezova.

Član 91.

Prava i dužnosti opštine utvrđuju se ustavom, zakonom i statutom.

Prava i dužnosti opštine vrše građani neposredno na zborovima birača i putem drugih oblika neposrednog odlučivanja, opštinska skupština, njeni organi i mjesne zajednice. Prava i dužnosti opštine organi opštine i mjesne zajednice ostvaruju uz učešće i u saradnji s drugim organima društvenog samoupravljanja u opštini.

Građani u opštini imaju pravo da neposredno i preko svojih organa samoupravljanja pretresaju pitanja iz djelokruga širih društveno-političkih zajednica, da predlažu rješavanje tih pitanja i da daju mišljenje o političkim i privrednim mjerama organa tih zajednica.

Radi što potpunijeg ostvarivanja i jačanja prava samoupravljanja, sloboda i drugih prava i interesa čovjeka u svim oblastima društvenog života, građani u opštini mogu osnivati društveno-političke i druge organizacije.

Član 92.

U ostvarivanju svojih prava i dužnosti opština svojim propisima uređuje pitanja od neposrednog interesa za privredni, kulturni, komunalni, zdravstveni i socijalni život i razvitak opštine.

Opštinski organi obezbjeđuju izvršavanje zakona i drugih propisa i neposredno ih izvršavaju, ako njihovo izvršavanje ustavom ili zakonom nije stavljeno u nadležnost drugih organa.

U ostvarivanju svojih funkcija opštine međusobno saraduju, slobodno udružuju svoja sredstva radi vršenja određenih poslova iz svoje nadležnosti ili radi stvaranja uslova za zadovoljavanje potreba od zajedničkog interesa, osnivaju zajedničke organe, organizacije i službe i preduzimaju zajedničke akcije.

Član 93.

Opština, u skladu sa zakonom, neposredno vrši funkcije društvene zajednice u pogledu uređivanja i korišćenja zemljišta i dobara u opštoj upotrebi, izgrađivanja i korišćenja stambenih zgrada i uređivanja stambeno-komunalnih odnosa.

Opština se stara o unapređivanju opštih uslova stanovanja i o održavanju stambenih zgrada.

Stambena izgradnja vrši se, u skladu sa zakonom, iz društvenih sredstava i iz ličnih sredstava građana.

Član 94.

Radi stvaranja osnove za funkcionalno prostorno usklađivanje opštih uslova rada, saobraćaja, stanovanja i rekreacije stanovništva, razvitka prosvjete i kulture, zdravstva i socijalne zaštite kao i radi racionalnog korišćenja zemljišta, opština, u saglasnosti s društvenim planovima i programima privrednog razvitka, prostornim planovima usmjerava

izgradnju naseljenih mjesta i uređenje širih područja kao i područja s posebnom namjenom.

Član 95.

Opštini pripadaju iz ličnih dohodaka kao i iz drugih izvora koje utvrđuje savezni zakon, u skladu s načelom raspodjele prema radu, sredstva za podmirivanje društvenih potreba na njenom području.¹³⁾

Opština, u okviru zakonom utvrđenih izvora i vrsta prihoda, samostalno utvrđuje svoje prihode i raspolaže njima, obezbjeđujući prvenstveno izvršenje svojih osnovnih funkcija utvrđenih ustavom i zakonom.

Opštini koja ne može da obezbijedi sredstva za rad opštinske skupštine i njenih organa, za rad osnovnih škola i drugih neophodnih društvenih službi utvrđenih zakonom, potrebna dopunska sredstva obezbjeđuje Republika na osnovu mjerila utvrđenih zakonom, a na način kojim se omogućava funkcionisanje neophodnih društvenih službi i njihovo dalje razvijanje i obezbjeđuje zainteresovanost opštine za racionalno korišćenje tih sredstava.

Ako se u toku budžetske godine u nadležnost opštinskih organa stavi izvršenje propisa iz nadležnosti republičkih organa, Republika je dužna da obezbijedi odgovarajuća sredstva odnosno izvore prihoda za vršenje prenosnih poslova.¹⁴⁾

Član 96.

Društvenim planom opštine, na osnovu planova i programa radnih organizacija, a u skladu sa aktima planiranja širih društveno-političkih zajednica, obezbjeđuju se uslovi za što povoljniji privredni i društveni razvitak, ujednačavanje opštih uslova za rad, ostvarivanje raspodjele prema radu

¹³⁾ Odredba stava 1. ovog člana zamijenjena je Amandmanom XV.

¹⁴⁾ Odredbe ovog člana dopunjene su Amandmanom XV.

i utvrđivanje opštih mjerila za raspodjelu društvenog proizvoda; usmjerava se razvitak privrede i drugih društvenih djelatnosti; određuju se mjere za povećanje produktivnosti rada kao i druge mjere za unapređivanje privrede i drugih društvenih djelatnosti, za unapređenje društvenog standarda i za poboljšanje životnih uslova radnih ljudi, utvrđuju se sredstva opštine i vrši njihova osnovna raspodjela na budžet i fondove.

Budžetom opštine utvrđuju se i raspoređuju sredstva za rad opštinskih organa i službi, za finansiranje određenih djelatnosti u ustanovama i za dotacije organizacijama i udruženjima građana.

Za dugoročnije i plansko finansiranje opštinskih zadataka u oblasti privrede i drugih društvenih djelatnosti opština može osnivati fondove. Fond se osniva statutom opštine ili na osnovu statuta odlukom opštinske skupštine. Aktom o osnivanju utvrđuju se izvori prihoda fonda, način upravljanja i način poslovanja.

Zakonom se može odrediti obaveza opštine da osnuje određene fondove i mogu se utvrditi izvori sredstava tih fondova.

Član 97.

Statutom opštine, u okviru ustava i zakona, utvrđuju se: prava i dužnosti opštine i način njihovog ostvarivanja; odnosi između građana, radnih i drugih organizacija u rješavanju pitanja od zajedničkog interesa; način obezbjeđivanja javnosti rada organa i organizacija u opštini; organizacija komunalnih i drugih službi; prava građana, radnih i drugih samoupravnih organizacija u pogledu korišćenja fondova, društvenih i drugih službi, dobara u opštoj upotrebi i drugih društvenih sredstava kojima opština upravlja; organizacija opštinske skupštine i drugih opštinskih organa i njihova prava, dužnosti i ovlašćenja; područja, organizacija i prava mjesnih zajednica kao i drugi oblici samoupravljanja u naseljenim mjestima i načela za izradu statuta mjesnih zajednica; oblici neposrednog učešća građana u vršenju društve-

nih poslova; oblici saradnje opštinskih organa s društveno-političkim organizacijama u utvrđivanju i sprovođenju politike opštine.

Statutom opštine uređuju se i druga pitanja u okviru prava i dužnosti opštine na način koji odgovara njenim potrebama.

Statut opštine donosi opštinska skupština dvotrećinskom većinom glasova svojih članova.

2. OPŠTINSKA SKUPŠTINA I NJENI ORGANI

Član 98.

Skupštinu opštine (opštinsku skupštinu) sačinjavaju opštinsko vijeće i vijeće radnih zajednica.

Broj odbornika u vijećima opštinske skupštine utvrđuje se, u skladu sa zakonom, statutom opštine.

Zakonom se može predvidjeti mogućnost da se u najrazvijenijim opštinama obrazuje više vijeća radnih zajednica, kao i da ta vijeća vrše pojedine političko-izvršne poslove.¹⁵⁾

Član 99.

Odbornike opštinskog vijeća biraju neposredno građani, a odbornike vijeća radnih zajednica – radni ljudi koji na području opštine rade u radnim organizacijama, državnim organima, društveno-političkim organizacijama i udruženjima, zemljoradnici – članovi zadruga ili druge radne organizacije, kao i drugi građani koji rade na području opštine, a za koje je to određeno zakonom.

Za odbornika opštinskog vijeća može biti biran svaki građanin koji ima biračko pravo, a za odbornika vijeća radnih zajednica može biti biran svaki radni čovek koji ima pravo da bira članove ovog vijeća, kao i član organa uprav-

¹⁵⁾ Odredba stava 3. ovog člana zamijenjena je Amandmanom XV.

ljanja radne organizacije odnosno radne zajednice, član organa upravljanja udruženja radnih organizacija, kao i funkcioner sindikata ili društveno-političke organizacije u opštini.

Član 100.

Izbori za opštinske odbornike sprovode se posebno za svako vijeće i vrše se po izbornim jedinicama.

Odbornika opštinskog vijeća mogu kandidovati građani na zborovima birača ili grupa građana, a odbornika vijeća radnih zajednica radni ljudi na svojim zborovima.

Izbori novih opštinskih odbornika na mjesto onih čiji mandat ističe moraju se održati najkasnije na 15 dana prije isteka mandata. Od dana raspisivanja izbora do dana izbora ne smije proteći više od dva mjeseca niti manje od jednog mjeseca.

Republička skupština može zbog vanrednih okolnosti produžiti mandat opštinskih odbornika za vrijeme dok takvo stanje traje. Izbori se raspisuju čim prestanu okolnosti zbog kojih je produžen mandat.

Izbori opštinskih odbornika uređuju se republičkim zakonom.

Član 101.

U vršenju svoje dužnosti opštinski odbornik odgovoran je biračima i dužan je da ih obavještava o svom radu i o radu opštinske skupštine.

Prava i dužnosti opštinskih odbornika utvrđuju se statutom opštine.

Dužnost opštinskog odbornika je počasna društvena funkcija.

Opštinski odbornici imaju pravo na naknadu stvarnih troškova koje su imali u vršenju svoje funkcije u opštinskoj skupštini.

Statutom opštine može se odrediti da opštinskom odborniku koji vrši određenu stalnu funkciju u opštinskoj skupštini pripada stalna mjesečna nagrada.

Član 102.

Opštinski odbornik uživa imunitet u opštinskoj skupštini i van nje.

Opštinski odbornik ne može biti pozvan na odgovornost, pritvoren ni kažnjen za izraženo mišljenje ili davanje glasa u skupštini.

Za krivično djelo koje se goni po službenoj dužnosti opštinski odbornik ne može, bez odobrenja vijeća čiji je član, biti pritvoren, osim ako se radi o krivičnom djelu za koje je pritvor obavezan, kao i u slučaju ako je zatečen u vršenju krivičnog djela za koje je propisana kazna strogog zatvora u trajanju dužem od jedne godine ili teža kazna, ili ako postoji opasnost od bjekstva.

Ako vijeće nije na okupu, odobrenje za lišenje slobode daje mandatno-imunitetska komisija odgovarajućeg vijeća uz naknadnu potvrdu vijeća.

Organ koji je pokrenuo krivični postupak dužan je da bez odlaganja izvijesti opštinsku skupštinu protiv čijeg člana je pokrenut postupak.

Član 103.

Opštinska skupština vrši svoja prava na sjednicama ili preko svojih izvršnih i upravnih organa.

U okviru prava i dužnosti opštine opštinska skupština na sjednicama: pretresa osnovna pitanja od interesa za privredni, kulturni i društveni razvitak opštine i odlučuje o tim pitanjima; donosi statut opštine, odluke, opštinski društveni plan, opštinski budžet, završni račun i urbanistički plan; osniva radne organizacije i fondove; utvrđuje politiku korišćenja sredstava opštinskih fondova; bira i razrješava predsjednika opštinske skupštine, predsjednika i članove opštinskih savjeta za koje je to utvrđeno statutom opštine, sudije i

sudije porotnike opštinskog suda kao i druga lica za koja je to određeno zakonom, statutom opštine ili odlukom opštinske skupštine; postavlja sekretara opštinske skupštine i starješine opštinskih organa uprave; vrši nadzor nad radom opštinskih savjeta i organa uprave kao i društveni nadzor nad radom radnih organizacija; utvrđuje osnovnu organizaciju i ovlašćenja organa opštinske skupštine; vrši i druge poslove od opšteg značaja za opštinu za koje je to određeno zakonom ili statutom opštine.

Opštinska skupština ima pravo da podnosi Republičkoj skupštini prigovor na rad republičkih **ili sreskih*** organa, ako smatra da se njihovim radom povređuju prava opštine.¹⁶⁾

Član 104.

Oba vijeća opštinske skupštine, po pravilu, raspravljaju i odlučuju zajedno.

Vijeća opštinske skupštine odvojeno raspravljaju i odlučuju u slučajevima predviđenim statutom opštine i kad to zatraži jedna četvrtina odbornika jednog vijeća.

Način otklanjanja nesaglasnosti u slučaju kad vijeća odlučuju odvojeno, utvrđuje se statutom opštine tako da bude obezbijedena puna ravnopravnost vijeća. Postupak za otklanjanje nesaglasnosti može se propisati i republičkim zakonom.

Vijeće radnih zajednica može samostalno raspravljati o pitanjima iz rada organa upravljanja radnih organizacija i davati preporuke za rad tih organa.

Član 105.

Statut, društveni plan, budžet, urbanistički plan i drugi akti utvrđeni zakonom i statutom opštine prije podnošenja opštinskoj skupštini na usvajanje stavljaju se na javnu diskusiju.

¹⁶⁾ Odredbe ovog člana dopunjene su Amandmanom XV.

Statutom opštine utvrđuje se način stavljanja tih akata na diskusiju.

Član 106.

Opštinska skupština ima predsjednika koga bira iz reda svojih članova.

Predsjednik opštinske skupštine predstavlja opštinsku skupštinu, zastupa opštinu kao pravno lice u skladu sa zakonom, priprema i saziva sjednice opštinske skupštine i predsjedava im, stara se o izvršenju odluka i zaključaka skupštine, usklađuje rad organa opštinske skupštine s djelatnošću drugih organa i organizacija u opštini i vrši druge poslove utvrđene zakonom i statutom opštine kao i poslove koje mu povjeri opštinska skupština.

Statutom opštine može se predvidjeti da opštinska skupština ima jednog ili više potpredsjednika.

Član 107.

Za vršenje političko-izvršnih poslova u pojedinim oblastima i granama društvene djelatnosti statutom opštine obrazuju se opštinski savjeti koji vrše određene funkcije kao teritorijalni organi društvenog samoupravljanja.

Članovi opštinskih savjeta su lica koja, u skladu sa statutom opštine, iz svojih redova biraju radne i društvene organizacije, kao i opštinski odbornici i druga lica koja izabere opštinska skupština.

Za člana savjeta ne može biti izabrano lice koje ne može biti član opštinske skupštine.

Član 108.

Za pripremanje i proučavanje predloga i mjera statutom opštine mogu se obrazovati stalne a odlukom opštinske skupštine povremene komisije.

Komisije mogu biti sastavljene ili samo od opštinskih odbornika ili od opštinskih odbornika i drugih građana.

Sastav komisija i njihovi zadaci utvrđuju se statutom opštine odnosno odlukom opštinske skupštine o njihovom obrazovanju.

Član 109.

Za vršenje upravnih poslova iz nadležnosti opštine obrazuju se opštinski organi uprave.

Organizacija opštinskih organa uprave utvrđuje se statutom opštine tako da se obezbijedi uspješno izvršavanje njihovih zadataka i omogući građanima, radnim i drugim organizacijama što lakše ostvarivanje njihovih prava i vršenje dužnosti.

Sekretar opštinske skupštine vrši opšte rukovođenje opštinskim organima uprave, usklađuje njihov rad i vrši druge poslove određene zakonom i statutom opštine. Za svoj rad sekretar odgovara neposredno opštinskoj skupštini i njenom predsjedniku.

Statutom opštine može se predvidjeti da se sekretar opštinske skupštine i starješine određenih opštinskih organa uprave postavljaju na vrijeme od četiri godine s tim da mogu biti nakon isteka toga roka, ponovno postavljeni na istu dužnost.

Član 110.

Opštinska skupština i njeni organi u vršenju svojih prava i dužnosti donose odluke, naredbe, uputstva, rješenja, zaključke i preporuke.

Odluke može donositi samo opštinska skupština.

Komisije mogu donositi samo zaključke, a po posebnom ovlašćenju rješenja i preporuke.

Savjeti mogu donositi naredbe, uputstva, rješenja, zaključke i preporuke.

Organi uprave mogu donositi rješenja i zaključke, a po posebnom ovlašćenju uputstva i naredbe.

3. OPŠTINE U SASTAVU GRADA

Član 111.¹⁷⁾

U gradu koji ima više opština može se obrazovati gradsko vijeće kao organ samoupravljanja za poslove od zajedničkog interesa za grad kao cjelinu.

Odluku o obrazovanju gradskog vijeća donose opštinske skupštine opština na području grada.

Gradsko vijeće usklađuje rad opština na području grada u oblasti privrednih, komunalnih i drugih poslova koji su od značajnog interesa za građane, radne organizacije i opštine, a odlučuje o tim pitanjima ukoliko je to predviđeno zakonom, statutom grada ili odlukama opštinskih skupština.

Zakonom i na osnovu zakona statutom sreza može se predvidjeti da određena prava i dužnosti sreza koji su od zajedničkog interesa za opštine u gradu vrši gradsko vijeće umjesto sreskih organa.*

Gradsko vijeće sačinjavaju odbornici koje iz svojih redova biraju opštinske skupštine. Opštinske skupštine biraju svoje predstavnike u gradsko vijeće srazmjerno broju stanovnika u opštini s tim da ni jedna opština ne može birati više od dvije petine od ukupnog broja odbornika gradskog vijeća.

Sredstva gradskog vijeća za izvršenje njegovih zadataka obrazuju se iz doprinosa opština u visini koja se utvrđuje na osnovu objektiviziranih mjerila statutom grada. Gradsko vijeće može obrazovati svoje fondove.

Srez obezbjeđuje gradskom vijeću sredstva za vršenje poslova koji budu zakonom ili statutom sreza preneseni iz djelokruga sreskih organa u djelokrug gradskog vijeća.*

¹⁷⁾ Odredbe ovog člana djelimično su stavljene van snage Ustavnim zakonom o ukidanju srezova, a ostale odredbe zamijenjene su Amandmanom XIV.

Gradsko vijeće može obrazovati svoje izvršno-političke organe i organe uprave za vršenje poslova iz svog djelokruga. Ovi organi imaju položaj organa opštinske skupštine u vršenju poslova iz djelokruga opština, a položaj organa sreske skupštine u vršenju poslova iz djelokruga sreza.

Gradsko vijeće donosi statut grada kojim se utvrđuje sastav vijeća, njegov djelokrug i način rada, način obrazovanja sredstava kao i druga pitanja od značaja za uspješno izvršavanje zadataka vijeća.

Statut grada donosi gradsko vijeće većinom glasova svojih članova.

Statut grada stupa na snagu kad na njega daju saglasnost sve opštinske skupštine opština na području grada.

4. MJESNE ZAJEDNICE

Član 112.

Mjesna zajednica je samoupravna zajednica građana jednog ili više povezanih naseljenih mjesta ili dijela naseljenog mjesta, u kojoj građani neposredno ostvaruju samoupravljanje u oblasti djelatnosti koje služe neposrednom zadovoljavanju potreba radnih ljudi i njihovih porodica.

Statutom opštine može se odrediti da mjesna zajednica vrši i druge poslove radi zadovoljavanja komunalnih, socijalnih i drugih zajedničkih potreba građana, ali se ne može utvrditi da rješava u upravnom postupku. Ovim propisima može se odrediti i način finansiranja tih poslova.

Odlukom opštinske skupštine može se mjesnim zajednicama povjeriti upravljanje određenim dobrima u opštoj upotrebi i drugom društvenom imovinom kojom opština upravlja na području mjesne zajednice.

Član 113.

Mjesna zajednica osniva se odlukom zainteresovanih građana na zboru birača. Ovu odluku potvrđuje opštinska skupština.

Područja za koja se mogu osnivati mjesne zajednice utvrđuju se statutom opštine.¹⁸⁾

Osnovni organ mjesne zajednice je savjet ili drugi odgovarajući organ koga biraju građani na zborovima birača.

Mjesna zajednica ima svoj statut kojim se, u okviru statuta opštine, utvrđuje organizacija, organi, zadaci i rad zajednice. Statut potvrđuje opštinska skupština.

Član 114.

Sredstva za izvršenje zadataka mjesne zajednice utvrđuju se statutom opštine, a obrazuju se iz sredstava koja opština odredi mjesnim zajednicama na osnovu objektiviziranih mjerila, iz ličnih dohodaka građana na osnovu njihove neposredne odluke i iz sredstava radnih organizacija prema odluci njihovih organa upravljanja.

Mjesna zajednica samostalno raspolaže svojim sredstvima.

Mjesna zajednica ima svojstvo pravnog lica.

Za ostvarivanje svojih zadataka mjesna zajednica može osnivati radne organizacije.

Član 115.

Prije donošenja odluke o najvažnijim pitanjima iz svog djelokruga mjesna zajednica je dužna da pribavi mišljenje zborova birača sa područja zajednice.

¹⁸⁾ Odredba stava 2. ovog člana zamijenjena je Amandmanom XV.

Opštinska skupština i njeni organi dužni su da pretresaju predloge i primjedbe mjesne zajednice i da je obavijeste o svom stavu prema stavljenim predlozima i primjedbama.

5. ZBOROVI BIRAČA

Član 116.

Građani na zborovima birača pretresaju pitanja od značaja za život i rad u naselju i opštini i druga pitanja od društvenog interesa, pokreću inicijativu i daju predloge za rješavanje ovih pitanja, neposredno odlučuju o poslovima određenim zakonom i statutom opštine i predlažu kandidate u izborima za članove predstavničkih tijela.

Zborove birača može sazivati opštinska skupština odnosno njen predsjednik, mjesna zajednica i određeni broj građana utvrđen statutom opštine.

U radu zborova birača mogu učestvovati svi građani sa područja zbora birača koji imaju biračko pravo.

Statutom opštine utvrđuju se područja zborova birača, postupak sazivanja, način rada i način donošenja i sprovođenja zaključaka zborova.¹⁹⁾

Područja pojedinih zborova birača mogu se mijenjati odlukom opštinske skupštine.²⁰⁾

Član 117.

Opštinska skupština obavještava jedanput godišnje zborove birača o radu skupštine i njenih organa.

¹⁹⁾ Odredba stava 4. ovog člana zamijenjena je Amandmanom XV.

²⁰⁾ Odredba stava 5. ovog člana prestala je da važi s obzirom da je zamijenjena odredba stava 4.

Opštinski odbornici izabrani na području opštine dužni su podnositi izvještaje o svom radu i o radu opštinske skupštine i odgovarati na pitanja na zborovima birača.

Sekretar opštinske skupštine i starješine opštinskih organa uprave dužni su na zahtjev zbora birača davati objašnjenja i obavještenja.

Organi društvenog samoupravljanja na području opštine dužni su na zahtjev zbora birača podnositi izvještaje o svom radu i davati potrebna obavještenja.

Organ kome je upućen zaključak ili predlog zbora birača dužan je da ga razmotri i o svom stavu obavijesti zbor birača.

6. OPŠTINSKI REFERENDUM

Član 118.

Opštinskim referendumom građani neposredno odlučuju o pitanjima od zajedničkog interesa za opštinu, mjesnu zajednicu ili pojedino naseljeno mjesto.

Predlog koji je iznesen na referendum prihvaćen je, ako je za njega glasala većina birača sa područja na kome je održan referendum.

Odluka birača na referendumu obavezna je za opštinsku skupštinu odnosno za organe mjesne zajednice.

B) S R E Z*²¹⁾

1. PRAVA I DUŽNOSTI SREZA*

Član 119.*

Srez je društveno-politička zajednica koja se obrazuje za vršenje poslova od zajedničkog interesa za

²¹⁾ Naslov odjeljka »B) Srez« i naslovi pod 1. i 2, kao i odredbe čl. 119. do 127. brisani su Ustavnim zakonom o ukidanju srezoza.

više opština i drugih poslova određenih ustavom i zakonom.

Srez usmjerava i usklađuje djelatnosti od zajedničkog interesa za opštine; organizuje i pruža stručnu i drugu pomoć opštinama; podstiče saradnju opština u okviru sreza i van sreza; priprema i organizuje narodnu odbranu na području sreza; osniva organizacije i službe koje su od zajedničkog interesa za sve opštine ili za više opština; stara se o razvoju privrede i društvenih službi na području sreza i u tu svrhu organizuje potrebne službe kao i ustanove za regionalno prostorno planiranje; rješava u drugom stepenu u upravnom postupku saglasno zakonu; vrši kontrolu zakonitosti rada opštinskih organa; donosi propise i izvršava zakone i druge propise, ako mu je to izričito stavljeno u nadležnost; vrši i druge poslove koji se utvrde republičkim zakonom.

Zakonom se u prvostepenu nadležnost sreskih organa mogu staviti određeni poslovi iz oblasti narodne odbrane i unutrašnjih poslova i drugi upravni poslovi koji prelaze interes pojedinih opština. Zakonom se može predvidjeti da određene inspeksijske poslove vrše sreski organi za područje cijelog sreza.

Opštine na području sreza mogu odlukom svojih skupština povjeravati srezu da vrši i određene poslove od zajedničkog interesa za opštine, a odlukom Republičke skupštine može se ustanoviti obaveza sreza da vrši ovakve poslove.

Prava i dužnosti sreza vrše sreska skupština i njeni organi.

Područje sreza utvrđuje se i mijenja zakonom po prethodno pribavljenom mišljenju zainteresovanih opštinskih skupština.

Svaka opština je u sastavu jednog sreza.

Član 120.*

Način finansiranja sreza utvrđuje se republičkim zakonom.

Opštine obezbjeđuju srezu sredstva za vršenje poslova koje su mu one povjerile.

Srez samostalno raspoložuje svojim sredstvima i raspoređuje ih prema svojim potrebama u budžet i fondove.

Član 121.*

Statutom sreza, u okviru ustava i zakona, utvrđuju se: prava i dužnosti sreza; organizacija i djelokrug sreskih organa; uslovi za osnivanje organizacija, ustanova i službi od zajedničkog interesa za opštine, kao i prava i dužnosti opština u njihovom korišćenju; odnosi sreskih i opštinskih organa; način vršenja kontrole zakonitosti nad radom opštinskih organa, kao i druga pitanja od zajedničkog interesa za opštine na području sreza.

Statut sreza donosi sreska skupština dvotrećinskom većinom glasova svojih članova po prethodno pribavljenom mišljenju opštinskih skupština.

2. SRESKA SKUPŠTINA I NJENI ORGANI

Član 122.*

Skupštinu sreza (sresku skupštinu) sačinjavaju odbornici koje delegiraju opštinske skupštine iz reda svojih odbornika srazmjerno broju stanovnika u opštinama, od kojih polovinu iz reda odbornika opštinskog vijeća, a polovinu iz reda odbornika vijeća radnih zajednica, s tim da svaka opštinska skupština bira najmanje po jednog odbornika iz svakog vijeća.

Broj sreskih odbornika utvrđuje se, u skladu sa zakonom, statutom sreza.

Izbori novih sreskih odbornika na mjesto onih čiji mandat ističe moraju se održati najkasnije na 15 dana prije isteka mandata. Od dana raspisivanja izbora do dana izbora ne smije proteći više od dva mjeseca niti manje od jednog mjeseca.

Republička skupština može zbog vanrednih okolnosti produžiti mandat sreskih odbornika za vrijeme dok takvo stanje traje. Izbori se raspisuju čim prestanu okolnosti zbog kojih je produžen mandat.

Izbori sreskih odbornika uređuju se republičkim zakonom.

Član 123.*

U okviru prava i dužnosti sreza, sreska skupština na sjednicama: donosi statut sreza, odluke, budžet i završni račun sreza; osniva radne organizacije; bira predsjednika sreske skupštine, predsjednika i članove sreskih savjeta za koje je to utvrđeno statutom sreza, sudije i sudije porotnike okružnog suda kao i druga lica za koja je to određeno zakonom, statutom sreza ili odlukom sreske skupštine; postavlja sekretara sreske skupštine i starješine sreskih organa uprave; utvrđuje organizaciju i ovlašćenja svojih organa i vrši nadzor nad njihovim radom; vrši i druge poslove određene zakonom i statutom sreza.

Član 124.*

Sreska skupština ima predsjednika koga bira iz reda svojih članova.

Predsjednik sreske skupštine predstavlja sresku skupštinu, zastupa srez kao pravno lice u skladu sa zakonom, priprema i saziva sjednice sreske skupštine i predsjedava im, stara se o izvršenju odluka i zaključaka skupštine, stara se o radu organa sreske skupštine i vrši druge poslove utvrđene zakonom i statutom sreza, kao i poslove koje mu povjeri sreska skupština.

Statutom sreza može se predvidjeti da sreska skupština ima jednog ili više potpredsjednika.

Član 125.*

Za vršenje političko-izvršnih poslova u pojedinim oblastima i granama društvene djelatnosti statutom sreza obrazuju se sreski savjeti.

Članovi sreskih savjeta su lica koja, u skladu sa statutom sreza, delegiraju odgovarajući opštinski savjeti sa područja sreza i sreski odbornici i druga lica koja izaberu sreska skupština.

Za člana savjeta ne može biti izabrano lice koje ne može biti opštinski i sreski odbornik.

Član 126.*

Za vršenje upravnih poslova iz nadležnosti sreza obrazuju se sreski organi uprave.

Organizacija sreskih organa uprave utvrđuje se statutom sreza.

Statutom sreza može se predvidjeti da se sekretar sreske skupštine i starješine određenih sreskih organa uprave postavljaju na vrijeme od četiri godine s tim da mogu biti, nakon isteka toga roka, ponovno postavljeni na istu dužnost.

Član 127.*

Sreska skupština i njeni organi u vršenju svojih prava i dužnosti donose odluke, rezolucije, naredbe, uputstva, rješenja, zaključke i preporuke.

Odluke i rezolucije može donositi samo sreska skupština.

Savjeti mogu donositi naredbe, uputstva, rješenja, zaključke i preporuke.

Organi uprave mogu donositi rješenja i zaključke, a po posebnom ovlašćenju uputstva i naredbe.

GLAVA V

PRAVA I DUŽNOSTI SOCIJALISTIČKE REPUBLIKE BOSNE I HERCEGOVINE

Član 128.

U Socijalističkoj Republici Bosni i Hercegovini radni narod ostvaruje društveno samoupravljanje, uređuje društvene odnose, usmjerava razvitak privrede i društvenih službi, obezbjeđuje ostvarivanje prava građana, ustavnosti i zakonitosti i vrši sve društvene poslove od zajedničkog interesa za politički, privredni i kulturni život i društveni razvitak u Republici, osim onih poslova koji su Ustavom Jugoslavije utvrđeni kao prava i dužnosti federacije.

Prava i dužnosti Republike utvrđuju se Ustavom u skladu s načelima Ustava Jugoslavije.

Član 129.

Radi ostvarivanja prava i dužnosti Republike, Ustavom i zakonima utvrđuju se nadležnost republičkih organa i djelokrug organizacija koje vrše poslove u okviru prava i dužnosti Republike.

U izvršavanju prava i dužnosti Republike učestvuju opštine i **srezovi*** u skladu s njihovim pravima i dužnostima utvrđenim ustavom i zakonima.

U ostvarivanju svojih zadataka republički organi oslanjaju se na saradnju opština i **srezova*** i njihovih organa, kao i društveno-političkih i drugih organizacija.

Svoje političke, društveno-ekonomske, kulturne i druge zajedničke interese građani ostvaruju i putem društveno-političkih i drugih organizacija koje vrše svoju djelatnost na teritoriji Republike.

Član 130.

Socijalistička Republika Bosna i Hercegovina preko republičkih organa vrši sljedeća prava i dužnosti:

– štiti društveno-ekonomsko i političko uređenje, pravo samoupravljanja radnih i drugih organizacija i udruženja, opština **i srezova,*** građana u radnoj organizaciji i opštini, kao i lična prava čovjeka i građanina; odlučuje o granicama Republike i utvrđuje područja opština **i srezova,*** raspisuje republički referendum; priprema i organizuje narodnu odbranu na teritoriji Republike; uređuje pitanja od opšteg interesa u oblasti prosvjete, kulture, nauke, zdravlja, socijalne politike i komunalnih poslova; osigurava jedinstvo školskog sistema;

– usmjerava i usklađuje privredni razvitak Republike u skladu s jedinstvenim privrednim razvitkom Jugoslavije;

– utvrđuje u okviru saveznih propisa dio društvenog dohotka ostvarenog na teritoriji Republike, koji je potreban za ostvarivanje zadataka Republike i obezbjeđuje i razvija materijalne i druge opšte uslove za unapređivanje privrede i društvenih službi u Republici; stvara i utiče na stvaranje ekonomskih i drugih uslova za brži privredni razvitak nedovoljno razvijenih područja;

– stara se o organizaciji kao i o obezbjeđenju osnovnih uslova za razvitak prosvjete, zdravlja i zdravstvene službe, socijalne zaštite i komunalnih poslova;

– stara se o razvitku školstva, a posebno visokog školstva i specijalnih škola;

– stara se o razvitku kulture i nauke i o koordiniranju naučno-istraživačkog rada; pomaže u ovim oblastima djelatnosti od opšteg interesa za Republiku;

– uređuje Ustavom, društvenim planovima, zakonima i drugim propisima pitanja koja imaju opšti značaj za Republiku i koja su ovim ustavom utvrđena kao pravo i dužnost Republike, kao i pitanja koja su Ustavom Jugoslavije i saveznim zakonima utvrđena kao nadležnost Republike; utvrđuje politiku izvršavanja republičkih propisa i opštu politiku u ostvarivanju prava i dužnosti Republike; stara se o izvrša-

vanju republičkih propisa; vrši upravne djelatnosti saglasno zakonima i utvrđenim pravima i dužnostima Republike;

– stara se o jedinstvu pravnog poretka; obezbjeđuje i štiti javni red i mir u Republici; vrši sudsku funkciju u okviru republičke nadležnosti; uređuje organizaciju pravosuđa u Republici; obezbjeđuje zaštitu ustavnosti i zakonitosti, opštu politiku u sprovođenju propisa i njihovu jedinstvenu primjenu; reguliše republičko državljanstvo; vrši amnestiju i pomilovanje; određuje republičke državne praznike; reguliše postupak za izbor republičkih poslanika i opštinskih i **sreskih*** odbornika;

– reguliše organizaciju republičkih organa i utvrđuje načela za organizaciju **sreskih i*** opštinskih organa, stara se o funkcionisanju, unapređenju poslova i usmjeravanju njihovog rada u okviru jedinstvenog političkog uređenja; osniva odnosno učestvuje u osnivanju radnih i drugih organizacija i stručnih službi koje imaju opšti značaj za Republiku;

– vrši i druge poslove koji su određeni Ustavom Jugoslavije, ovim ustavom i zakonima.

Republika preko svojih organa pretresa pitanja iz djelokruga federacije i daje mišljenja i predloge o političkim i privrednim aktima i mjerama organa federacije.

Član 131.

Socijalistička Republika Bosna i Hercegovina usmjerava i usklađuje privredni i društveni razvitak Republike društvenim planovima, zakonima i drugim propisima, mjerama za pravilan raspored i namjensku upotrebu sredstava, ekonomskim, finansijskim i drugim mjerama, kao i učestvovanjem sa opštinama, **srezovima**,* radnim i drugim organizacijama i udruženjima u proširenju materijalnih i drugih opštih uslova za razvitak društvenog standarda i opšte društvene potrošnje.

Član 132.

Socijalistička Republika Bosna i Hercegovina plan-
skim usmjeravanjem razvitka privrede i materijalne osnove
drugih djelatnosti, u skladu s društvenim planovima Jugo-
slavije, utvrđuje smjernice i mjere za sprovođenje opšte
ekonomske politike, usklađujući privredne i materijalne
odnose u Republici, naročito u interesu:

- što tješnjeg uključivanja privrednih organizacija u je-
dinstveno jugoslovensko privredno područje;
- razvitka društvenih djelatnosti u prosvjeti, školstvu,
kulturi, nauci, zdravlju, socijalnoj zaštiti i drugim oblastima
društvenih službi;
- uspostavljanja skladnih odnosa između proizvodnje i
lične i društvene potrošnje;
- zadovoljavanja potreba građana i njihovih zajednica;
- obezbjeđenja uslova i sredstava za brži privredni ra-
zvitak nedovoljno razvijenih područja.

Član 133.

Društvenim planovima Bosne i Hercegovine i drugim
instrumentima planskog usmjeravanja pobliže se utvrđuju
politika, zadaci i mjere, čijim se ostvarenjem daju osnove i
opšti uslovi za brz i stabilan porast proizvodnje, jačanje dru-
štvenih odnosa i unapređenje prosvjete, nauke, kulture,
zdravlja i socijalne zaštite, a za koje se Republika stara sa-
mostalno ili u saradnji sa opštinama i radnim organizacija-
ma.

Društveni planovi Bosne i Hercegovine prije podnoše-
nja Republičkoj skupštini dostavljaju se na mišljenje opšti-
nama, **srezovima**,* komorama, društveno-političkim orga-
nizacijama i stručnim udruženjima kao i određenim radnim
organizacijama.

Član 134.

U okviru jedinstvenog sistema raspodjele društvenog proizvoda Republika utvrđuje dio društvenog proizvoda ostvarenog na teritoriji Republike koji služi za razvitak privrede i drugih djelatnosti i za zadovoljavanje drugih opštih društvenih potreba i samostalno raspoređuje sredstva u te svrhe.

Sredstva Republike obrazuju se u skladu s njenim društveno-ekonomskim funkcijama, a na osnovu Ustava i zakona, kao i na osnovu odluka opština i radnih organizacija o ustupanju svojih sredstava radi izvršenja određenih zajedničkih zadataka u cilju obezbjeđenja ravnomjernog društvenog i ekonomskog razvitka.

Sredstva Republike služe:

1) za finansiranje potreba republičkih organa i zadataka Republike i za finansiranje djelatnosti radnih organizacija koje je Republika osnovala radi ostvarivanja svojih zadataka, kao i za dotacije opštinama **i srezovima**;

2) za intervencije u privredi i drugim društvenim oblastima u cilju usklađivanja odnosa između pojedinih djelatnosti, obezbjeđivanja stabilnosti privrede i snabdjevenosti tržišta;

3) za finansiranje bržeg privrednog razvitka nedovoljno razvijenih područja;

4) za učešće u finansiranju izgradnje privrednih objekata i objekata za potrebe drugih društvenih djelatnosti od opšteg interesa za Republiku.

Član 135.

Za stalno finansiranje republičkih zadataka u pojedinim oblastima društvenih djelatnosti Republika ima svoje fondove koji se osnivaju republičkim zakonom.

Zakonom o osnivanju fondova utvrđuju se izvori sredstava i uređuje način upravljanja i raspolaganja sredstvima fonda.

Sredstvima fondova samostalno raspoložu organi upravljanja fondova u skladu sa smjericama koje utvrđuje Republička skupština.

Obrazuje se poseban republički fond za kreditiranje bržeg privrednog razvitka nedovoljno razvijenih područja.

Republičkim zakonom utvrđuju se stalni izvori i način obrazovanja sredstava za finansiranje odnosno učešće u finansiranju bržeg privrednog razvitka nedovoljno razvijenih područja kao i posebni uslovi korišćenja sredstava i način poslovanja fonda.

Član 136.

Republika je obavezna da rasporedom sredstava i drugim mjerama utiče na što ravnomjerniji razvoj na pojedinim područjima odnosno opštinama.

Republika obezbjeđuje na osnovu objektiviziranih mjera utvrđenih zakonom potrebna dopunska sredstva onim opštinama koje svojim sredstvima nisu u mogućnosti da osiguravaju vršenje svojih osnovnih funkcija i neophodnih društvenih službi na svom području.

Član 137.

Republika može, u skladu s jedinstvenim društveno-ekonomskim i političkim sistemom i radi njegove zaštite, samostalno ili na osnovu ovlašćenja iz saveznih zakona donositi propise i davati preporuke i preduzimati druge mjere kojima se štite sredstva za proizvodnju i druga sredstva rada u društvenoj svojini, obezbjeđuje efikasno korišćenje tih sredstava, vrši pravilna i društveno opravdana raspodjela dohotka i zajemčuje dosljedna primjena socijalističkog principa raspodjele prema radu.

Član 138.

Republika zakonom uređuje odnose u oblastima i poslovima koji su kao prava i dužnosti Republike utvrđeni

Ustavom Jugoslavije i ovim ustavom, u poslovima za koje je ovlašćena saveznim zakonom, kao i u poslovima koji imaju opšti značaj za Republiku, odnosno kada je potrebno da se određeni poslovi u cijeloj Republici regulišu na jedinstvenim principima.²²⁾

Samo republičkim zakonom mogu se uređivati: utvrđivanje područja **srezova i*** opština, republičko državljanstvo, republički praznici, republički referendum, amnestija i pomilovanje za krivična djela po republičkim zakonima, izbor republičkih poslanika, izbori opštinskih **i sreskih*** odbornika, organizacija pravosuđa u Republici, organizacija republičkih organa i stručnih službi, načela za organizaciju **sreskih i*** opštinskih organa, sistem i organizacija obrazovanja i vaspitanja, zdravstvene zaštite i zdravstvene službe, socijalne zaštite, naučno-istraživačkog rada, i kulturnih i umjetničkih ustanova, urbanističko prostorno planiranje, korišćenje i upravljanje zemljištem, šumama i vodama i iskorišćavanje prirodnih bogatstava, doprinosi, porezi, takse i druge dažbine, kao i drugi odnosi za koje je to ovim ustavom izričito određeno.

Samo republičkim zakonom, u okviru prava i dužnosti Republike, mogu se uređivati pitanja iz oblasti saveznog potpunog i osnovnog zakonodavstva.²³⁾

Član 139.

U oblastima i poslovima koji se po ovom ustavu uređuju samo republičkim zakonom, opštine **i srezovi*** mogu donositi svoje propise samo ako su na to republičkim zakonom izričito ovlašćeni i u granicama toga ovlašćenja.

U ostalim oblastima opštine mogu, u okviru svojih prava i dužnosti utvrđivati ustavom, uređivati pojedina pitanja ako nema republičkog zakona, ili ako su na to ovlašćeni

²²⁾ Odredba stava 1. ovog člana dopunjena je Amandmanom XII.

²³⁾ Odredba stava 3. ovog člana prestala je da važi na osnovu Amandmana XII.

republičkim zakonom, **a srezovi samo ako su na to ovlašćeni republičkim zakonom.***

Opštine su dužne da svoje samostalne propise dovedu u sklad sa kasnije donesenim republičkim zakonom, i to najdalje u roku od tri mjeseca. Po isteku roka od tri mjeseca prestaju da važe odredbe opštinskih propisa koje se odnose na pitanja uređena republičkim zakonom, ako samim zakonom nije drukčije određeno.

Republičkim zakonom mogu se opštine **i srezovi*** ovlastiti da svojim propisima odstupe od pojedinih odredaba republičkog zakona i da pojedina pitanja drukčije regulišu u skladu sa svojim osobenostima i potrebama.

Član 140.

Propise za izvršenje republičkih zakona donose Izvršno vijeće i republički organi uprave u skladu sa ovim ustavom, a opštine **i srezovi*** ih mogu donositi samo ukoliko su na to ovlašćeni republičkim zakonom.

Član 141.

Opštinski organi obezbjeđuju izvršavanje republičkih zakona i drugih republičkih propisa i neposredno ih izvršavaju, ukoliko Ustavom i zakonom to nije stavljeno u nadležnost republičkih **ili sreskih*** organa.

Opštinski organi dužni su u izvršavanju republičkih propisa, kao i akata i mjera republičkih organa u poslovima iz nadležnosti Republike, saradivati s republičkim organima kad oni tu saradnju zahtijevaju, u skladu s republičkim zakonom.

Republički organi se staraju o izvršavanju republičkih zakona i drugih republičkih propisa čije izvršenje spada u nadležnost opštinskih **ili sreskih*** organa.

Republika može neposredno preko svojih organa obezbijediti izvršavanje zakona i drugih propisa za čije su izvršavanje neposredno nadležni opštinski **ili sreski*** organi, ako i dok ovi organi ne izvršavaju te propise.

Član 142.

Republičkim zakonom mogu se pojedini poslovi iz nadležnosti Republike prenijeti u nadležnost opštinskih i **sreskih*** organa uz obavezu Republike da tim organima obezbijedi odgovarajuća sredstva odnosno izvore prihoda za vršenje prenesenih poslova.

Član 143.

Republički organi imaju prema opštinskim i **sreskim*** organima samo prava utvrđena Ustavom i zakonima.

Republički organi imaju pravo nadzora nad opštinskim i **sreskim*** organima radi obezbjeđivanja jedinstvenog izvršavanja zakona i drugih propisa.

Član 144.

Republičkim zakonom se može propisati obaveza **sreza i*** opštine da osnuju određene organe za vršenje nadzora nad izvršavanjem republičkih zakona i drugih propisa odnosno organe uprave za vršenje poslova od opšteg interesa za Republiku koji su preneseni u nadležnost **sreza odnosno*** opštine.

Poslovi od opšteg interesa za Republiku su republičkim zakonom određeni poslovi od značaja za ostvarivanje prava i dužnosti Republike.

Za vršenje određenih poslova od opšteg interesa za Republiku republičkim zakonom se mogu obrazovati na području opštine **odnosno sreza*** organi uprave koji su neposredno podređeni republičkim organima.

Republički organi koji vrše poslove inspekcije ili nadzora mogu, u skladu sa zakonom, vršiti ove poslove na cijeloj teritoriji Republike radi kontrole izvršavanja zakona i zaštite zakonitosti i prava građana i organizacija.

Republički organi vrše nadzor i obavljaju druge odre-

đene upravne poslove u odnosu na samoupravne organizacije koje vrše poslove u okviru prava i dužosti Republike.

Član 145.

Socijalistička Republika Bosna i Hercegovina saraduje u poslovima od zajedničkog interesa sa ostalim republikama Jugoslavije i razvija međusobne odnose.

Radi ostvarivanja određenih ciljeva od zajedničkog interesa Socijalistička Republika Bosna i Hercegovina može, sporazumno sa ostalim republikama, osnivati zajedničke organizacije, preduzimati zajedničke akcije i podsticati razmjenu iskustava i druge oblike privredne i druge saradnje.

Socijalistička Republika Bosna i Hercegovina podstiče saradnju opština sa opštinama drugih republika, naročito onih koje se međusobno graniče.

GLAVA VI

SKUPŠTINA SOCIJALISTIČKE REPUBLIKE BOSNE I HERCEGOVINE

1. POLOŽAJ I NADLEŽNOST

Član 146.

Skupština Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine (Republička skupština) je najviši organ vlasti i organ društvenog samoupravljanja u okviru prava i dužnosti Republike.

Republička skupština vrši svoja prava i dužnosti na osnovu i u okviru ustava i zakona.

Republička skupština, kao osnovni nosilac prava i dužnosti Republike, neposredno i isključivo:

- 1) odlučuje o promjeni Ustava;
- 2) donosi republičke zakone; daje autentična tumačenja republičkih zakona;

3) donosi društvene planove Bosne i Hercegovine, republički budžet i republički završni račun;

4) pretresa politička pitanja u okviru prava i dužnosti Republike i utvrđuje osnove politike; utvrđuje obaveze republičkih organa i organizacija u pogledu izvršavanja zakona i drugih akata i politike Republičke skupštine;

5) bira određeni broj poslanika u **Savezno vijeće** Savezne skupštine;²⁴⁾

6) bira i razrješava predsjednika i potpredsjednika Republičke skupštine, predsjednika, potpredsjednika i članove Izvršnog vijeća, stalnih odbora i drugih skupštinskih organa i tijela;

7) bira i razrješava predsjednika i sudije Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, Vrhovnog suda Bosne i Hercegovine i drugih sudova koje odredi zakon;

8) imenuje i razrješava republičke sekretare i druge republičke funkcionere i članove organa upravljanja organizacija za koje je to određeno ovim ustavom, republičkim zakonom ili drugim aktom Republičke skupštine;

9) vrši političku kontrolu nad radom Izvršnog vijeća i republičkih organa uprave; vrši kontrolu izvršenja društvenih planova Bosne i Hercegovine i republičkog budžeta kao i finansijskih planova fondova Republike; vrši društveni nadzor; zauzima načelne stavove o izvještajima koje pretresa;

10) vrši amnestiju za krivična djela određena republičkim zakonom;

11) odlučuje o promjeni granica između Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine i drugih republika;

12) odlučuje o produženju mandata poslanika kao i opštinskih i **sreskih*** odbornika;

²⁴⁾ Odredbom Amandmana VIII na Ustav SFRJ izmijenjena je struktura Savezne skupštine. Republička skupština bira svoje delegate u Vijeće naroda Savezne skupštine.

13) pretresa izvještaje republičkih sudova o primjeni republičkih zakona i o opštim problemima pravosuđa; pretresa izvještaje samoupravnih organizacija i drugih organa Republike za koje je to određeno zakonom;

14) vrši i druge poslove određene ustavom i zakonom.

Republička skupština, u okviru prava i dužnosti Republike, može donositi deklaracije i rezolucije, i davati državnim organima i samoupravnim organizacijama preporuke kojima se izražava mišljenje o pitanjima od opšteg interesa.

Član 147.

Republička skupština može na predlog jednog od svojih vijeća ili Izvršnog vijeća da zatraži od birača da se izjasne putem referendumu o pitanjima od opšteg interesa za Republiku.

Zakonom se mogu odrediti pitanja koja se moraju iznijeti na referendum.

2. SASTAV I IZBOR

Član 148.²⁵⁾

Republičku skupštinu sačinjavaju: Republičko vijeće, kao vijeće delegata građana u opštinama i Privredno vijeće, Prosvjetno-kulturno vijeće, Socijalno-zdravstveno vijeće i Organizaciono-političko vijeće, kao vijeća delegata radnih ljudi u radnim zajednicama.

Član 149.

Republičko vijeće ima 120 članova, a Privredno vijeće, Prosvjetno-kulturno vijeće, Socijalno-zdravstveno

²⁵⁾ Odredba ovog člana zamijenjena je Amandmanom VI.

vijeće i Organizaciono-političko vijeće imaju po 70 članova.²⁶⁾

Poslanici se biraju kao delegati opštine odnosno opština na način utvrđen zakonom u skladu s normom da se jedan poslanik bira, po pravilu, na isti broj stanovnika.

Član 150.²⁷⁾

Poslanike za Republičko vijeće biraju opštinske skupštine i građani neposredno.

Poslanike za vijeća radnih zajednica biraju opštinske skupštine.

Poslaničke kandidate za Republičko vijeće predlažu građani na zborovima birača ili grupa građana, a poslaničke kandidate za vijeća radnih zajednica radni ljudi u radnim zajednicama odgovarajuće oblasti rada.

Član 151.²⁸⁾

Pravo da bude biran za člana Republičkog vijeća ima svaki građanin koji ima biračko pravo.

Pravo da bude biran za člana Privrednog vijeća, Prosvjetno-kulturnog vijeća odnosno Socijalno-zdravstvenog vijeća ima svaki radni čovjek ili član organa upravljanja radne organizacije odnosno radne zajednice u odgovarajućoj oblasti rada, član organa upravljanja udruženja radnih organizacija i funkcioner sindikata u odgovarajućoj oblasti rada.

Pravo da bude biran za člana Organizaciono-političkog vijeća ima svaki član organa upravljanja radne organizacije odnosno radne zajednice, član organa upravljanja udruženja radnih organizacija, kao i funkcioner društveno-političke organizacije ili udruženja čija se

²⁶⁾ Odredba stava 1. ovog člana zamijenjena je Amandmanom VI.

²⁷⁾ Odredbe ovog člana zamijenjene su Amandmanom VI.

²⁸⁾ Odredbe ovog člana zamijenjene su Amandmanom VI.

djelatnost odnosi na pitanja iz oblasti društveno-političkog sistema.

Za člana svakog od vijeća radnih zajednica može biti biran, pod uslovima koje odredi zakon, i drugi građanin koji se bavi djelatnošću iz odgovarajuće oblasti.

Za člana vijeća radnih zajednica može biti biran samo građanin koji ima opšte biračko pravo.

Član 152.²⁹⁾

Poslanikom u Republičkom vijeću postaje kandidat izabran zakonom određenom većinom u opštinskoj skupštini odnosno u opštinskim skupštinama za koga je poslije tog izbora glasala većina svih birača izborne jedinice, a ako je izabrano više kandidata – poslanikom postaje onaj koji je dobio najveći broj glasova u izbornoj jedinici.

Poslanikom u svakom od vijeća radnih zajednica postaje kandidat koji je zakonom određenom većinom izabran u opštinskoj skupštini odnosno u opštinskim skupštinama.

Član 153.

Republički poslanici mogu biti opozvani prije vremena za koje su izabrani pod uslovima utvrđenim republičkim zakonom.

Poslanik je opozvan ako se za opoziv izjasnila većina birača određena republičkim zakonom.

Član 154.

Izbore za republičke poslanike raspisuje predsjednik Republičke skupštine.

²⁹⁾ Odredbe ovog člana zarnijenjene su Amandmanom VI.

Izbori novih poslanika na mjesto onih čiji mandat ističe moraju se održati najkasnije na 15 dana prije isteka mandata.

Ako je raspušteno koje vijeće Republičke skupštine kao i u slučaju prestanka mandata poslanika prije isteka vremena na koje je izabran, izbori se raspisuju u roku od 15 dana od dana raspuštanja odnosno od dana prestanka mandata.

Mandat članova novoizabranog vijeća, kao i mandat poslanika izabranog umjesto poslanika kome je prestao mandat prije isteka vremena na koje je izabran, traje do isteka vremena na koje su bili izabrani članovi raspuštenog vijeća odnosno poslanik kome je prestao mandat.

Od dana raspisivanja izbora do dana izbora poslanika ne smije proteći više od dva mjeseca ni manje od jednog mjeseca.

Danom verifikacije mandata novoizabranih poslanika prestaje funkcija poslanicima čiji mandat ističe.

Republička skupština može u vanrednim prilikama produžiti mandat republičkih poslanika za vrijeme dok takvo stanje traje. Izbori se raspisuju odmah po prestanku okolnosti zbog kojih je produžen mandat poslanika.

3. DJELOKRUG I RAD

Član 155.

Poslove iz nadležnosti Republičke skupštine vrši Republičko vijeće zajedno s drugim nadležnim vijećem ravnopravno.

Određene poslove iz nadležnosti Skupštine vrši pojedino vijeće samostalno.

Određene poslove iz svoje nadležnosti Skupština vrši na zajedničkoj sjednici svih vijeća.

Skupština vrši određene poslove iz svoje nadležnosti u odborima, komisijama i drugim tijelima vijeća i Skupštine.

Član 156.

Republičko vijeće ravnopravno s Privrednim vijećem: pretresa pitanja od interesa za radne zajednice iz oblasti privrede kao i druga pitanja iz oblasti privrede, finansija, **komunalnih poslova i urbanizma,**³⁰⁾ donosi zakone i druge akte u tim oblastima; donosi društvene planove Bosne i Hercegovine.

Republičko vijeće ravnopravno s Prosvjetno-kulturnim vijećem: pretresa pitanja od interesa za radne zajednice iz oblasti prosvjete, nauke, umjetnosti i drugih oblasti kulture, fizičke kulture, kao i druga pitanja iz tih oblasti; donosi zakone i druge akte u tim oblastima.

Republičko vijeće ravnopravno sa Socijalno-zdravstvenim vijećem: pretresa pitanja od interesa za radne zajednice iz oblasti zdravstva, socijalnog osiguranja i drugih oblasti socijalne politike, kao i druga pitanja iz tih oblasti; donosi zakone i druge akte u tim oblastima.

Republičko vijeće ravnopravno sa Organizaciono-političkim vijećem: pretresa pitanja iz oblasti društveno-političkog sistema i iz drugih oblasti iz nadležnosti Republičke skupštine, osim pitanja koja prema ovom ustavu spadaju u ravnopravni djelokrug drugih vijeća ili u samostalni djelokrug koga drugog vijeća; donosi zakone i druge akte, ukoliko to ne spada u ravnopravni djelokrug drugih vijeća ili samostalni djelokrug Republičkog vijeća; donosi republički budžet i završni račun.³¹⁾

Član 157.³²⁾

³⁰⁾ Odredba stava 1. ovog člana djelimično je izmijenjena Amandmanom VII.

³¹⁾ Odredba stave 4. ovog člana zamijenjena je Amandmanom VII.

³²⁾ Odredbe ovog člana zamijenjene su Amandmanom VII. Istim Amandmanom utvrđen je i samostalni djelokrug Društveno-političkog vijeća.

Republičko vijeće samostalno:
pretresa pitanja unutrašnje politike u okviru prava i dužnosti Republike;
bira određeni broj poslanika u Savezno vijeće Savezne skupštine;
bira i razrješava predsjednika, potpredsjednika i članove Izvršnog vijeća;
bira i razrješava predsjednika i sudije Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, Vrhovnog suda Bosne i Hercegovine i drugih sudova koje odredi zakon;
imenuje i razrješava republičke sekretare kao i republičke funkcionere i članove organa upravljanja organizacija za koje je to određeno ovim ustavom, republičkim zakonom ili drugim aktom Republičke skupštine;
odlučuje o produženju trajanja mandata opštinskih i sreskih odbornika;
ostvaruje prava Republičke skupštine u pogledu odgovornosti Izvršnog vijeća i republičkih funkcionera Skupštini;
odlučuje o naknadama republičkim poslanicima i funkcionerima koje Republička skupština bira ili imenuje;
vrši druge poslove iz nadležnosti Republičke skupštine koji nisu u ravnopravnom djelokrugu drugih vijeća ili u samostalnom djelokrugu kog drugog vijeća.

Član 158.

Vijeća radnih zajednica mogu, svako u svom djelokrugu, samostalno pretresati pitanja u vezi sa izvršavanjem zakona i drugih akata Republičke skupštine i ostala pitanja od zajedničkog interesa za radne i druge samoupravne organizacije odgovarajuće oblasti rada, u cilju usklađivanja njihovih odnosa i razvijanja njihove međusobne saradnje. Ova vijeća imaju pravo da o tim pitanjima daju preporuke odgovarajućim samoupravnim organizacijama, radnim zajednicama i državnim organima.

Svako vijeće može u svom djelokrugu tražiti izvještaje od Izvršnog vijeća i upućivati mu pitanja.

Svako vijeće može u svom djelokrugu tražiti izvještaje i objašnjenja od republičkih sekretara i drugih funkcionera koji rukovode republičkim organima uprave.

Član 159.

Republička skupština na zajedničkoj sjednici svih vijeća bira i razrješava predsjednika i potpredsjednika Skupštine, odlučuje o produženju mandata poslanika i utvrđuje da su prestale okolnosti zbog kojih je bio produžen mandat poslanika.

Predsjednik Republičke skupštine može sazvati zajedničku sjednicu svih vijeća radi pretresanja pitanja od opšteg političkog značaja ili radi pretresanja pitanja od zajedničkog interesa za sva vijeća.

Predsjednik Skupštine dužan je sazvati zajedničku sjednicu svih vijeća na predlog najmanje tri vijeća.

Član 160.

Svako vijeće Republičke skupštine donosi punovažne odluke većinom glasova na sjednici kojoj prisustvuje većina članova vijeća, osim kad se po ovom ustavu za donošenje pojedinih odluka traži naročita većina.

Republička skupština na zajedničkoj sjednici svih vijeća donosi punovažne odluke većinom glasova, osim kad se po ovom ustavu traži naročita većina. Za donošenje odluka na zajedničkoj sjednici potrebno je prisustvo većine članova svakog vijeća.

Glasanje je javno, ako Skupština ili vijeće, u skladu s poslovníkom, ne odredi da se glasa tajno.

Član 161.

Pravo predlaganja zakona i drugih akata ima svaki poslanik u svom vijeću, Izvršno vijeće i odbor vijeća.³³⁾

Svako vijeće može predložiti i donošenje zakona i drugih akata iz djelokruga drugog vijeća.

Zahtjev za donošenje zakona može poteći i od opštinskih **odnosno sreskih*** skupština, samoupravnih organizacija, društveno-političkih organizacija, udruženja i građana.

Izvršno vijeće daje Republičkoj skupštini mišljenje o svim predlozima zakona po kojima zahtjev ne potiče od njega.

Član 162.

Svako vijeće Republičke skupštine ima pravo da pretresa predlog zakona ili drugo pitanje iz djelokruga drugog vijeća i da o tom predlogu zakona ili pitanju daje mišljenje nadležnom vijeću, ako se predlog ili pitanje odnosi i na poslove iz njegovog djelokruga. Nadležno vijeće dužno je uzeti u pretres mišljenje drugih vijeća i zauzeti stav o njemu.

Nadležno vijeće može tražiti od drugih vijeća mišljenje o predlogu zakona i o drugim pitanjima.

Predlozi društvenih planova Bosne i Hercegovine kao i republičkog budžeta i završnog računa obavezno se pretresaju u drugim vijećima koja mogu dati primjedbe i predloge za njihove izmjene i dopune. Nadležna vijeća su dužna zauzeti stav o ovim primjedbama i predlozima.

Član 163.

Svako vijeće Republičke skupštine zasjeda i odlučuje odvojeno na svojim sjednicama, ali vijeća mogu odlučiti i da zasjedaju i rade zajedno.

³³⁾ Odredba stava 1. ovog člana zamijenjena je Amandmanom VIII.

Dva vijeća koja učestvuju ravnopravno u donošenju zakona ili drugog akta mogu odlučiti da takav zakon ili akt pretresaju ili da ga donesu na zajedničkoj sjednici.

Kad vijeća odluče da glasaju na zajedničkoj sjednici, članovi svakog vijeća glasaju odvojeno.

Dva ili više vijeća mogu odlučiti da na zajedničkoj sjednici pretresaju pitanja od zajedničkog interesa za ta vijeća.

Predsjednik Skupštine može u sporazumu s predsjednicima vijeća sazvati zajedničku sjednicu dvaju ili više vijeća radi pretresanja pitanja od zajedničkog interesa za ta vijeća.

Predsjednik Skupštine dužan je sazvati zajedničku sjednicu dvaju ili više vijeća na predlog zainteresovanih vijeća.

Član 164.

Nadležna vijeća Republičke skupštine mogu odlučiti da se predlog zakona iznese na javnu diskusiju, ili prilikom pretresa predloga zakona ili drugog akta mogu pozvati radi davanja mišljenja i predloga predstavnika samoupravnih organizacija, društveno-političkih organizacija i udruženja.

Član 165.

Svako vijeće Republičke skupštine samostalno vrši verifikaciju mandata i odlučuje o mandatno-imunitetskim pitanjima poslanika.

Član 166.

Republička skupština ima svoj poslovnik koji se donosi na zajedničkoj sjednici svih vijeća.

Svako vijeće donosi poslovnik o svom radu.

4. ODNOS VIJEĆA U DONOŠENJU ZAKONA

Član 167.

Zakon ili drugi akt u čijem donošenju ravnopravno učestvuju dva vijeća Republičke skupštine smatra se donesenim kad je izglasan u istovjetnom tekstu u oba vijeća.

Ako se saglasnost o istovjetnom tekstu zakona ili drugog akta ne postigne poslije dva uzastopna pretresa spornog pitanja, vijeća obrazuju od jednakog broja članova oba vijeća zajedničku komisiju kojoj se povjerava sastavljanje predloga za rješenje spora.

U slučaju da se u zajedničkoj komisiji ne postigne saglasnost ili da jedno vijeće ne usvoji tekst koji je predložila komisija, predlog zakona ili drugog akta iznosi se na zajedničku sjednicu oba vijeća.

Ako se ni na zajedničkoj sjednici ne postigne saglasnost, sporni akt skida se s dnevnog reda Republičke skupštine, a može se ponovo staviti na dnevni red na predlog jednog od vijeća ili Izvršnog vijeća tek po isteku šest mjeseci od dana skidanja s dnevnog reda. Na osnovu odluke oba vijeća sporni akt može se staviti na dnevni red i prije isteka tog vremena.

Član 168.

Ako usljed spora između Republičkog vijeća i drugog nadležnog vijeća društveni plan Bosne i Hercegovine ili republički budžet nije mogao biti donesen do roka kad oni moraju da stupe na snagu, oba vijeća se raspuštaju, a smatra se donesenim društveni plan odnosno budžet u tekstu izglasanom u Republičkom vijeću.

Akt o raspuštanju odgovarajućih vijeća proglašava predsjednik Republičke skupštine.

Novoizabrana vijeća mogu donijeti novi društveni plan odnosno budžet.

5. PREDSJEDNIK REPUBLIČKE SKUPŠTINE I PREDSJEDNICI VIJEĆA

Član 169.

Republička skupština ima predsjednika i jednog ili više potpredsjednika koji se biraju iz redova članova Republičkog vijeća.³⁴⁾

Svako vijeće ima predsjednika, a može imati i potpredsjednika.

Predsjednik i potpredsjednici Skupštine i vijeća biraju se na vrijeme od dvije godine, a mogu biti ponovo birani još za dvije godine. Do izbora novog predsjednika ili potpredsjednika ostaju na dužnosti dotadašnji predsjednik i potpredsjednici.

Skupština ima sekretara koga imenuje i razrješava Republičko vijeće.³⁵⁾

Član 170.

Predsjednik Republičke skupštine predstavlja Skupštinu, saziva zajedničke sjednice vijeća i predsjedava im, stara se o primjeni poslovnika Skupštine i vrši druge poslove utvrđene Ustavom i poslovníkom Skupštine.

Predsjednik Skupštine sa potpredsjednicima Skupštine i predsjednicima vijeća tumači odredbe poslovnika Skupštine i vijeća u pogledu nadležnosti vijeća i odbora Skupštine i zauzima stavove o drugim pitanjima od zajedničkog interesa za rad vijeća, koja odredi poslovnik Skupštine.

Član 171.

Sjednice pojedinog vijeća saziva predsjednik vijeća na osnovu odluke samog vijeća ili po vlastitoj inicijativi, a du-

³⁴⁾ Odredba stava 1. ovog člana zamijenjena je Amandmanom IX.

³⁵⁾ Odredbe st. 3. i 4. ovog člana zamijenjene su Amandmanom IX.

žan je sazvati sjednicu na predlog predsjednika Republičke skupštine, jedne petine članova vijeća kao i u drugim slučajevima kad je to ovim ustavom određeno.

Ako predsjednik vijeća ne sazove sjednicu vijeća kad je to ovim ustavom određeno, vijeće će se sastati na poziv jedne petine svojih članova ili predsjednika Skupštine.

Izvršno vijeće može predložiti sazivanje sjednice pojedinog vijeća radi razmatranja određenih važnih pitanja. Ukoliko predsjednik vijeća ne sazove sjednicu, dužan je na prvoj sjednici vijeća obavijestiti vijeće o razlozima zbog kojih nije sazvaio sjednicu.

Član 172.

Ukaze o proglašenju zakona kao i propise i druge akte koje donosi Republička skupština potpisuje predsjednik Skupštine.

Deklaracije, rezolucije i preporuke koje donosi pojedino vijeće potpisuje predsjednik tog vijeća.

6. PRAVA I DUŽNOSTI POSLANIKA³⁶⁾

Član 173.

Svaki poslanik ima pravo da podnosi vijeću čiji je član predloge zakona, odluka, preporuka, deklaracija i rezolucija i da pokreće druga pitanja iz djelokruga tog vijeća.

Član 174.

Poslanik ima pravo da predlaže vijeću čiji je član pretresanje pitanja koja se odnose na politiku i rad Izvršnog vijeća, na izvršavanje zakona ili na rad republičkih organa uprave.

³⁶⁾ Odredbe o pravima i dužnostima poslanika dopunjene su Amandmanom I.

Određeni broj poslanika ima pravo, u skladu s poslovníkom, da predlaže izbor, imenovanje i razrješenje funkcionera koje bira odnosno imenuje Skupština, ukoliko ovim ustavom nije drukčije određeno.

Svaki poslanik ima pravo Izvršnom vijeću ili funkcionerima koji rukovode republičkim organima uprave postavljati pitanja koja se odnose na njihov rad ili na poslove iz nadležnosti odgovarajućeg organa.

Svaki poslanik ima pravo tražiti obavještenja od funkcionera koji rukovodi republičkim organom uprave. Funkcioner je dužan poslaniku dati traženo obavještenje.

Član 175.

Poslanik je odgovoran biračima i dužan je da o svom radu i o radu vijeća čiji je član obavještava birače izborne jedinice u kojoj je izabran.

Poslanik ima pravo da učestvuje u radu skupštine opštine u kojoj je izabran.

Poslanik je dužan da opštinsku skupštinu, ako ona to traži, obavještava o svom radu i o radu vijeća čiji je član. On je dužan da na zahtjev skupštine izloži pred vijećem čiji je član njen predlog ili mišljenje o pitanjima iz nadležnosti vijeća.

Radi vršenja svoje poslaničke dužnosti poslanik ima pravo da traži podatke potrebne za svoj rad u Skupštini od državnih organa i samoupravnih organizacija sa područja izborne jedinice u kojoj je izabran.

Član 176.

Član Republičkog vijeća ne može istovremeno biti imenovani funkcioner niti službenik u državnom organu.

Zakonom se određuje pod kojim uslovima član Republičkog vijeća ima pravo da se vrati na svoje ranije ili odgo-

varajuće radno mjesto i ima određena prava koja se stiču na osnovu rada.³⁷⁾

Član 177.

Poslanik uživa imunitet u Republičkoj skupštini i van nje.

Poslanik ne može biti pozvan na odgovornost, pritvoren niti kažnjen za izraženo mišljenje ili davanje glasa u Skupštini.

Poslanik ne može biti pritvoren bez odobrenja vijeća čiji je član, niti se protiv njega, ako se pozove na imunitet, može pokrenuti krivični postupak bez odobrenja vijeća čiji je član.

Poslanik može biti pritvoren bez odobrenja vijeća čiji je član samo ako je zatečen u vršenju krivičnog djela za koje je propisana kazna strogog zatvora u trajanju dužem od pet godina. U takvom slučaju državni organ koji je poslanika lišio slobode dužan je da o tome obavijesti predsjednika Republičke skupštine, koji to pitanje iznosi pred odgovarajuće vijeće radi odlučivanja da li će se postupak nastaviti odnosno da li će rješenje o lišenju slobode ostati na snazi.

Vijeće može uspostaviti imunitetsko pravo i poslaniku koji se nije pozvao na imunitet ako je to potrebno radi vršenja funkcije poslanika.

Ako vijeće nije na okupu, odobrenje za lišenje slobode i za pokretanje donosno nastavljanje krivičnog postupka daje i odlučuje o uspostavljanju imunitetskog prava poslanika mandatno-imunitetska komisija odgovarajućeg vijeća uz naknadnu potvrdu vijeća.

³⁷⁾ Odredba stava 2. ovog člana dopunjena je Amandmanom X.

7. ODBORI I KOMISIJE

Član 178.³⁸⁾

Za razmatranje opštih pitanja politike i podnošenja predloga Republičkoj skupštini o tim pitanjima, za proučavanje predloga zakona i drugih akata Skupštine i za pretresanje drugih pitanja iz djelokruga Republičkog vijeća obrazuju se stalni odbori Republičkog vijeća.

Ovi odbori se osnivaju i njihov djelokrug određuje odlukom Republičkog vijeća.

Član 179.³⁹⁾

Stalni odbori Republičkog vijeća svaki u svom djelokrugu:

pretresaju stanje u pojedinim oblastima društvenog života, prate rad republičkih organa i izvršavanje republičkih zakona i drugih akata Republičke skupštine i predlažu Skupštini i Izvršnom vijeću utvrđivanje politike i mjera za izvršavanje republičkih zakona i drugih akata Skupštine;

proučavaju predloge zakona i drugih akata i druga pitanja iz nadležnosti Skupštine i podnose Republičkom vijeću svoje izvještaje i predloge;

utvrđuju predloge zakona i drugih akata Skupštine i imaju pravo da od republičkih organa uprave zahtijevaju da ovi pripreme nacрте pojedinih zakona ili drugih akata Skupštine.

Član 180.⁴⁰⁾

Stalni odbor Republičkog vijeća može tražiti od Izvršnog vijeća da ono preko svog predstavnika izloži svoj

³⁸⁾ Odredbe ovog člana zamijenjene su Amandmanom IX.

³⁹⁾ Odredbe ovog člana zamijenjene su Amandmanom IX.

⁴⁰⁾ Odredbe ovog člana zamijenjene su Amandmanom IX.

stav o pojedinim pitanjima koja su na dnevnom redu sjednice odbora ili da mu dostavi svoje mišljenje o nacrtu koga zakona ili drugog akta.

Odbor može od republičkih funkcionera tražiti da izlože stanje u odgovarajućoj oblasti uprave, da podnesu izvještaj o izvršavanju republičkih zakona i drugih republičkih propisa i o drugim pitanjima iz djelokruga odgovarajućeg organa uprave, kao i da usmeno ili pismeno odgovore na postavljena pitanja i da pruže obavještenja i objašnjenja.

Član 181.⁴¹⁾

Stalni odbor Republičkog vijeća može vršiti ankete i saslušavanja i u tu svrhu zahtijevati od državnih organa i organizacija potrebne podatke, spise i isprave. Odbor ne može imati istražne ili sudske funkcije.

Odbor može pozivati predstavnike pojedinih organizacija radi davanja mišljenja i predloga ili radi savjetovanja o pojedinim pitanjima.

Član 182.⁴²⁾

Za proučavanje predloga zakona i drugih akata i za pretresanje drugih pitanja iz svog djelokruga vijeća radnih zajednica mogu obrazovati svoje odbore.

Član 183.⁴³⁾

Republička skupština i njena vijeća mogu obrazovati stalne i povremene komisije i druga tijela kojima povjeravaju proučavanje određenih pitanja, sastavljanje

⁴¹⁾ Odredbe ovog člana zamijenjene su Amandmanom IX.

⁴²⁾ Odredba ovog člana zamijenjena je Amandmanom IX.

⁴³⁾ Odredbe ovog člana zamijenjene su Amandmanom IX.

nacrta pojedinih zakona i predloge drugih akata i vršenje anketa. Članovi ovih komisija i tijela biraju se iz reda poslanika, a članovi pojedinih komisija mogu se imenovati i iz reda stručnjaka i javnih radnika.

Skupština može obrazovati i stručne, savjetodavne i slične službe potrebne za rad Skupštine.

Član 184.

U Republičkoj skupštini obrazuje se Komisija za izbore i imenovanja.

Predsjednika i većinu članova ove komisije biraju Republičko vijeće i druga vijeća iz reda poslanika, a određen broj članova delegira Socijalistički savez radnog naroda Bosne i Hercegovine.

Ova komisija pretresa sva pitanja u vezi sa izborom, imenovanjima i razrješenjima iz nadležnosti Republičke skupštine, kao i opšta pitanja kadrovske politike.

8. PROMJENA USTAVA

Član 185.

O promjeni Ustava odlučuje Republička skupština na zajedničkoj sjednici svih vijeća.

Predlog za promjenu Ustava može podnijeti najmanje 30 republičkih poslanika, svako vijeće Republičke skupštine i Izvršno vijeće.

Republička skupština prethodno odlučuje da li će se pristupiti rješavanju o promjeni Ustava.

Ako Republička skupština odluči da se ne pristupi promjeni Ustava, predlog za promjenu Ustava ne može se ponovno staviti na dnevni red prije isteka jedne godine od dana obustave pretresa.

Promjena Ustava je usvojena ako za nju glasaju dvije trećine od ukupnog broja republičkih poslanika.

Akt o proglašenju promjene Ustava potpisuju predsjednik Republičke skupštine i predsjednici svih vijeća.

GLAVA VII⁴⁴⁾

IZVRŠNO VIJEĆE SKUPŠTINE SOCIJALISTIČKE REPUBLIKE BOSNE I HERCEGOVINE

Član 186.

Izvršno vijeće Skupštine Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine je organ Skupštine kome se povjerava političko-izvršna funkcija u okviru prava i dužnosti Republike.

Izvršno vijeće odgovorno je za sprovođenje politike čije osnove utvrđuje Republička skupština.

Član 187.

Izvršno vijeće sačinjavaju predsjednik, jedan ili više potpredsjednika i određen broj članova koje Republičko vijeće bira iz redova članova Republičke skupštine.

Član 188.

Izvršno vijeće bira se na predlog poslanika koga Republičko vijeće izabere za predsjednika Izvršnog vijeća i na osnovu mišljenja Komisije za izbore i imenovanja.

Predlog za izbor predsjednika Izvršnog vijeća podnosi Komisija za izbore i imenovanja ili najmanje 20 poslanika.

Republičko vijeće može izuzetno izabrati za predsjednika, potpredsjednika ili člana Izvršnog vijeća poslanika koji je neposredno prije toga ovu funkciju vršio četiri godine, ali najduže još za naredne četiri godine, ako za to postoje opravdani razlozi. Odluku o tome Republičko vijeće donosi za predsjednika i potpredsjednika Izvršnog vijeća na predlog Komisije za izbore i imenovanja, a za člana Izvršnog vijeća na predlog predsjednika Izvršnog vijeća odnosno poslanika koji podnosi predlog za izbor Izvršnog vijeća.

⁴⁴⁾ Odredbe ove glave dopunjene su Amandmanom XVII.

Prije prelaska na izbor Republičko vijeće odlučuje o opravdanosti iznesenih razloga za odstupanje od načela ograničenja ponovnog izbora.

Predsjednik Izvršnog vijeća ima pravo da predlaže Republičkom vijeću razrješenje pojedinih članova Izvršnog vijeća i izbor novih.

Razrješenje od dužnosti predsjednika Izvršnog vijeća kao i ostavka većine članova Izvršnog vijeća povlači ostavku cijelog Izvršnog vijeća.

Ako je Izvršno vijeće dalo ostavku, nastavlja s vršenjem svoje funkcije do izbora novog Izvršnog vijeća.

Član 189.

Izvršno vijeće:

1) predlaže Republičkoj skupštini utvrđivanje politike i stara se o sprovođenju politike koju je utvrdila Republička skupština; stara se o izvršavanju zakona, društvenih planova Bosne i Hercegovine, republičkog budžeta i drugih akata Republičke skupštine; vrši nadzor nad radom republičkih organa uprave i daje im opšte smjernice za rad;

2) predlaže Republičkoj skupštini donošenje zakona i drugih akata i ima pravo da daje mišljenje o predlozima zakona koje Skupštini podnose vijeća Skupštine, odbori vijeća ili poslanici;⁴⁵⁾

3) utvrđuje predloge društvenih planova Bosne i Hercegovine, republičkog budžeta i završnog računa;

4) donosi uredbe, odluke i uputstva za izvršavanje zakona i drugih opštih akata, ako je za to zakonom ili tim aktima ovlašćeno;

5) utvrđuje opšta načela unutrašnje organizacije republičkih organa uprave;

6) osniva republičke organe uprave koji se ne osnivaju zakonom, kao i stručne službe potrebne za rad Izvršnog vijeća; osniva, saglasno zakonu, u okviru prava i dužnosti Republike, radne organizacije i druge organizacije za vršenje

⁴⁵⁾ Odredba tačke 2. ovog člana dopunjena je Amandmanom VIII.

poslova za potrebe Izvršnog vijeća i drugih republičkih organa;

7) ukida propise republičkih organa uprave, ako su u suprotnosti sa Ustavom, zakonom, uredbom ili drugim propisom Izvršnog vijeća;

8) **predlaže Republičkom vijeću izbor i razrješenje predsjednika i sudija Vrhovnog suda Bosne i Hercegovine i drugih sudova koje odredi zakon;**⁴⁶⁾

9) **predlaže Republičkom vijeću imenovanje odnosno razrješenje republičkih sekretara i drugih republičkih funkcionera za koje je to određeno zakonom;**⁴⁶⁾

10) postavlja funkcionere u Izvršnom vijeću i one funkcionere u republičkim organima uprave koje ne imenuje Republička skupština, kao i direktore ustanova i organizacija za koje je to određeno zakonom; **daje saglasnost za postavljenje i razrješenje republičkog javnog tužioca;**⁴⁷⁾

11) predlaže produženje mandata opštinskim i **sreškim*** odbornicima;

12) vrši pomilovanja saglasno posebnom zakonu;

13) raspolaze, u okviru ovog ustava i republičkih zakona, određenim republičkim fondovima;

14) vrši i druge poslove, u okviru prava i dužnosti Republike, predviđene zakonom.

Član 190.

Izvršno vijeće odlučuje o poslovima iz svoje nadležnosti na svojim sjednicama.

Sjednicama Izvršnog vijeća prisustvuju s pravom člana Izvršnog vijeća republički sekretari kad je na dnevnom redu sjednice pitanje iz djelokruga organa uprave kojim rukovode, kao i kad se pretresaju nacrti društvenih planova Bosne i Hercegovine i republičkog budžeta.

⁴⁶⁾ Odredbe tačkaka 8. i 9. ovog člana zamijenjene su Amandmanom III.

⁴⁷⁾ Odredbe tačke 10. ovog člana djelimično su zamijenjene Amandmanom IV.

Izvršno vijeće može obrazovati svoje odbore i druga tijela za koordiniranje rada republičkih organa uprave i za pretresanje pitanja od zajedničkog interesa za više republičkih organa uprave.

U Izvršnom vijeću mogu se imenovati republički sekretari i drugi funkcioneri kojima se povjerava samostalno vršenje određenih poslova.

Izvršno vijeće može pozivati pa svoje sjednice predsjednike opštinskih i **sreskih*** skupština kao i predstavnike radnih i drugih organizacija i njihovih udruženja radi pretresanja pojedinih pitanja od zajedničkog interesa.

Organizacija i način rada Izvršnog vijeća utvrđuju se zakonom.

Član 191.

Predsjednik Izvršnog vijeća predstavlja Izvršno vijeće, stara se o sprovođenju zaključaka i o ostvarivanju politike Izvršnog vijeća.

Predsjednik Izvršnog vijeća saziva sjednice Izvršnog vijeća po svojoj inicijativi ili ako to predloži najmanje pet članova Izvršnog vijeća.

Predsjednik Izvršnog vijeća koordinira rad republičkih organa uprave radi sprovođenja opšte politike Izvršnog vijeća.

Predsjednik Izvršnog vijeća može sazivati republičke sekretare i druge republičke funkcionere koji rukovode republičkim organima uprave radi pretresanja pitanja od zajedničkog interesa za republičke organe uprave.

Član 192.

Izvršno vijeće može predložiti nadležnim vijećima Republičke skupštine da se odloži pretres predloga zakona ili drugog akta ili da se radi pretresanja određenog pitanja, obrazuje zajednička komisija sastavljena od članova nadležnog vijeća Republičke skupštine i članova Izvršnog vijeća

ili da se sazove sjednica nadležnog vijeća Republičke skupštine na kojoj bi ono izložilo svoj stav.

U slučaju da Republička skupština usvoji predlog zakona ili drugog akta protivno obrazloženom mišljenju Izvršnog vijeća, Izvršno vijeće može Republičkom vijeću podnijeti kolektivnu ostavku, ako smatra da nije u stanju da obezbijedi izvršavanje tog zakona ili akta.

Član 193.

Izvršno vijeće vrši poslove iz svoje nadležnosti na osnovu i u okviru ovog ustava i zakona.

Izvršno vijeće odgovara za svoj rad Republičkoj skupštini.

Izvršno vijeće dužno je izvještavati Republičku skupštinu o svom radu i politici.

Republička skupština može u svako doba zahtijevati da joj Izvršno vijeće podnese izvještaj o svom radu ili o pojedinim pitanjima iz svoje nadležnosti.

GLAVA VIII

REPUBLIČKA UPRAVA

Član 194.

Za vršenje poslova državne uprave iz nadležnosti Republike obrazuju se republički sekretarijati i drugi republički organi uprave.

Za vršenje određenih stručnih, upravnih i drugih poslova iz nadležnosti Republike mogu se obrazovati savjeti i drugi republički organi i organizacije.

Republički sekretarijati i drugi samostalni organi uprave, kao i organizacije koje vrše poslove od interesa za Republiku, osnivaju se, ukidaju i njihov djelokrug određuje zakonom.

Član 195.

Republički organi uprave, u okviru svog djelokruga, prate izvršavanje zakona, društvenih planova Bosne i Hercegovine i drugih propisa i u tu svrhu preduzimaju mjere za koje su ovlašćeni i vrše nadzorna prava, prate stanje i potrebe u odgovarajućoj oblasti, predlažu Republičkoj skupštini i Izvršnom vijeću donošenje propisa i preduzimanje mjera za rješavanje pitanja iz te oblasti, staraju se o obezbjeđenju zakonitosti i pokreću inicijativu radi pretresanja i usklađivanja poslova od zajedničkog interesa za **srezove**,* opštine i radne i druge organizacije.

Član 196.

Republički organi uprave samostalno vrše poslove iz svoje nadležnosti na osnovu i u okviru ustava i zakona.

U vršenju poslova iz svoje nadležnosti republički organi uprave pridržavaju se i drugih saveznih i republičkih propisa.

Republički organi uprave dužni su da obezbijede sprovođenje zakona i drugih propisa kao i politike utvrđene od Republičke skupštine i opštih smjernica Izvršnog vijeća.

Republički sekretari i drugi funkcioneri koji rukovode republičkim organima uprave mogu donositi pravilnike, naredbe i uputstva za izvršavanje zakona i uredaba kao i drugih propisa Izvršnog vijeća, ako su za to ovlašćeni zakonom, uredbom odnosno drugim propisom Izvršnog vijeća.

Član 197.

Republičke sekretare i druge republičke funkcionere koje odredi zakon imenuje i razrješava Republička skupština **na predlog predsjednika Izvršnog vijeća, koji on podnosi u ime Izvršnog vijeća.**⁴⁸⁾ Ovi funkcioneri ne mogu biti na ovoj funkciji duže od četiri godine, niti se na takvu fun-

⁴⁸⁾ Odredbe st. 1. i 2. ovog člana djelimično su zamijenjene i dopunjene Amandmanom III.

kciju mogu ponovno imenovati za naredni period od četiri godine.

Funkcioner koji je jednu od navedenih funkcija vršio četiri godine može se izuzetno imenovati da uzastopno takvu funkciju vrši najduže još naredne četiri godine ako to zahtijevaju opravdani razlozi. Republička skupština, **na predlog predsjednika Izvršnog vijeća,**⁴⁸⁾ prethodno odlučuje o opravdanosti iznesenih razloga za odstupanje od načela ograničenja ponovnog imenovanja.

Član 198.

Republički sekretari i drugi funkcioneri koji rukovode republičkim organom uprave lično su odgovorni za rad tog organa i za izvršavanje zadataka i poslova iz nadležnosti tog organa.

Republički sekretari i drugi funkcioneri koji rukovode republičkim organima uprave dužni su izvještavati Republičku skupštinu i Izvršno vijeće o stanju u odgovarajućoj oblasti uprave i o radu organa uprave kojim rukovode.

Ovi funkcioneri dužni su, na zahtjev vijeća, odbora i komisija Republičke skupštine, da daju obavještenja i objašnjenja o pitanjima iz djelokruga organa kojim rukovode. Oni su dužni davati i odgovore na pitanja poslanika.⁴⁹⁾

Član 199.

Odnosi republičkih organa uprave i **sreskih i*** opštinskih organa uprave zasnivaju se na pravima i dužnostima utvrđenim ustavom i zakonima, na uzajamnoj saradnji, izmjeni iskustava i stručnoj pomoći, kao i na pravu svakog organa uprave da daje inicijativu i mišljenje i da stavlja predloge za organizovanje i vršenje službe i za unapređenje stručnog rada i poslovanja svih organa uprave u određenoj grani ili oblasti uprave.

⁴⁹⁾ Odredbe ovog člana dopunjene su Amandmanom VIII.

Republički organi uprave u staranju o izvršavanju zakona i drugih propisa mogu tražiti od **sreskih i*** opštinskih organa uprave izvještaje o izvršenju i primjeni zakona i drugih propisa, a mogu u okviru propisa tražiti i druge izvještaje i podatke potrebne za vršenje poslova iz svoje nadležnosti.

Republički organi uprave u staranju o izvršavanju zakona i drugih propisa mogu davati instrukcije **sreskim i*** opštinskim organima uprave. Zakonom se može odrediti kad instrukcija ima obaveznú snagu.

Član 200.

Republički organi uprave vrše nadzor nad radom **sreskih i*** opštinskih organa uprave.

Republički organi uprave u vršenju nadzora mogu ukazivati **sreskim i*** opštinskim organima na propise i druge opšte akte koji nisu u saglasnosti sa ustavom, zakonom i drugim propisom i predložiti nadležnom organu pokretanje postupka za njihovo usklađivanje sa ustavom, zakonom i drugim propisom.

Republički organi uprave imaju prema opštinskim i **sreskim*** organima uprave i druga prava utvrđena zakonom.

Republički organi uprave imaju pravo i dužnost da ukazuju Izvršnom vijeću na nezakonite akte **sreske i*** opštinske skupštine i njihovih organa, kao i na njihove akte za koje smatraju da su u suprotnosti sa utvrđenom politikom Republičke skupštine.

GLAVA IX

SUDOVI I JAVNO TUŽILASTVO

1. SUDOVI

Član 201.

Sudska funkcija vrši se u jedinstvenom sudskom sistemu.

Sudski sistem čine sudovi opšte nadležnosti i specijalizovani sudovi koji se osnivaju za odlučivanje o određenim stvarima iz sudske nadležnosti.

Sudovi su u vršenju sudske funkcije nezavisni i sude na osnovu ustava i zakona.

Nadležnost sudova ustanovljava se i mijenja samo zakonom.

Član 202.

U Socijalističkoj Republici Bosni i Hercegovini sudovi opšte nadležnosti su: opštinski sudovi, okružni sudovi i Vrhovni sud Bosne i Hercegovine.⁵⁰⁾

Za suđenja u privrednim sporovima i za odlučivanje o drugim pravnim stvarima od interesa za privredu postoje privredni sudovi.⁵⁰⁾

Pod uslovima određenim na osnovu saveznog zakona sudsku funkciju mogu vršiti izabrani sudovi odosno arbitraže.

Na osnovu zakona mogu se osnivati mirovna vijeća i druge ustanove za raspravljanje međusobnih sporova građana ili organizacija.

Član 203.⁵¹⁾

Opštinski sudovi osnivaju se za jednu ili više opština.

Okružni sudovi osnivaju se za područje sreza ili pojedinih dijelova sreza.

Opštinske i okružne sudove osniva Republička skupština.

Član 204.

Sudovi odlučuju o osnovnim ličnim, imovinskim, radnim i drugim pravima građana i o njihovim obavezama, o

⁵⁰⁾ Odredbe st. 1. i 2. ovog člana zamijenjene su Amandmanom XIII.

⁵¹⁾ Odredbe ovog člana zamijenjene su Amandmanom XIII.

imovinskim i drugim pravima i obavezama organizacija i društveno-političkih zajednica, izriču kazne i druge mjere prema učinocima krivičnih djela i privrednih prestupa, odlučuju u upravnom sporu o zakonitosti pojedinačnih akata državnih organa i organizacija koje vrše javna ovlašćenja i rješavaju o drugim odnosima kad je to zakonom predviđeno.

Sudovi prate i proučavaju društvene odnose i pojave od interesa za ostvarivanje svojih funkcija i daju predloge za sprečavanje društveno opasnih i štetnih pojava i za učvršćivanje zakonitosti.

Sudovi u svom djelokrugu imaju pravo i dužnost da obavještavaju skupštinu odgovarajuće društveno-političke zajednice o primjeni zakona i o problemima rada sudova.

Član 205.

U suđenju učestvuju sudije i sudije porotnici.

Saveznim zakonom može se propisati da u određenim sudovima i u određenim stvarima u suđenju učestvuju samo sudije.

Sud sudi u vijeću.

Zakonom se može odrediti da u određenim stvarima sudi sudija pojedinac.

Sudije i sudije porotnike bira skupština odgovarajuće društveno-političke zajednice. Zakonom se može predvidjeti da sudije i sudije porotnike određenih sudova biraju neposredno građani.

Sudije i sudije porotnike može razriješiti od dužnosti samo skupština koja ih je izabrala i to pod uslovima i u postupku koji su propisani zakonom.

Član 206.

Sudija i sudija porotnik ne mogu se pozivati na odgovornost za mišljenje dato u vršenju sudijske funkcije.

Za krivična djela učinjena u vršenju sudijske dužnosti sudija i sudija porotnik ne mogu biti pritvoreni bez odobrenja nadležne skupštine.

Član 207.

Presude u prvom stepenu donose opštinski ili okružni sudovi, ako zakonom nije određena nadležnost koga drugog suda za suđenje u prvom stepenu.⁵²⁾

O žalbi i drugim pravnim sredstvima protiv sudskih odluka odlučuje nadležni sud.

Samo nadležni sud može izmijeniti, poništiti ili ukinuti sudsku odluku.

Član 208.

Raspravljanje pred sudom je javno.

Radi čuvanja tajne, zaštite morala, u interesu maloljetnika, ili radi zaštite drugih posebnih interesa društvene zajednice zakon određuje u kojim se slučajevima u raspravljanju pred sudom može isključiti javnost.

2. JAVNO TUŽILAŠTVO

Član 209.

Javno tužilaštvo je samostalan organ koji vrši krivično gonjenje i preduzima zakonom određene mjere i pravna sredstva radi jedinstvene primjene zakona i zaštite zakonitosti.

Javno tužilaštvo vrši svoju funkciju na osnovu zakona, a u skladu s politikom Savezne i Republičke skupštine.

⁵²⁾ Odredba stava 1. ovog člana zamijenjena je Amandmanom XIII.

3. VRHOVNI SUD BOSNE I HERCEGOVINE

Član 210.

Vrhovni sud Bosne i Hercegovine:

1) utvrđuje načelne stavove i načelna pravna shvatanja o pitanjima koja su od značaja za jedinstvo u primjeni republičkih zakona od strane sudova opšte nadležnosti;

2) odlučuje, u skladu sa zakonom, o redovnim pravnim sredstvima protiv odluka **okružnih***⁵³⁾ sudova;

3) odlučuje, u slučajevima predviđenim zakonom, o vanrednim pravnim sredstvima protiv pravosnažnih odluka sudova kojima je povrijeđen zakon;

4) odlučuje o upravnom sporu u slučajevima koji su određeni zakonom;

5) rješava u slučajevima predviđenim zakonom, sukobe nadležnosti između sudova na teritoriji Republike;

6) vrši i druge poslove koje odredi zakon.

Odluke Vrhovnog suda Bosne i Hercegovine su konačne, osim kada su saveznim zakonom predviđena pravna sredstva protiv odluka republičkih vrhovnih sudova.

Nadležnost i organizacija Vrhovnog suda Bosne i Hercegovine uređuje se zakonom.

GLAVA X

USTAVNOST I ZAKONITOST

1. ZAŠTITA USTAVNOSTI I ZAKONITOSTI

Član 211.

Radi ostvarivanja ustavom i zakonom utvrđenih društveno-ekonomskih i političkih odnosa i jedinstva pravnog

⁵³⁾ Odredba tačke 2. stava 1. ovog člana djelimično je izmijenjena Amandmanom XIII, jer vrste sudova više nisu ustavne kategorije.

poretka, kao i radi zaštite sloboda i prava čovjeka i građani-
na, prava samoupravljanja i drugih prava organizacija i dru-
štveno-političkih zajednica, obezbjeđuje se zaštita ustavn-
nosti i zakonitosti.

Staranje o ustavnosti i zakonitosti je dužnost sudova i
drugih državnih organa, organa društvenog samoupravljanja
i svakoga ko vrši javne ili druge društvene funkcije.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine kao nosilac zaštite
ustavnosti, u okviru prava i dužnosti Republike, obezbjeđuje
i zakonitost u skladu sa Ustavom.

Član 212.

Zakoni i drugi propisi i opšti akti Republičke skupštine
moraju biti u saglasnosti sa ustavom.

Svi drugi republički propisi i opšti akti kao i statuti op-
ština **i srezova*** i drugi propisi i opšti akti **sreskih i*** op-
štinskih organa moraju biti u saglasnosti sa ustavom i zako-
nom.

Statuti i drugi opšti akti radnih i drugih samoupravnih
organizacija moraju biti u saglasnosti sa ustavom i zako-
nom.

Član 213.

Republička skupština može ukinuti ili poništiti propis
ili drugi opšti akt Izvršnog vijeća koji je u suprotnosti sa
ustavom ili zakonom.

Izvršno vijeće može ukinuti propis ili drugi opšti akt
republičkog organa uprave koji je u suprotnosti sa ustavom,
zakonom, uredbom ili drugim propisom Izvršnog vijeća.

Opštinska **i sreska*** skupština mogu ukinuti ili poništiti
propis ili drugi opšti akt svoga savjeta odnosno organa upra-
ve koji je u suprotnosti sa ustavom, zakonom, statutom ili
propisom donesenim na osnovu zakona i statute.

Član 214.

Izvršno vijeće ima pravo da, do odluke ustavnog suda, obustavi izvršenje propisa i drugog opšteg akta opštinske **ili sreske*** skupštine ili nekog njihovog organa, koji je u suprotnosti sa ustavom ili zakonom.

Republički organ uprave ima pravo da zadrži od izvršenja propis ili drugi opšti akt opštinskog **ili sreskog*** savjeta ili organa uprave, koji je u suprotnosti sa ustavom ili zakonom i da predloži opštinskoj **odnosno sreskoj*** skupštini da ukine ili poništi takav propis ili opšti akt. Ako nadležna skupština kojoj je predloženo ukidanje odnosno poništavanje propisa ili opšteg akta zadržanog od izvršenja ne donese nikakvo rješenje u roku od 30 dana od dana prijema predloga, Izvršno vijeće može obustaviti izvršenje tog propisa odnosno opšteg akta do odluke ustavnog suda.

Sreska skupština ima pravo da, do odluke ustavnog suda, obustavi izvršenje propisa ili drugog opšteg akta opštinske skupštine ili nekog njenog organa, ako je on u suprotnosti sa ustavom ili zakonom.*

Opštinska skupština ima pravo da, do odluke ustavnog suda, obustavi izvršenje opštih akata samoupravne organizacije koji su u suprotnosti sa ustavom ili zakonom. Zakonom se može predvidjeti da izvršenje opštih akata određenih samoupravnih organizacija obustavlja, pod istim uslovima, organ druge društveno-političke zajednice.

Organ koji je obustavio izvršenje propisa ili opšteg akta dužan je bez odlaganja pokrenuti postupak za ocjenjivanje njegove ustavnosti odnosno zakonitosti pred ustavnim sudom.

Član 215.

Republički zakoni, drugi propisi i opšti akti objavljuju se prije nego što stupe na snagu.

Republički zakoni, drugi propisi i opšti akti stupaju na snagu najranije osmog dana od dana objavljivanja. Samo iz naročito opravdanih razloga može se odrediti da republički

zakon, drugi propis ili opšti akt stupi na snagu u roku kraćem od osam dana od dana objavljivanja.

Sreski i* opštinski propisi stupaju na snagu najranije trećeg dana od dana objavljivanja. Samo iz naročito opravdanih razloga može se odrediti da **sreski i*** opštinski propis stupi na snagu u roku kraćem od tri dana od dana objavljivanja.

Član 216.

Republički zakoni, drugi republički propisi i opšti akti objavljuju se u republičkom službenom listu na srpsko-hrvatskom jeziku.

Sreski i* opštinski propisi objavljuju se u službenom glasilu koje bude određeno statutom **sreza, odnosno*** opštine.

Statutom opštine može se izuzetno odrediti da se objavljivanje određenih opštinskih propisa može vršiti i na uobičajeni način s tim da se imaju naknadno u najkraćem roku objaviti u službenom glasilu opštine.

Član 217.

Propis i drugi opšti akt ne mogu imati povratno dejstvo.

Samo republičkim zakonom može se odrediti da pojedine njegove odredbe i propisi doneseni na osnovu takvih odredaba imaju povratno dejstvo.

Društveni plan, budžet kao i propisi za njihovo izvršenje primjenjuju se za vrijeme za koje su doneseni.

Krivična djela, privredni prestupi i prekršaji utvrđuju se i kazne za ova djela primjenjuju se prema zakonu koji je važio u vrijeme izvršenja djela, osim ako je novi zakon blaži za učinioca.

Član 218.

Propis važi na području društveno-političke zajednice čiji ga je organ donio, ako tim propisom nije izričito određeno da će se primjenjivati na užem području te zajednice.

Član 219.

Svi akti i mjere organa uprave i drugih državnih organa koji vrše političko-izvršne i upravne poslove, kao i akti koje organizacije donose u vršenju javnih ovlašćenja moraju se zasnivati na zakonu ili drugom zakonito donesenom propisu.

Član 220.

Državni organi kao i organizacije koje vrše javna ovlašćenja, mogu u pojedinačnim stvarima rješavati o pravima i obavezama ili na osnovu zakona primjenjivati mjere prinude ili ograničenja samo u zakonom propisanom postupku, u kome je svakome data mogućnost da brani svoja prava i interese i da protiv donesenog akta upotrebi žalbu ili drugo zakonom predviđeno pravno sredstvo.

Organi uprave mogu nalagati obaveze pojedinim organizacijama u pogledu njihovog rada samo ako su za to zakonom izričito ovlašćeni i u postupku propisanom zakonom.

Član 221.

Postupak pred sudovima i drugim državnim organima kao i pred organizacijama koje vrše javna ovlašćenja vodi se i njihov rad obavlja na srpskohrvatskom jeziku.

Neznanje srpskohrvatskog jezika ne može biti smetnja za odbranu i ostvarivanje prava i opravdanih interesa građana i organizacija.

Svakome je zajemčeno pravo da u postupku pred sudom ili drugim državnim organima i organizacijama koje u vršenju javnog ovlašćenja rješavaju o pravima i obavezama

građana, upotrebljava svoj jezik i da se u tom postupku upoznaje na svom jeziku s činjenicama.

Član 222.

Protiv rješenja i drugih pojedinačnih akata sudskih, upravnih i drugih državnih organa, kao i protiv takvih akata organizacija koje vrše javna ovlašćenja, donesenih u prvom stepenu, može se izjaviti žalba nadležnom organu.

Zakonom se izuzetno, u određenim slučajevima, može isključiti žalba ako je na drugi način obezbijedena zaštita prava i zakonitosti.

Član 223.

O zakonitosti konačnih pojedinačnih akata kojima državni organi ili organizacije koje vrše javna ovlašćenja rješavaju o pravima ili obavezama, odlučuje sud u upravnom sporu, ako za određenu stvar nije zakonom predviđena druga sudska zaštita.

Član 224.

Državni organi i organizacije pred kojima se vodi postupak dužni su strankama ukazivati pomoć u ostvarivanju njihovih prava.

Opština organizuje pružanje pravne pomoći građanima i organizacijama radi zaštite i ostvarivanja njihovih prava i interesa zasnovanih na zakonu.

2. USTAVNI SUD BOSNE I HERCEGOVINE

Član 225.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine:

1) odlučuje o saglasnosti republičkih zakona sa Ustavom;

2) odlučuje o saglasnosti drugih propisa i opštih akata republičkih organa, statuta **srezova i*** opština i drugih propisa i opštih akata **sreskih i*** opštinskih organa, kao i statuta i opštih akata organizacija sa Ustavom, republičkim zakonima i drugim republičkim propisima;

3) rješava sporove o pravima i dužnostima između Republike i opština **i srezova*** kao i između dviju ili više opština **i srezova*** na teritoriji Republike, ako za rješavanje takvih sporova zakonom nije predviđena nadležnost drugog suda;

4) rješava o sukobu nadležnosti između sudova i republičkih, **sreskih*** i opštinskih organa na teritoriji Republike;

5) vrši i druge poslove koji su mu stavljeni u nadležnost ustavom i zakonom.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine odlučuje i o zaštiti prava samoupravljanja i drugih osnovnih prava i sloboda utvrđenih ustavom, kad su ta prava i slobode povrijeđeni pojedinačnim aktom ili radnjom od strane republičkih organa i u drugim slučajevima koje odredi zakon, a nije obezbijeđena druga sudska zaštita.

Član 226.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine prati pojave od interesa za ostvarivanje ustavnosti i zakonitosti i na osnovu toga daje Republičkoj skupštini mišljenje i predloge za donošenje republičkih zakona i preduzimanje drugih mjera radi obezbjeđivanja ustavnosti i zakonitosti i zaštite prava samoupravljanja i drugih sloboda i prava građana i organizacija.

Član 227.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine sastoji se od predsjednika i šest sudija.

Predsjednik i sudije Ustavnog suda biraju se na osam godina i mogu biti ponovno birani samo još za sljedeći peri-

od od osam godina. Polovina broja sudija Ustavnog suda bira se poslije svake četiri godine.

Predsjednik i sudije Ustavnog suda ne mogu biti u isto vrijeme i članovi skupština društveno-političkih zajednica ili njihovih političko-izvršnih organa niti funkcioneri ili službenici organa državne uprave ili sudije drugog kojeg suda.

Predsjednik i sudije Ustavnog suda mogu prije isteka mandata biti razriješeni dužnosti, saglasno republičkom zakonu, samo ako sami zatraže da budu razriješeni, ako budu za krivično djelo osuđeni na kaznu lišenja slobode, ako izgube poslovnu sposobnost ili postanu trajno fizički nesposobni za vršenje svoje funkcije.

Predsjednik i sudije Ustavnog suda uživaju imunitet kao i republički poslanici.

Član 228.

Postupak za ocjenjivanje ustavnosti i zakonitosti mogu pokrenuti pred Ustavnim sudom Bosne i Hercegovine:

- 1) Republička skupština;
- 2) Izvršno vijeće, osim za ocjenjivanje ustavnosti republičkog zakona;
- 3) Vrhovni sud Bosne i Hercegovine, ako pitanje ustavnosti i zakonitosti nastane u postupku pred sudovima;
- 4) republički javni tužilac, ako pitanje ustavnosti i zakonitosti nastane u radu javnog tužilaštva;
- 5) opštinska i **sreska*** skupština ili radna i druga samoupravna organizacija, ako je povrijeđeno neko njeno pravo utvrđeno Ustavom;
- 6) organ koji je u slučajevima iz člana 214. ovog ustava obustavio izvršenje propisa odnosno opšteg akta;
- 7) Ustavni sud po vlastitoj inicijativi.

Republičkim zakonom određuje se pod kojim uslovima ostali državni organi, organizacije i građani mogu pred Ustavnim sudom pokrenuti postupak odnosno dati inicijativu za pokretanje postupka za ocjenjivanje ustavnosti i zakonitosti.

Član 229.

Kad Ustavni sud Bosne i Hercegovine utvrdi da republički zakon nije u skladu sa Ustavom, Republička skupština dužna je da u roku od šest mjeseci od dana objavljivanja odluke Ustavnog suda dovede taj zakon u sklad sa Ustavom.

Ako Republička skupština u ovom roku ne dovede zakon u sklad sa Ustavom, prestaje da važi taj zakon odnosno njegove odredbe koje nisu u saglasnosti sa Ustavom, što će Ustavni sud utvrditi svojom odlukom.

Ako u slučaju nesaglasnosti propisa odnosno opšteg akta **sreske ili*** opštinske skupštine s republičkim zakonom Ustavni sud utvrdi da republički zakon nije u skladu sa Ustavom, određiće da se, do donošenja konačne odluke o tome, ne primjenjuju odredbe republičkog zakona koje nisu u saglasnosti sa Ustavom.

Kad Ustavni sud utvrdi da koji propis osim zakona ili drugi opšti akt nije u saglasnosti sa Ustavom ili s republičkim zakonom, poništiće ili ukinuti taj propis ili opšti akt odnosno one odredbe koje nisu u saglasnosti sa Ustavom ili s republičkim zakonom.

Član 230.

Kad Ustavni sud u postupku za ocjenjivanje ustavnosti i zakonitosti nađe da zakon ili drugi propis nije u suprotnosti sa Ustavom ili republičkim zakonom, može povodom primjene tog propisa utvrditi odlukom njegov smisao koji odgovara Ustavu odnosno republičkom zakonu.

Član 231.

Republičkim zakonom bliže se određuju nadležnosti i postupak Ustavnog suda Bosne i Hercegovine i pravno dejstvo njegovih odluka.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine samostalno određuje svoju organizaciju i rad.

GLAVA XI

PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 232.

Za sprovođenje ovog ustava i obezbjeđenje prelaska na njegovu primjenu donijeće se poseban ustavni zakon.

Član 233.

Ovaj ustav proglašava Narodna skupština Narodne Republike Bosne i Hercegovine.

USTAVNI ZAKON**

O SPROVOĐENJU USTAVA SOCIJALISTIČKE REPUBLIKE BOSNE I HERCEGOVINE

I – STUPANJE NA SNAGU USTAVA

Član 1.

Ustav Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine stupa na snagu i primjenjuje se kad ga proglasi Narodna skupština NRBiH, ukoliko u pogledu primjene pojedinih njegovih odredaba ovim zakonom nije drukčije određeno.

Član 2.

Odredbe Ustava kojim se drukčije regulišu pitanja uređena odredbama važećih republičkih zakona koje u smislu odredaba ovog zakona ostaju na snazi do njihovog usklađivanja sa Ustavom, primjenjuju se danom stupanja na snagu zakona kojiim se važeći zakon dovodi u sklad sa Ustavom, odnosno istekom roka određenog ovim zakonom za to usklađivanje.

II – PRIMJENA ODREDABA USTAVA U REPUBLIČKIM ORGANIMA

Član 3.

Odredbe Ustava koje se odnose na organizaciju i sastav Republičke skupštine primjenjuju se danom sastanka novoizabrane Republičke skupštine, a odredbe koje se odnose na ostale organe Republike – danom izbora tih organa, odnosno danom imenovanja funkcionera u republičkim organima uprave od strane Republičke skupštine.

** Ustavni zakon o sprovođenju Ustava SRBiH objavljen je u »Službenom listu SRBiH« broj 14/63.

Član 4.

Narodna skupština NRBiH, u ravnopravnom djelokrugu svojih vijeća, donosi pored ovog zakona i Zakon o izboru republičkih poslanika, Zakon o izboru opštinskih i sreskih odbornika, Zakon o organizaciji i radu Izvršnog vijeća, Zakon o izbornim jedinicama za izbor republičkih poslanika, kao i druge propise i akta u vezi sa izborima.

Po donošenju propisa i akata iz prethodnog stava Narodna skupština NRBiH se raspušta.

Član 5.

Prvi izbori poslanika za Republičku skupštinu moraju se održati u roku od tri mjeseca od dana raspisavanja izbora.

Odluku o raspisivanju prvih izbora poslanika za Republičku skupštinu donose oba vijeća Narodne skupštine NRBiH ravnopravno, a odluku o imenovanju članova Republičke izborne komisije za sprovođenje tih izbora donosi Republičko vijeće.

Radi ostvarivanja načela iz člana 36. stav 2. Ustava, polovini republičkih poslanika izabranih na prvim izborima po stupanju na snagu Ustava mandat prestaje po isteku dvije godine. Zakonom o izbornim jedinicama za izbor republičkih poslanika određuje se i one izborne jedinice u kojima će republičkim poslanicima izabranim na prvim izborima mandat trajati samo dvije godine.

Izbor republičkih poslanika mjesto onih kojima mandate traje dvije godine izvršiće se u aprilu 1965. godine, a mjesto onih kojima mandat traje četiri godine – u aprilu 1967. godine. Poslanicima čiji mandat ističe prestaje funkcija 10. maja one godine u kojoj se vrše izbori.

Član 6.

Novoizabrana Republička skupština sastaje se najkasnije u roku od 15 dana od dana izbora poslanika Republičkog vijeća.

Novoizabranu Republičku skupštinu saziva predsjednik Narodne skupštine NRBiH.

Do izbora predsjednika pojedinih vijeća Republičke skupštine radom prvog sastanka vijeća rukovodi najstariji poslanik vijeća.

Član 7.

Odredbe Ustava o ograničenju ponovnog izbora za republičke poslanike i članove Izvršnog vijeća, odnosno o ograničenju ponovnog imenovanja za funkcionere u republičkim organima uprave, primjenjuju se od dana njihovog izbora odnosno imenovanja na osnovu odredaba Ustava.

Na republičke poslanike izabrane na prvim izborima po stupanju na snagu Ustava kojima mandat traje dvije godine ne primjenjuju se za naredni izborni period odredbe Ustava o ograničenju ponovnog izbora.

Član 8.

Do sastanka Republičke skupštine izabrane po Ustavu, predsjednik, potpredsjednik i sekretar Narodne skupštine NRBiH vrše svoje funkcije po dosadašnjim propisima.

Administrativni odbor i Komisija za tumačenje zakona Narodne skupštine NRBiH nastavljaju rad do sastanka Republičke skupštine i vrše prava i dužnosti po dosadašnjim propisima.

Administrativni odbor odlučuje, u saglasnosti sa predsjednikom Narodne skupštine NRBiH, o pitanjima koja su poslovníkom ili odlukama Narodne skupštine NRBiH stavljena u njegov djelokrug.

Član 9.

Do izbora Izvršnog vijeća od strane Republičke skupštine, Izvršno vijeće NRBiH, izabrano od strane Narodne skupštine NRBiH, nastavlja rad prema Ustavnom zakonu iz 1953. godine kao i drugim važećim propisima.

Član 10.

Do konstituisanja Republičke skupštine, Izvršno vijeće može preduzimati privremene mjere koje su neodložne radi izvršavanja Društvenog plana NRBiH za 1963. godinu i Budžeta NRBiH za 1963. godinu, kao i raspolagati društvenim sredstvima u okviru prava i dužnosti Republike.

Propisi o mjerama iz prethodnog stava ostaju na snazi najdalje još mjesec dana od dana prvog sastanka Republičke skupštine.

Član 11.

Do konstituisanja Republičke skupštine republički organi uprave nastavljaju rad prema odredbama Ustavnog zakona iz 1953. godine i drugih važećih republičkih propisa koji se odnose na organizaciju i odgovornost republičkih organa uprave, ukoliko ovim zakonom nije drukčije određeno.

Član 12.

Zakon o Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine donijeće se u roku od šest mjeseci od dana konstituisanja Republičke skupštine.

III – VAŽENJE REPUBLIČKIH PROPISA I NJIHOVO USKLAĐIVANJE SA USTAVOM

Član 13.

Republički zakoni i drugi republički propisi, ukoliko se ovim zakonom ne ukidaju, ostaju na snazi, a njihove odredbe koje nisu u saglasnosti sa Ustavom imaju se uskladiti s njim u roku od dvije godine od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Član 14.

Kod usklađivanja sa Ustavom sadašnjih republičkih zakona u određenoj oblasti, zakonom se dovode u sklad sa Ustavom i one odredbe drugih republičkih propisa iz te oblasti koje se odnose na pitanja koja se po Ustavu mogu regulisati samo zakonom.

Ako po prethodnom stavu zakonom nisu usklađeni i propisi doneseni na osnovu zakona u odgovarajućoj oblasti, republički organ koji je zakonom ovlašćen za donošenje propisa za izvršenje zakona dužan je uskladiti te propise sa Ustavom i zakonom u roku od tri mjeseca od dana donošenja odgovarajućeg zakona.

Član 15.

Do donošenja odgovarajućih republičkih zakona neposredno se primjenjuju na teritoriji Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine odredbe važećih saveznih opštih zakona u oblastima u kojima nisu doneseni republički zakoni.

Član 16.

Do donošenja odgovarajućih republičkih propisa za službenike i radnike državnih organa u Socijalističkoj Republici Bosni i Hercegovini važe sadašnji savezni i republički propisi o javnim službenicima.

Član 17.

Republička skupština po svom konstituisanju obrazuje posebnu komisiju radi staranja o pripremanju i radi podnošenja predloga za usklađivanje sadašnjih republičkih zakona i drugih republičkih propisa sa Ustavom.

Komisija iz prethodnog stava obrazuje se iz reda članova Republičkog vijeća, članova Izvršnog vijeća i funkcionera i službenika republičkih organa uprave.

Komisija utvrđuje plan rada na usklađivanju republičkih zakona i drugih republičkih propisa sa Ustavom, vodeći računa o hitnosti regulisanja pojedinih oblasti u skladu sa Ustavom.

Komisija utvrđuje predloge zakona o usklađivanju republičkih zakona sa Ustavom i podnosi ih Republičkoj skupštini.

Do obrazovanja komisije iz stava 1. ovog člana Izvršno vijeće obrazovaće posebnu komisiju koja će pripremiti materijale potrebne za usklađivanje republičkih propisa sa Ustavom.

IV – PRIMJENA ODREDBA USTAVA O SAMOUPRAVLJANJU U OPŠTINI I SREZU

Član 18.

Odredbe Ustava koje se odnose na organizaciju i sastav opštinskih i sreskih skupština primjenjuju se danom sastanka novoizabраних opštinskih odnosno sreskih skupština.

Član 19.

Do konstituisanja opštinske i sreske skupštine po odredbama Ustava sadašnji opštinski i sreski narodni odbori, njihovi savjeti i organi uprave nastavljaju rad prema važećim propisima.

Do donošenja odluke opštinskih skupština o obrazovanju gradskog vijeća po odredbama Ustava, a najduže do šest mjeseci od dana konstituisanja novih opštinskih skupština, sadašnje Gradsko vijeće grada Sarajeva nastavlja rad prema važećim propisima.

Član 20.

Izbor opštinskih i sreskih odbornika izvršiće se na osnovu Zakona o izboru opštinskih i sreskih odbornika najdalje u roku od dva mjeseca od dana stupanja na snagu Ustava.

Odluku o raspisivanju prvih izbora za opštinske i sreske skupštine donosi Republičko vijeće Narodne skupštine NRBiH.

Član 21.

Opštinski odnosno sreski narodni odbor, u ravnopravnom djelokrugu svojih vijeća, utvrdiće svojom odlukom od koliko će se članova sastojati u prvom mandatnom period vijeća opštinske skupštine odnosno sreska skupština.

Radi ostvarivanja načela iz člana 36. stav 2. Ustava, polovini odbornika izabranih na prvim izborima po stupanju na snagu Ustava mandat prestaje po isteku dvije godine.

Opštinski narodni odbor donijeće posebnu odluku o izbornim jedinicama za izbor opštinskih odbornika u kojoj će odrediti i one izborne jedinice u kojima će opštinskim odbornicima izabranim na prvim izborima po stupanju na snagu Ustava mandat trajati samo dvije godine.

Izbor opštinskih odbornika mjesto onih kojima mandat traje dvije godine izvršiće se u martu odnosno aprilu 1965. godine, a mjesto onih kojima mandat traje četiri godine – u martu odnosno aprilu 1967. godine. Odbornicima čiji mandat ističe prestaje funkcija 15. aprila one godine u kojoj se vrše izbori.

Sreske skupštine, u sporazumu sa opštinskim skupštinama, utvrdiće kojim će izabranim sreskim odbornicima mandat trajati samo dvije godine.

Izbor sreskih odbornika mjesto onih kojima mandate traje dvije godine izvršiće se 15. aprila 1965. godine, a mjesto onih kojima mandat traje četiri godine 15. aprila 1967. godine. Odbornicima čiji mandat ističe prestaje funkcija 25. aprila one godine u kojoj se vrše izbori.

Član 22.

Novoizabrane opštinske i sreske skupštine sastaju se u roku od 15 dana od dana izbora odbornika opštinskog vijeća odnosno od dana izbora sreskih odbornika.

Novoizabranu opštinsku odnosno sresku skupštinu saziva predsjednik narodnog odbora.

Član 23.

Odredbe Ustava o ograničenju ponovnog izbora za opštinske i sreske odbornike primjenjuju se od dana njihovog izbora na osnovu odredaba Ustava.

Na opštinske i sreske odbornike izabrane na prvim izborima po stupanju na snagu Ustava kojima mandat traje dvije godine ne primjenjuju se za naredni izborni period odredbe Ustava o ograničenju ponovnog izbora.

Član 24.

Opštinske odnosno sreske skupštine će najkasnije u roku od godinu dana po svom konstituisanju donijeti nove statute opština odnosno srezova saglasno odredbama Ustava.

Do donošenja statuta opštinske odnosno sreske skupštine mogu svojim odlukama uređivati pojedina pitanja koja se prema odredbama Ustava uređuju statutom opštine odnosno sreza.

Član 25.

Rješavanje pojedinačnih upravnih stvari za koje su po dosadašnjim republičkim propisima u prvom stepenu bili nadležni sreski narodni odbori i njihovi organi prenosi se u nadležnost odgovarajućih opštinskih organa.

Inspeksijski poslovi koji su dosadašnjim republičkim propisima stavljeni u nadležnost sreskih organa uprave ostaju i nadalje u nadležnosti tih organa dok se posebnim propisima odnosno propisima o usaglašavanju dosadašnjih republičkih propisa s odredbama Ustava ne odredi drukčije.

Sreski organi unutrašnjih poslova zadržavaju svoju nadležnost u poslovima predviđenim dosadašnjim republičkim propisima do donošenja odgovarajućih republičkih propisa kojima će se odrediti koji od tih poslova ostaju u nadležnosti sreskih organa unutrašnjih poslova.

Član 26.

Opštinske odnosno sreske skupštine mogu odrediti svojim propisima koje poslove prema dosadašnjim republičkim propisima iz djelokruga skupštine, do usaglašavanja tih propisa, vrši skupština u sjednici a koje od tih poslova vrši odgovarajući savjet.

Član 27.

Samostalne propise koje su narodni odbori donijeli na osnovu ovlaštenja iz člana 10. stav 3. Zakona o narodnim odborima opština («Službeni list NRBiH» broj 18/52, 18/53 i 29/55), odnosno člana 13. stav 2. Zakona o narodnim odborima srezova («Službeni list NRBiH» broj 18/52 i 18/53) opštinske i sreske skupštine odnosno Gradsko vijeće grada Sarajeva uskladiće sa Ustavom u roku od godinu dana od svog konstituisanja, ako pojedinim republičkim zakonom ne bude određen kraći rok.

Ostali propisi narodnih odbora uskladiće se na način i u rokovima koji se propišu posebnim zakonima.

Po svom konstituisanju opštinske i sreske skupštine odnosno Gradsko vijeće grada Sarajeva obrazovaće posebne komisije radi staranja o pripremanju i radi podnošenja predloga za usklađivanje opštinskih odnosno sreskih propisa sa Ustavom i zakonima.

Član 28.

Do početka rada Ustavnog suda Bosne i Hercegovine ostaju i dalje u važnosti odredbe republičkih zakona kojim je predviđeno pravo i dužnost republičkih organa da zadržavaju od izvršenja i

poništavaju odnosno ukidaju propise opštinskih i sreskih organa ako su u suprotnosti s Ustavom ili zakonom.

V – PRIMJENA ODREDBA USTAVA O SAMOUPRAVLJANJU U RADNOJ ORGANIZACIJI

Član 29.

Odredbe republičkih zakona i drugih republičkih propisa koje se odnose na organe upravljanja radnih organizacija i na njihov djelokrug, a koje su protivne Ustavu, prestaju da važe, a mjesto njih se primjenjuju odgovarajuće odredbe Ustava, ako za neposrednu primjenu tih odredaba Ustavom nije predviđeno donošenje zakona.

Do donošenja zakona kojim se reguliše sastav organa upravljanja radnih organizacija ostaju na snazi odredbe dosadašnjih republičkih propisa kojima se predviđa učešće predstavnika zainteresovanih građana, organizacija i društvene zajednice u organima upravljanja određenih radnih organizacija.

Do donošenja propisa o izboru direktora odnosno njemu odgovarajućeg organa radnih organizacija ostaju na snazi odredbe dosadašnjih republičkih propisa kojima se reguliše postupak za imenovanje odnosno izbor direktora odnosno njemu odgovarajućeg organa radne organizacije.

Član 30.

Radne organizacije, saglasno odredbama Ustava, donijeće svoje nove statute najkasnije u roku od godinu dana od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Član 31.

Radne organizacije (dosadašnje samostalne ustanove) koje do stupanja na snagu Ustava nisu imale poseban organ upravljanja koji se bira isključivo iz reda članova radne zajednice, izabraće takav organ najkasnije u roku od dva mjeseca od dana stupanja na snagu ovog zakona.

Dosadašnji najviši organi upravljanja u radnim organizacijama iz prethodnog stava nastavljaju rad kao radnički savjet odnosno njemu odgovarajući organ upravljanja.

Član 32.

Za službenike i radnike ustanova i organizacija na koje su se primjenjivali određeni republički propisi o javnim službenicima važe ti propisi dok ove ustanove i organizacije ne donesu svoje statute i pravilnike u skladu sa odgovarajućim zakonom.

VI – REPUBLIČKI ORGANI UPRAVE I DRUGI REPUBLIČKI ORGANI

Član 33.

Danom stupanja na snagu ovog zakona postojeći državni sekretarijati, sekretarijati Izvršnog vijeća NRBiH i Zavod za privredno planiranje NRBiH nastavljaju rad pod sljedećim nazivima:

- 1) Republički sekretarijat za unutrašnje poslove;
- 2) Republički sekretarijat za pravosuđe;
- 3) Republički sekretarijat za narodnu odbranu;
- 4) Republički sekretarijat za zakonodavstvo i organizaciju;
- 5) Republički sekretarijat za budžet i organizaciju uprave;
- 6) Republički sekretarijat za informacije;
- 7) Republički sekretarijat za finansije;
- 8) Republički sekretarijat za industriju i građevinarstvo;
- 9) Republički sekretarijat za poljoprivredu i šumarstvo;
- 10) Republički sekretarijat za trgovinu i turizam;
- 11) Republički sekretarijat za saobraćaj i puteve;
- 12) Republički sekretarijat za rad;
- 13) Republički sekretarijat za opšte privredne poslove;
- 14) Republički zavod za privredno planiranje.

Do konstituisanja Republičke skupštine republički savjeti (Savjet za prosvjetu, Savjet za kulturu, Savjet za socijalnu politiku, Savjet za zdravlje i Savjet za komunalna pitanja i urbanizam) nastavljaju rad po dosadašnjim propisima.

Danom konstituisanja Republičke skupštine sekretarijati sav-

jeta iz prethodnog stava nastavljaju rad kao republički sekretarijati u čijem djelokrugu ostaju upravni i drugi poslovi dotadašnjih republičkih savjeta, a izvršni poslovi prelaze na Izvršno vijeće.

Svi ostali postojeći republički organi uprave i drugi organi i organizacije koji vrše poslove iz nadležnosti Republike nastavljaju rad po dosadašnjim propisima, ako odredbama ovog zakona nije drukčije određeno.

Organi iz stava 2. i 4. ovog člana usaglasice svoje nazive shodno odredbi stava 1. ovog člana.

Član 34.

Ovlašćuje se Izvršno vijeće da, do imenovanja odgovarajućih funkcionera od strane novoizabrane Republičke skupštine, može razriješiti od dužnosti pojedine republičke funkcionere i imenovati nove funkcionere.

Član 35.

U republičkim sekretarijatima i Republičkom zavodu za privredno planiranje može se postaviti zamjenik republičkog sekretara odnosno direktora, koji sa svim ovlašćenjima, zamjenjuje republičkog sekretara odnosno direktora u slučaju njegove odsutnosti ili spriječenosti i zastupa ga u određenim poslovima.

Zamjenika imenuje odnosno razrješava od dužnosti Republička skupština, na predlog koji predsjednik Izvršnog vijeća podnosi u ime tog Vijeća.

VII – OSTALE ODREDBE

Član 36.

Vrhovni sud NRBiH nastavlja rad kao Vrhovni sud Bosne i Hercegovine.

Javno pravobranilaštvo NRBiH nastavlja rad kao Republičko javno pravobranilaštvo.

Član 37.

Promjena pečata i štambilja državnih organa izvršiće se najdalje u roku od godinu dana od stupanja na snagu Ustava.

Službene knjige, obrasci i drugi dokumenti važe i poslije donošenja Ustava, a naziv Republike i organa na njima mijenjaju se prilikom novih izdanja.

Grb Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine mogu imati samo državni organi, a od radnih i drugih organizacija samo one za koje se to odredi na osnovu zakona.

Član 38.

Stupanjem na snagu ovog zakona prestaju da važe:

1) Ustav Narodne Republike Bosne i Hercegovine (»Službeni list NRBiH« broj 1/47), u dijelu koji je bio u važnosti do dana stupanja na snagu Ustava Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine;

2) Ustavni zakon o osnovama društvenog i političkog uređenja Narodne Republike Bosne i Hercegovine i republičkim organima vlasti (»Službeni list NRBiH« broj 3/53, 18/53, 8/54 i 45/62), ukoliko pojedine njegove odredbe nisu izričito privremeno zadržane na snazi ovim zakonom;

3) Zakon o sprovođenju Ustavnog zakona o osnovama društvenog i političkog uređenja Narodne Republike Bosne i Hercegovine i republičkim organima vlasti (»Službeni list NRBiH« broj 3/53).

Član 39.

Odredbe ovog zakona o pitanjima koja se prema Ustavu regulišu zakonom, mogu se zakonom mijenjati odnosno ukidati.

Član 40.

Ovaj zakon stupa na snagu kad ga proglasi Narodna skupština NRBiH.

Na osnovu člana 185. Ustava Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine, Skupština Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine, na zajedničkoj sjednici svih vijeća održanoj 27. aprila 1966. godine, donosi

O D L U K U**

O PROGLAŠENJU USTAVNOG ZAKONA O UKIDANJU SREZOVA

Proglašava se Ustavni zakon o ukidanju srezova – koji je Skupština Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine usvojila na zajedničkoj sjednici svih vijeća održanoj 27. aprila 1966. godine.

S broj 429
27. aprila 1966. godine
S a r a j e v o

P r e d s j e d n i k
Skupštine SRBiH,
Rato Dugonjić, s. r.

P r e d s j e d n i k
Republičkog vijeća,
Džemal Bijedić, s. r.

P r e d s j e d n i k
Privrednog vijeća,
Ilija Materić, s. r.

P r e d s j e d n i k
Prosvjetno-kulturnog vijeća,
Hasan Grabčanović, s. r.

P r e d s j e d n i k
Socijalno-zdravstvenog vijeća,
Nikola Cvijetić, s. r.

P r e d s j e d n i k
Organizaciono-političkog vijeća,
Nisim Albahari, s. r.

** Odluka o proglašenju Ustavnog zakona o ukidanju srezova objavljena je u »Službenom listu SRBiH« broj 14/66.

USTAVNI ZAKON***

O UKIDANJU SREZOVA

Član 1.

U Socijalističkoj Republici Bosni i Hercegovini ukidaju se srezovi.

Član 2.

Odredbe Ustava Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine koje se odnose na srez, sresku skupštinu, sreske odbornike, sreske organe, sreske organe uprave, sreske propise i statut sreza, brišu se.

Član 3.

Za sprovođenje ovog ustavnog zakona donijeće se poseban zakon.

Član 4.

Ovaj ustavni zakon stupa na snagu kad ga proglasi Skupština Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine.

*** Ustavni zakon o ukidanju srezova objavljen je u »Službenom listu SRBiH« broj 14/66.

Na osnovu člana 185. Ustava Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine, Skupština Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine, na zajedničkoj sjednici svih vijeća održanoj 20. aprila 1967. godine, donosi

O D L U K U**

O PROGLAŠENJU USTAVNIH AMANDMANA

Proglašavaju se Ustavni amandmani I – V, koje je Skupština Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine usvojila na zajedničkoj sjednici svih vijeća održanoj 20. aprila 1967. godine.

S broj 600
20. aprila 1967. godine
S a r a j e v o

P r e d s j e d n i k
Skupštine SRBiH,
Rato Dugonjić, s. r.

P r e d s j e d n i k
Republičkog vijeća,
Džemal Bijedić, s. r.

P r e d s j e d n i k
Privrednog vijeća
Ilija Materić, s. r.

P r e d s j e d n i k
Prosvjetno-kulturnog
vijeća,
Hasan Grabčanović, s. r.

P r e d s j e d n i k
Socijalno-zdravstvenog
vijeća,
Nikola Cvijetić, s. r.

P r e d s j e d n i k
Organizaciono-političkog
vijeća,
Nisim Albahari, s. r.

** Odluka o proglašenju Ustavnih amandmana objavljena je u »Službenom listu SRBiH" broj 13/67.

U S T A V N I A M A N D M A N I ***

Ustavni amandmani I – V čine sastavni dio Ustava Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine.

A m a n d m a n I

Republička Skupština na zajedničkoj sjednici svih vijeća bira poslanike u Vijeće naroda Savezne skupštine.¹⁾

Poslanici Vijeća naroda biraju se iz reda republičkih poslanika i građana.

Poslanici Vijeća naroda, koji nisu republički poslanici, imaju pravo i dužnost da učestvuju u radu Republičke skupštine.

Poslanici Vijeća naroda obavještavaju Republičku skupštinu o pitanjima koja Vijeće naroda pretresa i mogu predložiti Skupštini da uzme u pretres određena pitanja iz djelokruga Vijeća naroda. Poslanici Vijeća naroda dužni su izložiti Vijeću naroda mišljenje i stavove Republičke skupštine o pitanjima iz djelokruga Vijeća naroda.

Izbor poslanika u Vijeće naroda vrši se na osnovu kandidature, koju podnosi Komisija za izbore i imenovanja po pribavljenom mišljenju Socijalističkog saveza radnog naroda Bosne i Hercegovine.²⁾

*** Ustavni amandmani objavljeni su u »Službenom listu SRBiH« broj 13/67.

¹⁾ Vidjeti Amandman VIII na Ustav SFRJ kojim je određeno da poslanike za Vijeća naroda Savezne skupštine biraju sva vijeća republičke skupštine.

²⁾ Odredba stava 5. ovog amandmana drukčije je regulisana Amandmanom VIII na Ustav SFRJ i na osnovu njega Zakonom o izboru saveznih poslanika.

A m a n d m a n II³⁾

Član skupštine izabran na dopunskim izborima za jedno od vijeća skupštine, može biti biran na narednim izborima u isto vijeće iste skupštine.

Poslanik Vijeća naroda može biti biran u Vijeće naroda i za naredni period.

Poslanik izabran u Vijeće naroda može biti biran u isto vijeće Republičke skupštine i za naredni period od četiri godine.

A m a n d m a n III

Predlog za imenovanje i razrješenje republičkih sekretara i drugih republičkih funkcionera i članova organa upravljanja organizacija za koje je to određeno zakonom, podnosi Republičkom vijeću Komisija za izbore i imenovanja po pribavljenom mišljenju Izvršnog vijeća.

Izvršno vijeće može pokrenuti postupak za razrješenje pojedinog od ovih funkcionera i članova organa upravljanja.

Predlog za izbor i razrješenje predsjednika i sudija Vrhovnog suda Bosne i Hercegovine i drugih sudova koje odredi zakon, podnosi Komisija za izbore i imenovanja.

A m a n d m a n IV

Republičkog javnog tužioca imenuje i razrješava Republičko vijeće na predlog Komisije za izbore i imenovanja.

A m a n d m a n V

U oblasti zaštite Ustavom utvrđenog poretka (državna bezbjednost) Republika vrši prava i dužnosti utvrđene zakonom.

³⁾ Ovaj amandman zamijenjen je Amandmanom X.

Na osnovu člana 185. Ustava Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine, Skupština Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine, na zajedničkoj sjednici svih vijeća održanoj 6. februara 1969. godine, donosi

O D L U K U**

O PROGLAŠENJU USTAVNIH AMANDMANA

Proglašavaju se Ustavni amandmani koje je Skupština Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine usvojila na zajedničkoj sjednici svih vijeća održanoj 6. februara 1969. godine.

S broj 1042
6. februara 1969. godine
S a r a j e v o

P r e d s j e d n i k
Skupštine SRBiH,
Džemal Bijedić, s. r.

P r e d s j e d n i k
Republičkog vijeća,
Dragutin Kosovac, s. r.

P r e d s j e d n i k
Privrednog vijeća,
Sreten Lopandić, s. r.

P r e d s j e d n i k
Prosvjetno-kulturnog vijeća,
Hasan Grapčanović, s. r.

P r e d s j e d n i k
Socijalno-zdravstvenog vijeća,
Ivica Momčinović, s. r.

P r e d s j e d n i k
Organizaciono-političkog vijeća,
Boško Baškot, s. r.

** Odluka o proglašenju Ustavnih amandmana objavljena je u »Službenom listu SRBiH" broj 5/69.

U S T A V N I A M A N D M A N I***

Ovi ustavni amandmani čine sastavni dio Ustava Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine i stupaju na snagu danom njihovog proglašenja.

A m a n d m a n V I

1. Republičku skupštinu sačinjavaju: Republičko vijeće, kao vijeće delegata građana; Društveno-političko vijeće, kao vijeće delegata opština; i Privredno vijeće, Prosvjetno-kulturno vijeće i Socijalno-zdravstveno vijeće, kao vijeća delegata radnih ljudi u radnim zajednicama odgovarajućih oblasti rada.

Republičko vijeće ima 120 poslanika, a Društveno-političko vijeće, Privredno vijeće, Prosvjetno- kulturno vijeće i Socijalno-zdravstveno vijeće imaju po 70 poslanika.

2. Poslanike za Republičko vijeće biraju građani neposredno.

Poslanike Društveno-političkog vijeća i vijeća radnih zajednica biraju izborna tijela sastavljena od članova opštinskih skupština i delegata radnih zajednica, radnih organizacija i drugih oblika udruženog rada izabranih na način utvrđen zakonom.

Pravo da bude biran za poslanika Republičkog vijeća i Društveno-političkog vijeća ima svaki građanin koji ima biračko pravo.

Pravo da budu birani u vijeća radnih zajednica imaju članovi radnih zajednica, radnih organizacija i drugih oblika udruženog rada, članovi organa upravljanja radnih organizacija i drugih oblika udruženog rada i članovi organa upravljanja udruženja radnih organizacija odgovarajuće oblasti rada. Ovo pravo imaju i članovi drugih zajednica i članovi organa upravljanja tih zajednica odgovarajuće oblasti rada i

*** Ustavni amandmani objavljeni su u »Službenom listu SRBiH« broj 5/69.

građani koji se bave aktivnošću iz odgovarajuće oblasti rada, a za koje to zakon odredi.

Ovim amandmanom zamjenjuju se odredbe čl. 148, 149. stav 1, 150, 151. i 152. Ustava.

A m a n d m a n VII

1. Republičko vijeće ravnopravno sa Društveno-političkim vijećem: pretresa pitanja iz oblasti društveno-političkog sistema, unutrašnje politike, spoljne politike, narodne odbrane, državne bezbjednosti, sistema društvenog samoupravljanja, prava i dužnosti opština i drugih društveno-političkih zajednica, pitanja iz oblasti društvene svojine, zemljišnih i drugih imovinsko-pravnih odnosa, sistema finansiranja društveno-političkih zajednica, komunalne i urbanističke djelatnosti i stambenih odnosa, radnih odnosa, kao i pitanja iz drugih oblasti iz nadležnosti Republičke skupštine, osim pitanja koja prema Ustavu spadaju u ravnopravan djelokrug drugih vijeća ili u samostalni djelokrug koga drugog vijeća; donosi zakone i druge akte, ukoliko to ne spada u ravnopravan djelokrug drugih vijeća ili samostalni djelokrug pojedinih vijeća; donosi republički budžet i završni račun; odlučuje o produženju trajanja mandata opštinskih odbornika; odlučuje o naknadama republičkim poslanicima i funkcionerima koje Republička skupština bira ili imenuje i vrši druge poslove iz nadležnosti Republičke skupštine koji nisu u ravnopravnom djelokrugu drugih vijeća ili u samostalnom djelokrugu kog drugog vijeća.

2. Republičko vijeće samostalno: bira i razrješava predsjednika, potpredsjednika i članove Izvršnog vijeća, predsjednika i sudije Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, Vrhovnog suda Bosne i Hercegovine i drugih sudova koje odredi zakon; imenuje i razrješava republičke sekretare, republičkog javnog tužioca, generalnog sekretara i sekretare Skupštine, kao i druge republičke funkcionere i članove organa upravljanja organizacija za koje je to određeno Ustavom, republičkim zakonom ili drugim aktom Republičke skupštine i ostvaruje prava Republičke skupštine u pogledu

odgovornosti Izvršnog vijeća i republičkih funkcionera Skupštine.

3. Društveno-političko vijeće može, u okviru svoga djelokruga, samostalno pretresati i zauzimati stavove o pitanjima u vezi sa izvršavanjem zakona i drugih akata Republičke skupštine i ostala pitanja od zajedničkog interesa za građane u opštinama i drugim samoupravnim zajednicama, radi usklađivanja samoupravnih odnosa i razvijanja njihove međusobne saradnje. Društveno-političko vijeće ima pravo da o tim pitanjima daje preporuke opštinama, samoupravnim zajednicama i državnim organima.

Društveno-političko vijeće može u svom djelokrugu tražiti izvještaje od Izvršnog vijeća i upućivati mu pitanja, kao i izvještaje i objašnjenja od republičkih sekretara i drugih funkcionera koji rukovode republičkim organima uprave.

Ovim amandmanom zamjenjuju se odredbe čl. 156. stav 4. i 157. Ustava.

A m a n d m a n VIII

Pravo predlaganja zakona i drugih akata ima svaki poslanik u svom vijeću, Izvršno vijeće, odbor vijeća, komisija Republičke skupštine i vijeća i opštinska skupština.

Republički sekretari i drugi republički funkcioneri koji rukovode republičkim organima i organizacijama, mogu staviti predlog za donošenje zakona iz svoga djelokruga.

Ovim amandmanom zamjenjuje se odredba člana 161. stav 1. Ustava.

A m a n d m a n IX

1. Republička skupština ima predsjednika i jednog ili više potpredsjednika koji se biraju iz redova članova svih vijeća Republičke skupštine. Predsjednik i potpredsjednici Skupštine i vijeća biraju se na vrijeme od četiri godine.

Skupština ima generalnog sekretara i određeni broj sekretara.

2. Za razmatranje predloga zakona i drugih akata za proučavanje i pretresanje drugih pitanja iz nadležnosti Republičke skupštine i djelokruga njenih vijeća, Skupština i vijeća mogu obrazovati komisije, odbore i druga stalna i povremena radna tijela.

Sastav, zadaci i način rada radnih tijela utvrđuje se poslovnikom i odlukama Skupštine odnosno vijeća.

Poslovnikom Republičke skupštine mogu se davati određena ovlaštenja pojedinim radnim tijelima Skupštine i vijeća u vršenju njihovih zadataka.

Ovim amandmanom zamjenjuju se odredbe čl. 169. st. 1, 3. i 4. i 178. do 183. Ustava.

A m a n d m a n X

1. Svake četiri godine biraju se svi članovi vijeća Skupštine.

2. Niko ne može biti više od dva puta uzastopno član iste skupštine.

3. Odredba člana 176. stav 2. Ustava primjenjuje se na članove svih vijeća Republičke skupštine.

Ovim amandmanom zamjenjuju se odredbe čl. 36. st. 1. i 2, 37. st. 1. do 4. Ustava i Amandman II.

A m a n d m a n XI

Ostvarujući samoupravljanje radni ljudi u radnoj organizaciji kao cjelini i organizacijama udruženog rada u njenom sastavu određuju pitanja o kojima odlučuju neposredno i povjeravaju određene funkcije upravljanja radničkom savjetu, odnosno prema prirodi djelatnosti radne organizacije drugom odgovarajućem organu upravljanja, a određene izvršne funkcije njemu odgovornim kolegijalnim i inokosnim izvršnim organima, koje bira radnički savjet.

Radni ljudi u radnoj organizaciji ustanovljavaju organe upravljanja radne organizacije i organizacija udruženog rada u njenom sastavu, određuju njihov djelokrug i vrijeme na

koje se ti organi biraju, i utvrđuju uslove i način njihovog izbora odnosno razrješenja.

Zakonom se može odrediti poseban postupak i način imenovanja i razrješenja inokosnog izvršnog organa radne organizacije koja vrši poslove od posebnog društvenog interesa.

Ovim amandmanom zamjenjuju se odredbe čl. 73, 79. st. 2. do 4. i 80. do 83. Ustava.

A m a n d m a n XII

1. Socijalistička Republika Bosna i Hercegovina u okviru prava i dužnosti utvrđenih Ustavom Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije i saveznim zakonom, odgovorna je za vršenje zadataka i poslova iz oblasti isključive nadležnosti federacije.

2. Socijalistička Republika Bosna i Hercegovina stara se o pripremanju i organizovanju odbrane zemlje i o ostvarivanju prava i dužnosti građana, radnih i drugih organizacija u pripremanju i organizovanju odbrane zemlje.

3. U oblastima u kojima federacija donosi potpune zakone, republičkim zakonom mogu se uređivati odnosi ako nema saveznog zakona ili ako je za to Republika ovlaštena saveznim zakonom.

4. Odredba člana 138. stav 3. Ustava prestaje da važi.

A m a n d m a n XIII

Vrste, nadležnost, sjedište i područje sudova utvrđuju se zakonom.

Ovim amandmanom zamjenjuju se odredbe čl. 202. st. 1. i 2. i 203. i 207. st. 1. Ustava.

A m a n d m a n XIV

1. Grad koji ima više opština je društveno-politička zajednica u kojoj se ostvaruje društveno samoupravljanje i vrše funkcije i poslovi od interesa za grad kao cjelinu.

Zakonom i statutom grada utvrđuju se funkcije i poslovi od interesa za grad kao cjelinu, prava i dužnosti grada u okviru prava i dužnosti opštine i njihovi međusobni odnosi.

Grad ima svoje prihode koje, u skladu sa zakonom, samostalno utvrđuje.

Grad ima svoj statut.

Organi grada utvrđuju se statutom.

Zakonom se može predvidjeti da određena prava i dužnosti Republike vrši grad.

2. Zakonom se mogu obrazovati za dvije ili više opština međuopštinska vijeća kao samoupravni organi.

Međuopštinska vijeća vrše poslove koje, Republika, u okviru svojih prava i dužnosti, prenese na vijeća, kao i poslove koji su od zajedničkog interesa za opštine i Republiku.

Poslovi od zajedničkog interesa za opštine i Republiku utvrđuju se zakonom po prethodno pribavljenoj saglasnosti, a u oblasti narodne odbrane i unutrašnjih poslova po prethodno pribavljenom mišljenju opštinskih skupština.

3. Opštine mogu odlukama svojih Skupština povjeravati vijeću da vrši i određene poslove od zajedničkog interesa za opštinu.

4. Načela za organizaciju međuopštinskih vijeća i način njihovog finansiranja utvrđuju se zakonom.

Ovim amandmanom zamjenjuje se odredba čl 111. Ustava.

A m a n d m a n XV

1. Opštinska skupština može vršenje poslova koji su stavljani u njen djelokrug prenijeti na svoje organe, osim poslova koji su Ustavom, zakonom ili statutom opštine stavljani u njen isključivi djelokrug ili je određeno da ih ona vrši u sjednici.

2. Statutom opštine može se u opštinskoj skupštini obrazovati više vijeća radnih zajednica.

3. Odlukom opštinske skupštine utvrđuju se područja

mjesne zajednice i zborova birača.

4. Opštini i gradu koji ima više opština pripadaju iz ličnih dohodaka, kao i iz drugih izvora koje utvrđuje zakon, u skladu s načelom raspodjele prema radu, sredstva za podmirivanje društvenih potreba na njihovom području.

Republika može, ako je to neophodno, radi očuvanja ravnopravnog položaja radnih ljudi ili radnih organizacija u poslovanju i raspodjeli dohotka, sprečavanja ili otklanjanja poremećaja odnosa na tržištu ili ako se remete osnovni materijalni odnosi utvrđeni planom Republike, odrediti granice u kojima opština i grad mogu utvrđivati svoje prihode i druga sredstva iz utvrđenih izvora.

Ovim amandmanom zamjenjuju se odredbe čl. 95. stav 1, 98. stav 3, 113. stav 2, i 116. stav 4. Ustava.

A m a n d m a n XVI

U Socijalističkoj Republici Bosni i Hercegovini ravnopravni su narodi i narodnosti.

Radi ostvarivanja ravnopravnosti naroda i narodnosti, zakonom se obezbjeđuje primjena ravnopravnosti jezika i pisma naroda i narodnosti na područjima na kojima žive pojedine narodnosti i utvrđuje se, u skladu sa njihovim potrebama, i posebnim uslovima, način njihove primjene.

Zakonom se utvrđuje i pravo pripadnika narodnosti na upotrebu svog jezika i pisma u ostvarivanju svojih prava i dužnosti, kao i u postupku kod državnih organa i organizacija koje vrše javna ovlašćenja.

A m a n d m a n XVII

Za vrijeme ratnog stanja ili neposredne ratne opasnosti Izvršno vijeće može donositi uredbe sa zakonskom snagom o pitanjima iz nadležnosti Republičke skupštine, ako nadležna vijeća Skupštine nisu u mogućnosti da se sastaju. Izvršno vijeće podnosi ove uredbe na potvrdu Skupštini čim ona bude u mogućnosti da se sastane.

Predsjedništvo Skupštine za vrijeme ratnog stanja, a u slučaju da nadležna vijeća Skupštine nisu u mogućnosti da se sastanu, vrši poslove izbora i razrješenja članova Izvršnog vijeća, republičkih sekretara i drugih funkcionera koje imenuje Skupština, kao i poslove vezane uz mandat i imunitetska pitanja poslanika.

Na osnovu člana 185. Ustava Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine, Skupština Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine, na zajedničkoj sjednici svih vijeća održanoj 6. februara 1969, godine, donosi

O D L U K U**

O PROGLAŠENJU USTAVNOG ZAKONA O SPROVOĐENJU USTAVNIH AMANDMANA VI, XII i XV

Proglašava se Ustavni zakon o sprovođenju ustavnih amandmana VI, XII i XV koji je Skupština Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine usvojila na zajedničkoj sjednici svih vijeća održanoj 6. februara 1969. godine.

S broj 1043
6. februara 1969. godine
S a r a j e v o

P r e d s j e d n i k
Skupštine SRBiH,
Džemal Bijedić, s. r.

P r e d s j e d n i k
Republičkog vijeća,
Dragutin Kosovac, s. r.

P r e d s j e d n i k
Privrednog vijeća,
Sreten Lopandić, s. r.

P r e d s j e d n i k
Prosvjetno-kulturnog
vijeća,
Hasan Grapčanović, s. r.

P r e d s j e d n i k
Socijalno-zdravstvenog
vijeća,
Ivica Momčinović, s. r.

P r e d s j e d n i k
Organizaciono-političkog vijeća,
Boško Baškot, s. r.

** Odluka o proglašenju Ustavnog zakona o sprovođenju ustavnih amandmana VI, XII i XV objavljena je u »Službenom listu SRBiH« broj 5/69.

USTAVNI ZAKON***

ZA SPROVOĐENJE USTAVNIH AMANDMANA VI, XII i XV

Član 1.

Svim poslanicima Republičke skupštine i odbornicima opštinskih skupština prestaje mandat danom konstituisanja novoizabranih skupština za koje budu izabrani poslanici odnosno odbornici na izborima koji će se izvršiti u aprilu 1969. godine.

Član 2.

Republički poslanici i odbornici opštinskih skupština izabrani u aprilu 1967. godine, a koji su neposredno prije toga bili četiri godine članovi Republičke skupštine, odnosno opštinskih skupština, mogu biti ponovo birani za poslanike Republičke skupštine odnosno za odbornike opštinskih skupština.

Član 3.

Zakoni i drugi republički propisi doneseni prije stupanja na snagu ustavnih amandmana XII i XV ostaju na snazi, a njihove odredbe koje nisu u saglasnosti sa tim amandmanima imaju se usaglasiti s njima do 31. decembra 1972. godine.

*** Ustavni zakon za sprovođenje ustavnih amandmana VI, XII i XV objavljen je u »Službenom listu SRBiH« broj 5/69.

S A D R Ź A J

	Strana
UVODNA NAPOMENA	3
ODLUKA O PROGLAŠENJU USTAVA SOCIJALI- STIČKE REPUBLIKE BOSNE I HERCEGOVINE	6
USTAV SOCIJALISTIČKE REPUBLIKE BOSNE I HERCEGOVINE	7
OSNOVNA NAČELA	7
G l a v a I	
– Uvodne odredbe	17
G l a v a II	
– Društveno i političko uređenje	19
1) Društveno-ekonomsko uređenje	19
2) Osnovi društveno-političkog sistema	30
3) Prosvjeta, nauka i kultura	37
4) Zdravstvena i socijalna zaštita	42
G l a v a III	
– Samoupravljanje u radnoj organizaciji	45
G l a v a IV	
– Samoupravljanje u opštini i srezu	53
A) O P Š T I N A	53
1) Prava i dužnosti opštine	53
2) Opštinska skupština i njeni organi	58
3) Opštine u sastavu grada	64
4) Mjesne zajednice	65
5) Zborovi birača	67
6) Opštinski referendum	68
B) S R E Z	68

	Strana
1) Prava i dužnosti sreza	68
2) Sreska skupštine i njeni organi	70
G l a v a V	
– Prava i dužnosti Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine	72
G l a v a VI	
– Skupština Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine	82
1) Položaj i nadležnost	82
2) Sastav i izbor	84
3) Djelokrug i rad	87
4) Odnos vijeća u donošenju zakona	92
5) Predsjednik Republičke skupštine i pred- sjednici vijeća	93
6) Prava i dužnosti poslanika	95
7) Odbori i komisije	97
8) Promjena Ustava	100
G l a v a VII	
– Izvršno Vijeće Skupštine Socijalističke Re- publike Bosne i Hercegovine	100
G l a v a VIII	
– Republička uprava	105
G l a v a IX	
– Sudovi i javno tužilaštvo	108
1) Sudovi	108
2) Javno tužilaštvo	111
3) Vrhovni sud Bosne i Hercegovine	111
G l a v a X	
– Ustavnost i zakonitost	112
1) Zaštita ustavnosti i zakonitosti	112
2) Ustavni sud Bosne i Hercegovine	117

G l a v a X I	
– Prelazne i završne odredbe	121
USTAVNI ZAKON O SPROVOĐENJU USTAVA SOCIJALISTIČKE REPUBLIKE BOSNE I HER- CEGOVINE	122
I – Stupanje na snagu Ustava	122
II – Primjena odredaba Ustava u republičkim organima	122
III – Važenje republičkih propisa i njihovo usklađivanje sa Ustavom	125
IV – Primjene odredaba Ustava o samouprav- ljanju u opštini i srezu	127
V – Primjena odredaba Ustava o samouprav- ljanju u radnoj organizaciji	130
VI – Republički organi uprave i drugi repu- blički organi	131
VII – Ostale odredbe	132
ODLUKA O PROGLAŠENJU USTAVNOG ZA- KONA O UKIDANJU SREZOVA	134
USTAVNI ZAKON O UKIDANJU SREZOVA	135
ODLUKA O PROGLAŠENJU USTAVNIH AMANDMANA	136
USTAVNI AMANDMANI I – IV	137
ODLUKA O PROGLAŠENJU USTAVNIH AMANDMANA	139
USTAVNI AMANDMANI VI – XVII	140
ODLUKA O PROGLAŠENJU USTAVNOG ZAKO- NA O SPROVOĐENJU USTAVNIH AMAND- MANA VI, XII I XV	148
USTAVNI ZAKON ZA SPROVOĐENJE USTAV- NIH AMANDMANA VI, XII I XV	149